

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1993.
OKTÓBER

CXXVIII. évfolyam

A tartalomból

*A társadalom megbecsülésének
elsősorban a konfliktusokban őrlődő,
jelenleg a tulajdonváltások idején
túlterhelt erdőfelügyelő havi bérében
kellene tükröződnie.*
293. oldal

*Kocsánytalantölgy-pusztulás a
Zempléni-hegységben.*
297. oldal

*Erdőgazda képzés a
Mecseki EFAG területén.*
303. oldal

*A természetvédelmi érdekeket
nem lehet a két szakterület
összefogása nélkül megalósítani.*
310. oldal

*Megalakult
a Magánerdő Tulajdonosok Egyesülete.*
317. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXVIII. évfolyam 10. szám
(1993. október)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: Dr. Lelkes Lajos
Kiadóhivatal: 1163 Budapest,
 Koronafürt u. 44.
Telefon: 183-6575

Nyomdai munkák: Pilisi Állami Parkerdőgazdaság nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: *Borsi Rudolfné*
A kézirat lezárva: 1993. szeptember 25.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD

СОДЕРЖАНИЕ

Д.Ленар: Усыхание дуба скального в горах Земшлен	297
З.Шомоди: Научные исследования в лесных резерватах	305
И.Содфритт: Лесное хозяйство и охрана природы	308

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Bús Mária: Az erdőfelügyelőség „megerősítéséről” 293

ERDŐMŰVELÉS

PRO SILVA I. Európai Kongresszus 294
 A PRO SILVA magyarországi csoportja 1993. évi tevékenységéről 296

ERDÉSZETI KUTATÁS

Dr. Lenár György: A kocsánytalantölgy-pusztulás eddigi tapasztalatai a Zempléni-hegységben 297
Ódor József: Egységes számítógépes erdőkezelői információs rendszer 301

A HÓNAP KÉRDÉSE

Dr. Papp Tivadar: Lesz-e folytatás? 303

TERMÉSZETVÉDELEM

Apatóczy István: Rekviem minapi erdőkert 304
Reményfy László: Óserdő-tűznézőben 304
Dr. Somogyi Zoltán: Az erdőrezervátumokban folytatandó kutatások néhány általános kérdése 305
Dr. Szodfridt István: Az erdőgazdálkodás és természetvédelem kapcsolata 308
Szabó Ádám: Júniusban a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság Természetvédelem-Erdőgazdálkodás szakmai programot tartott 310

VADGAZDÁLKODÁS-VADÁSZAT

Bán István: A vadkár miatt okszerűen lőni és nem irtani kell a gímszarvast! 311
Szántó Gábor: „Okszerűen lőni és nem irtani kell a gímszarvast!” 313
Gera Pál: Gondolatok a vadállomány becsüléséről 315

ERDŐKERÜLŐBEN

Pápai Gábor: Ne adjuk oda! 316
Szalóky Tibor: Köszönjük, megvagyunk 317
Jérôme René: Ligno Novum '92 318
Mikulás Béla: Egy csónakban evezünk... 319
Pechtol István: Érdekeségek az 1946-os kommunista földosztások idejéből, Zalában 320
Mészáros Gyula: Bolla László (1920-1949) 321

KÖNYVESPOLC

Dr. Tompa Károly: Kádár Zsombor tudományos munkássága 323

EGYESÜLETI HÍREK

B4

INHALT

Dr. Lenár, Gy.: Eichensterbenerfahrungen im Zemplén-Gebirge 297
Dr. Somogyi, Z.: Einige Fragen der Forschungsaufgaben im Waldreserwaten 305
Dr. Szodfridt, I.: Waldwirtschaft-Naturschutz Kontakte 308

CONTENTS

Lenár, Gy.: Some aspects of the decline of sessile oak at Zemplén Mountains 297
Somogyi, Z.: Research tasks in Forest Nature Reserve 305
Szodfridt, I.: Forestry and Nature conservation 308

BÚS MÁRIA

Az Erdőfelügyelőség „megerősítéséről”

A helyi viszonyokat jól ismerő erdőfelügyelet, melyet a szakhatóságokra érvényes általános államigazgatási szabályok segítenek és korlátoznak, egyrészt a szakma belső lelkiismerete, másrészt a közvélemény felé védőernyő a gazdálkodási tevékenység elfogadtatásában.

Milyen társadalmi környezetben és feltételrendszerek között tevékenykednek az erdőfelügyelőségek? Hogyan tudnak megfelelni a sokirányú igénynek, felelősségnek? Melyek a környezetben, a szervezetben a megerősítésre váró pontok?

1. Tapasztalatunk szerint a *társadalmi környezet* nagy várakozással és bizalommal tekint az erdőfelügyelőségekre. Talán a lehetőségeinknél is szélesebb körűek az elvárások ma, az ökológiai válságtudat erősödése idején és a tulajdonváltások időszakában. A többi szakhatósággal való hatékony együttműködésünk erősítheti társadalmi hasznosságunk tudatát és tényét.

2. A tevékenységünk *jogi kereteit* meghatározó törvények, rendeletek clavultságukkal, esetenkénti ellenmondáossággal és hízagaikkal nehezítik munkavégzésünket. A majdan elfogadásra kerülő új törvények, amennyiben az erdő érdekét szolgálják, erősíteni fogják helyzetünket.

3. *Szervezeti kereteink* ideálisnak mondhatók. Függetlenségünk és szakmai felelősségvállalásunk lehetőségei jelenleg megfelelőek. Korábban (a tervezés és a felügyelet szervezeti egybetartozás idején) fennállt annak a lehetősége, hogy az erdőrendezés két ága elfedje vagy legitímálja egymás hibáit. Ma egymás kontrolljában tevékenykedve jó eséllyel korrigálhatjuk a hibákat. Mindkét szakágat erősítené, ha lenne egy kiemelt központi irányító szerve az ország területének 18%-át elfoglaló erdővagyon felett örökös szakintézményeknek.

Már a középkorúaknak is komoly tapasztalata van abban, hogy az átszervezés mindig nagy veszteségekkel jár, állandó fel-felbukkanása a köztudatban nem kívánatos. Az erdőfelügyelőségek megerősítésének egyik kulcsa a *szervezeti stabilitás és állandóság*.

4. Személyi és anyagi lehetőségek

Csak az az erdőfelügyelet lehet hatékony, melynek tagjai:

- szuverén személyiségek,
- nagy szakmai tudással rendelkeznek,
- anyagilag függetlenek.

Hosszú évek óta várunk az erdőfelügyelőség anyagi megerősítésre. A társadalom megbecsülésének elsősorban a konfliktusokban öröklőd, hosszú távú érdekekért kiáll, jelenleg a tulajdonváltások idején túlterhelt erdőfelügyelő havi bérében kellene tükröződni.

A szervezet alapításakor az erdőfelügyelő bérét az erdőszervezetőkével igyekeztek egy szintre emelni. Ma biztosítja-e az értelmiségi lét legelemibb kereteit az erdőfelügyelő bérezése? Meddig várható el a korrekt, részrehajlásmentes döntés, ha csak az eskünk köt, s az anyagi megbecsülés nem támasztja alá felelősségvállalásunkat?

A modern társadalom a saját jövője érdekében az erdő védelmét (egyes saját csoportjaival szemben) az erdőfelügyelésre bízza, hiszen az erdő nem tudja magát megvédeni. Ezen különleges helyzetből fakadóan az erdőfelügyelőség szerepe és megbecsülése is ellentmondásos. Reméljük, hogy valóságos megerősítésünk nem várat soká magára, s megbecsülésünk szerepünkkel arányos lesz.

Erdőnek becsült vagyoni értékéről kaphatunk némi fogalmat az ausztriai NEWS júliusi, 27. számából.

A 73. oldalon foglalkozik hg. Esterházi Pál özvegyének, született Ottrubay Melindának négy évvel ezelőtt kelt örökségével. Az örökölt vagyont 15 milliárd schillingre becsüli, benne 51 ezer hektárnyi, zömében erdő földingatlan. Utánaszámolva és feltételezve, hogy a mai vagyoni kétharmada az erdőből 300 év alatt akumulálódott nyereség - kastélyok és egyéb vagyontárgy - az erdő egy-egy hektárjára 100-100 ezer schilling vagyoneérték jut...

Ez a számítás nem is tűnik egészen légből kapottnak, ha visszagondolunk egy svájci vállalkozásnak öt évvel ezelőtt 310 ha pilisi erdőért a tahitótfalui „Kék Duna” Tsz-nek fizetett 60 millió forintjára.

(Az Erdő, 1988. Ref.: Jérôme R.)

PRO SILVA I. Európai Kongresszus

Besancon, 1993. VI. 21–24. Franciaország

A természetszerűen gazdálkodó erdészek európai egyesülete – a PRO SILVA – első kongresszusát tartotta meg a franciaországi Besanconban.

Az 1993. június 21–24. közötti rendezvényen 24 ország 700 képviselője vett részt. Az egyesület már túllépte Európa határát, amelyet az amerikai és afrikai küldött jelenléte is igazolt. A program 1993. VI. 21-én 14.00 órakor díszelőadásokkal kezdődött. Az előadók és témák az alábbiak voltak:

Prof. Dr. G. Siegwalt, strasbourg-i egyetem: Etikai megfontolások napjaink egyik kihívásával kapcsolatban: az erdők használata.

Prof. Dr. Otto, Hannover: A dinamikus erdő. A természetszerű erdőművelés ökológiai alapjai.

B. de Türckheim, PRO SILVA elnöke: A természetszerű erdőgazdálkodás öknómiai alapjai.

Dir. H. Dolinsek, Szlovénia: A természetszerű erdőgazdálkodás fél évszázada a Szlovén Alpokban.

A terepi programok lebonyolítására 1993. június 22–23-án került sor, ennek során a 16 autóbusznyi résztvevőt két turnusra osztották, majd felváltva keresték fel a hegyvidéki fenyeseket, illetve dombvidéki lombos állományokat. A magyar delegáció tagjainak közösen kialakított véleménye szerint a tapasztalatokat a két területre vonatkozóan tárgyalom.

Hegyvidéki fenyesek (Jura hegység, Saint-Laurent-en-Grandraux Champagnole)

Előjáróban meg kell jegyeznünk, hogy az itt folyó erdőgazdálkodásról csak véleményalkotási lehetőségünk van, a teljesen eltérő termőhelyi (1800–2000 mm/év csapadék, 800–1200 m tengerszint feletti magasság) és faállományviszonyok (jegenyefenyő és luc állományok) miatt hazai bevezetésükről szó sem eshet. A hazai elterjesztési lehetőségeket alapvetően gátolják még a fentiek mellett az eltérő tulajdonviszonyok és az ebből eredően alkalmazott üzemmód. A látottak alapján a következők pozitívumok állapíthatók meg:

- a szálaló üzemmód az erdő funkciói közül kiválóan szolgálja a talajvédelmet,
- az erdőművelés (felújítás) költségei minimálisak, illetve nem jelentkezők,
- a szakmai tevékenység csak a célátmérőt elért egyedek jó minőségű kiválasztására, jelölésére és a fiatalabb korcsoportú egyedek megsegítésére (kiválogatás és nyésés) korlátozódik,
- az erdőgazdálkodás költségeit a minimumon lehet tartani.

A megismert gazdálkodás negatívumai

– Az általunk látott állományokban a szálalóerdő-képre alapvetően jellemző középső krosztályok (40–90 év) mennyisége és megléte nem meggyőző. Mivel a nagyobb szálalóegységből csak bemutatópontokat látunk, előfordulásuk más területekre természetesen lehetséges. Amennyiben ezek a krosztályok nincsenek meg, egyértelmű a készlethiány ténye!

A szálalógazdálkodás alapját képező jegenyefenyőt (elmelet!) legtöbb helyen gazdasági megfontolásból háttérbe szorítják (gyakorlat!) a lucfenyő kedvezőbb piaci fogadtatása miatt.

– A szálaló üzemmód alkalmazásának lehetőségét biztosító feltartás (helyenként 30 fm/ha) költségei néhol meghaladják az erdőgazdálkodás összbevételeit.

– Az erdőtenyészet optimumának számító termőhelyeken is „előállítható” átmeneti erdőfelújítási válsághelyzet, ha a záródásviszonyokat drasztikus mértékben megváltoztatják, vagy későn szabadítják fel az újulatot.

– A hosszútávon kiközeliített fenyőanyag miatt helyenként elviselhetetlen mértékű a visszamaradó állomány töserülése.

Végkövetkeztetések

– A látott területeken – az igen meredek és szélsőségesen sekély termőrétegű részeket kivéve – felújítóképességgel kezelhető, többé-kevésbé egykori erdőállományok fenntartására is lehetőség lenne. Az ilyen szerkezetű állományok is maradéktalanul meg tudnának felelni a széles körű szakmai és gazdasági elvárásoknak!

– Hazánkban az alábbi indokok miatt nincs lehetőség a látott erdőgazdálkodási rendszer széles körű elterjesztésére:

- a teljesen eltérő termőhelyi viszonyok (pl. évi csapadékmennyiség),
- a fafajok biológiai és felújulási sajátosságai (magtermés ritkasága, nehéz felújulási viszonyok),
- az erdőtulajdonosi szerkezet más (jelenleg túlsúlyban vannak az állami erdők),
- a vadkár mértéke,
- a feltartás alacsony volta,
- az egyed helyett a faállomány, a célátmérő helyett a kor képezi a gazdálkodás és a beavatkozások alapját,
- az erdővel szemben támasztott társadalmi igények más jellege és időben eltérő jelentkezése (pl. a vágásos erdő átvezetése szálalóerdőbe).

Dombvidéki lombos erdők (Haute Saone Departement)

A mi viszonyainkhoz jobban hasonlító terület- és faállományviszonyok (pl. bükk, tölgy és fenyőelegyes keménylomb), de a gazdálkodást alapvetően befolyásoló tényezők

azért eltérőek (pl. nagy mennyiségű csapadék 900–1200 mm/év, alacsony vadkár, gyakori, bőséges magtermés, savanyú, kevésbé gyomosodó termőhelyek).

A látottak pozitívumai

- A hosszú termelési ciklussal (tölgyeknél 170 év, bükknél 140 év) nagyobb lehetőség nyílik a minőségi rönk (kés-és lemezipari) termesztésére.
- A fedettség folyamatos, az állományok váltása termőhelyi degradáció nélkül következik be. Az alsó szint kezelése intenzív, sok helyütt középerdői alakítanak ki.
- A többkorú, elegendő és megfelelő színteztettségű erdők állékonyasága, egészségi állapota stabil.
- Az erdőfelújítási költségek jelentkezése minimális.
- Az erdészeti beavatkozások köre szűk, így reális csély van a minőségi, elmélyült szakmai munkára.
- A szálas jellegű és hosszú időtartamú üzemmodokat azért lehet alkalmazni, mert az erdőgazdálkodással szemben nem támasztanak szorító nyereségkényszert.
- Az elfogadható vadállomány mellett a természetes felújulás folyamatosan elérhető, minden magtermés hasznosul.

A tapasztalt negatívumok

- Általánosan jelentkező fakészlet hiány, mely elsősorban abból ered, hogy nem szálaserdő sajátosságokat mutató állományokat kezelnek szálasállással (középső korosztályok hiánya!).
- Az adott termőhelyi potenciák nincsen maximálisan kihasználva.
- A sajátos kezelési mód következtében az elegyfajok hiányoznak a terülről, reális veszély a fajszegényedés.
- Sok helyen fennáll az elfenyvesedés lehetősége.
- A látottak az idevágó szakirodalmi tapasztalatokat igazolják, miszerint lombterületen a szálas állományok fakészlet hiányt okoz. Annak ellenére lép ez fel, hogy a fényigényes (tölgy) és árnytűrő (bükk, gyertyán) fajokot együttesen nevelik.

A kongresszusi záró esemény sorozatában június 24-én Prof. Schütz (zürichi egyetem) tartott értékelő előadást. A francia mezőgazdasági miniszter követően Minsek pro-

Szelid dió erdei termesztése

Németországban nő az érdeklődés a szelid dió erdei termesztése iránt. Természetesen a diónak itt a fatermesztési értékét veszik figyelembe. A gyümölcsstermesztés elhanyagolható fontosságú az előbbi cél mellett. Az eddigi erdei előfordulásokat értékelve megállapították, hogy a diók növekedése adott termőhelyen jobbnak mutatkozik, mint a kórisé, bükké vagy tölgyé. Ezért hektáronként 1000–2000 db csemetének az elegyítését javasolják egyéb lombos állományokba. Az értékelés fatermelését szolgáló zöldnyesések óvatos kivitelezésére hívják fel a figyelmet.

(Forst und Holz. 1993/11. Ref.: Bidló András)

fesszor a PRO SILVA megalapítójának előadása bilincselte le a hallgatóságot a természetszerű erdőgazdálkodás, az erdei életközösség komplex szemlélete témakörben, majd Brice de Türrheim elnök zárszavával vettek búcsút a résztvevők.

A már tárgyalt véleményeken túlmenően összefoglalás-ként az alábbiakat tartom fontosnak elmondani: Franciaország erdőterülete 14 millió ha, ebből 9,7 millió ha magán-erdő(!), 2,6 millió ha önkormányzati erdő(!) és 1,7 millió ha állami erdő(!). Az élőfakészlet 1,7 milliárd m³. Az évi folyónövekedés 70 millió m³(!) és az éves fakitermelés 40 millió m³(!). Tehát megállapítható; ha egy országnak sok erdeje és még több fája van, nem kényszerül erdeivel jobb gazdálkodásra. Következésképpen ott másként ítélik meg a szakmai szintet, az állomány szerkezetet, a sarjerdők arányát (34%).

A kis erdőterülettel rendelkező országok – mint hazánk – nem engedhetik meg magának, hogy ne törekedjék a tartamosság elvének fenntartása mellett a maximális hozamok elérésére, korszerű erdőgazdálkodás folytatására. És ezért jelenthetjük ki: *a magyar erdészek továbbra is Európa élvonalába tartoznak!*

Dr. Papp Tivadar

A MECSEKI EFAG

pályázat útján felvesz
önálló csemetekert-kezelőt

a vajszlói erdészeti nagyüzemi csemetekertjében
Jelentkezni lehet: Múth Endre személyzeti vezetőnél.

Mecseki EFAG 7623 Pécs, Rét u. 8.

Telefon: (72) 425-033

A PRO SILVA magyarországi csoportja 1993. évi tevékenységéről

Az 1992. május 22-én megalakult csoport Visegrád utáni második terepi összejövetelét 1993. április 29–30-án a Gemenci EVAG szekszárdi erdészete területén tartotta. A találkozók témái voltak:

- a természetszerű gazdálkodás lehetőségei a Gemenci EVAG területén,
- a PRO SILVA kibővített tevékenysége, a természetszerű gazdálkodás kritériumai.

Állásfoglalás

1. A terepi programok végén *állásfoglalás* megfogalmazására került sor – amelyet a további összejövetelek ajánlásai is követni fognak – a már jelzett témakörre vonatkozóan. Az állásfoglalás pontjai a gemenci ártérrel kapcsolatosan:

11. Az erdővel kapcsolatos vízügyi kérdésekben az erdészek véleményét ki kell kérni.

12. A gemenci és minden más vízviszapótló rendszerrel szemben támasztott legfőbb követelmény az, hogy minden ál lomány alatt és időben biztosítsa a talaj optimális víztartalmát.

13. A PRO SILVA csoport felkéri az OEE választmányát, hogy minél előbb vegye fel a kapcsolatot a Magyar Hidrológiai Társasággal a jövőbeni tevékenység egyeztetése végett.

14. Amennyiben az optimális vízgazdálkodás nem biztosítható (amelyről lemondani nem szabad), úgy mind az erdészeknek, mind a természetvédőknek is tudomásul kell venniük, hogy a jövő ártéri természetszerű állományainak fajajössze tétele a szárazabb termőhelyen tenyésző fajok irányába fog eltolódni.

2. A csoport szükségesnek látta a *természetszerű gazdálkodás kritériumainak meghatározását*, amelyet az alábbiakban foglalt össze:

21. A természetszerű gazdálkodási módok az erdőgazdasági tájakra jellemzőek és emiatt egymástól eltérőek is lehetnek (különösen érvényes ez a tájakon belüli erdőtüpusokra, amelyek sajátos felújítási módszereit kell felmérni).

22. Alapvető szempont a termőhelynek megfelelő, lehetőleg őshonos fajokból álló, elegendes, többszintű állományok kialakítása. A természeti erőnek maximális kihasználása a felújítás során.

23. Az erdői életközösségbe beavatkozni csak a természetben lejártszódó folyamatok ismeretén nyugvó kíméletes eljárásokkal lehet. Fokozottan érvényes ez a fahasználatok kivitelezésére.

24. A természetszerű erdőgazdálkodás olyan erdőkezelés, amelynek során érvényesíthető az erdők többcéltű hasznosítása, így a fatermesztési funkció is.

25. A gazdálkodás során hosszú távon az ökológiai és az ökonomiai követelmények egyaránt fontosak, miután a legnagyobb fatermeszt adó erdők a legmegfelelőbbek a fenti értékek szempontjából.

26. Természetszerű gazdálkodás minden erdőben folytatható, még az új telepítésekben is.

27. A természetszerű erdőgazdálkodás fenntartja az erdő természetes tennelékenységet.

3. A PRO SILVA csoport tevékenységére vonatkozóan az alábbi állásfoglalás született:

31. A csoport az OEE erdőművelési szakosztálya keretein belül kíván működni önállóvá válásáig.

32. A PRO SILVA nyitott az egész magyar erdésztszadalom, továbbá a természetszerű gazdálkodási támogató külső érdeklődők számára.

33. A tagság feltétele az alapelvek elfogadása mellett tevékeny részvétel (lehetőleg konkrét erdőterülethez kötött), amelyvel bővül a bemutatható eljárások köre és mód nyílik minél több erdőgazda munkájának megismerésére.

34. Pontosítva: a konkrét működési területek alatt értendő: – bemutató erdő (tag, erdőrésztlet), amelyben a tagok személyesen irányítják a felújítási munkákat és elemzik a ráfordításokat,

– a mozaikszerű területeket érintő hosszú felújítási ciklusú beavatkozások erdőtervezési, erdőfelügyeleti alapjainak megteremtése,

– kapcsolattartás a nemzetközi szervezettel, szakmai anyagok, tapasztalatcsere szervezése,

– hazai reklámtevékenység szakmai és közéleti folyóiratokban,

– a bemutató erdők számítógépes kataszterének felállításá és az adatok gondozása.

– Az alapítokón kívül ezért kérjük mindazon kollégákat, akik már bemutatható eredményekkel rendelkeznek (meggyőződés szerint nagyon sok van az országban), hogy az érintett község, tagrésztlet adatait Wisnovszky Károly irodaigazgató (FM ERSZ. Budapesti ETI Budapest II. Csalogány u. 4–6.) címére küldjék meg.

35. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy teljesen önként vállalt tevékenységről van szó, amely mozgalom keretei már túlnőttek Európán. Ettől függetlenül, és a nyitottság ellenére a vállalt és folyamatosan végrehajtott feladat a valódi belépő.

4. A PRO SILVA mozgalom hazai kiszélesítése és annak működése.

Az ország jelentős részét átfogó csoport tagjai a különböző erdőgazdasági tájakban folytatják az alapelveknek megfelelő tevékenységüket. Az alkalmazott természetes felújítást, természetszerű gazdálkodást szolgáló módszerek megismertetése elsősorban az adott tájegységben gazdálkodó szakemberek érdeke. Ebből következően a csoport éves terepi bemutatóira a közvetlen környezetben erdészeti szakembereit kívánja meghívni, li-terjesztve ezáltal az ismeretátadás körét az érdeklődőkre.

Tudjuk, hogy szükség van az országos, átfogó tapasztalatokra az általános szemléletalkitítás, döntéshozatal céljából. (Bárcsak lenne ilyen igény!)

Megfélélsünk szerint azonban fontosabb, ha adott tájakon, tájegységeken válik egységessé és alkalmazottá az ott már kipróbált eljárás.

Úgy véljük, hogy egy adott területre a térségből összehívott erdészek, tervezők, felügyelők, természetvédők és pártoló kívülállók részvételével megtartott tájékoztató és konkrét eljárásból, annak eredményeiről, gondjairól, a siker vagy kudarc okairól adja a mozgalom hajtóeréjét. Ez a főfeladat a csoport vezetésé, de az egyes aktív tagok számára is ezen a területen.

Nc feledjük el, hogy az erdővel – tekintet nélkül a tulajdonviszonyokra – a továbbiakban is az erdész szakembernek kell foglalkoznia. A magyar erdésztszadalom példaértékű múlttal és jellel rendelkezik. Következésképpen a jövőt sem engedheti ki a kezéből!

Dr. Papp Tivadar,
a PRO SILVA magyarországi csoport elnöke

DR. LENÁR GYÖRGY

A kocsánytalantölgy-pusztulás eddigi tapasztalatai a Zempléni-hegységben (1978–1992)

A Zempléni-középhegység erdeinek fő állományalkotó fajtája a 41,2%-os arányban jelen levő kocsánytalan tölgy. Az a tölgy, amely évszázadokon keresztül az erdő, az egészség jelképe volt, sajnos nem tudja elviselni az ember okozta környezeti ártalmakat, mára odalett „makkegészsége”.

Az 1970-es évek második felétől aggódva figyeljük kocsánytalan tölgyeseink állapotát, sorsának alakulását. A hegység területén először a tályjai erdőszetnél figyelt fel 1978-ban Brugger Frigyes erdőszetvezető és Márai András műszaki vezető a fajtát sújtó betegség addig nem tapasztalt jeleire és mértékére (Faragványos, Csonkás, Mckecsvár). Ezt követően pár év alatt – jelentősen eltérő mértékben ugyan – a hegység egész területén elterjedt. 1980-ban a kemencepataki erdőszetnél a Teremkő és Koprina területrészen, a fűzőrkömlői erdőszetnél a „Hrabó”-ban észlelték a szakemberek a kocsánytalan tölgyek pusztulását.

Gönc község határában ugyancsak az 1979-80-as években jelentkeztek az első megbetegedések. Telkibányán 1981-ben a Kányahegyen a 13/C erdőrészben kezdődött a száradás. Kékeden 1981. május 22-én észlelte Fekete János kerületvezető a 17/G erdőrészben (20 éves sarj eredetű kocsánytalan tölgyes). A Hegyaljai Igazgatóság (Tolcsva) területén pár évvel később, csak 1985-ben fedezték fel a be-

tegséget. A tölgyek először a tengerszint felett 400 méter közeli magasságú mészkérülő, száraz termőhelyeken pusztultak Baskó, Erdőbénye és Erdőhorvati községhatárokon.

E szomorú szakmai szenzáció meglepte és felkészületlenül érte a szakembereket. Viszonylag később, 1982. március 24-én kelt Miskolcon a BEFAG központjában az az ügyirat, amelyiknek tárgya a „Száradék tölgyesek erdőrészenkénti felmérése” (60-32/1982. sz.). A pusztulás ekkor már a hegység teljes területére kiterjedt. A betegség főleg a rossz víz-háztartású, sekély talajon álló, többnyire déli kitevű állományokat érintette súlyosan, koruktól szinte függetlenül. Az egységenként kitermelt fatömeg érzékelteti a betegség helyi intenzitását (1. táblázat).

A táblázatban közölt mennyiségi adatokat a következők okok miatt a valóság jelentősen meghaladta:

1. A termelésre besorolt erdőrészekben, főleg az első években, nem különítették el a száradékat sem a gyéritekséknél, sem a véghasználatoknál.

2. A pusztulás fölterősödését követően – a nyolcvanas évek első felében – az idősebb, méretes állományok kerültek kitermelésre értékmentési céllal. Így a száradás által kisebb mértékben (8–10% alatt) érintett fiatal erdők sok esetben kapacitás és ráfordítható költség hiányában elmaradtak.

1. táblázat

A kitermelésre került KTT-száradék (nettó m³) Zempléni-hegység állami erdőgazdasági területén

Év	Erdőszet						Összesen
	Tályja	Hegyköz (Pálháza)	Hegyalja (Tolcsva)	Telkibánya	Sárospatak	Hernád-völgye (Méra–Encs)	
1979	320	–	–	–	–	–	320
1980	4 333	–	–	–	–	–	4 333
1981	4 200	–	–	–	–	–	4 200
1982	6 969	2 400	–	–	–	–	9 369
1983	4 590	4 237	–	1 694	–	–	10 521
1984	5 574	10 349	–	–	–	–	15 923
1985	5 257	6 525	–	–	–	–	11 782
1986	8 332	9 956	–	–	–	–	18 288
1987	7 108	8 577	–	–	–	–	15 685
1988	7 682	7 862	2 438	–	–	85	18 067
1989	7 013	2 046*	2 580	–	–	871	12 510
1990	10 622	5 666	2 860	–	–	490	19 638
1991	3 575	4 088	2 747	296	–	100	10 808
1992	3 045	3 896	3 373	751	2 456	567	14 088
Összesen	78 620	65 602	13 998	2 743	2 456	2 113	165 532

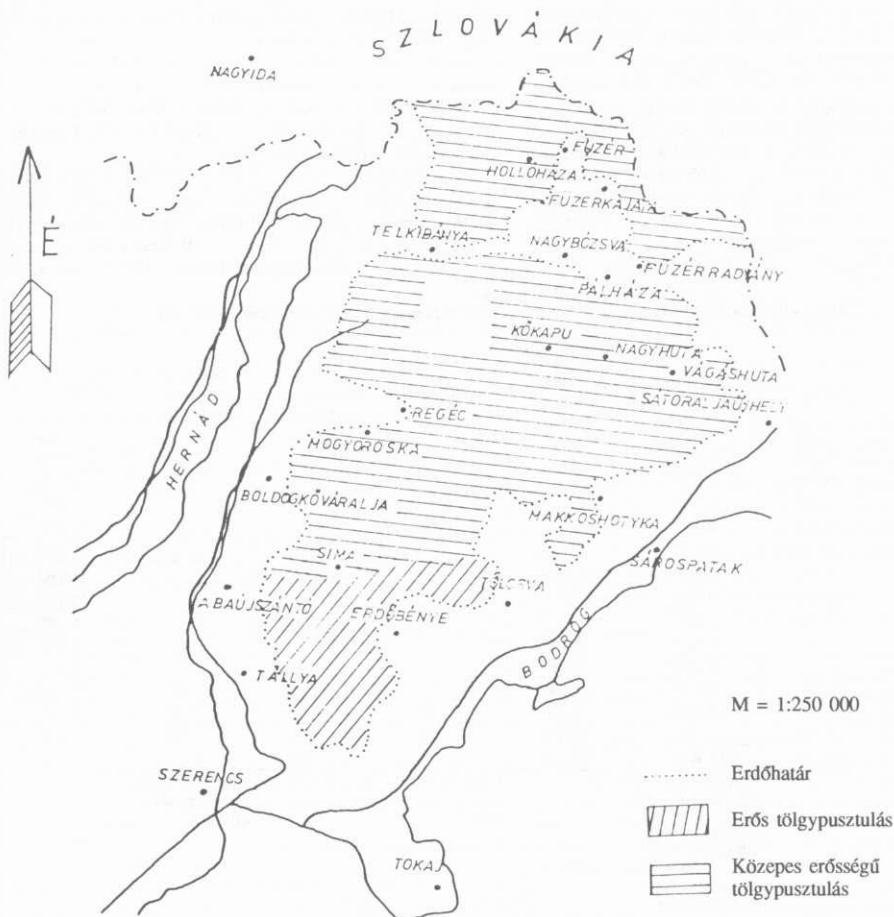
* Ebben az évben az Ig-nál 40 ezer m³ bükk székondítás keletkezett, emiatt háttérbe szorult a száradéktermelés

1984–1990-ig 1992-ig Tolcsva- 1988-ig a H.közi Pálházánaál szepel nál szerepel E.lg. adataiban szerepel

2. táblázat
Csapadékmennyiség a Központi Meteorológiai Intézet adatai alapján

Évtized	Évtized átlaga, mm/év			Vegetációs időszak évtized átlaga, mm/8 hó		
	S.a.-újhely	S.-patak	Tarcal	S.a.-újhely	S.-patak	Tarcal
1871–1880	–	653,4	–	–	490,4	–
1881–1890	–	670,7	–	–	511,7	–
1891–1900	–	657,2	–	–	506,8	–
1901–1910	518,2	549,9	472,6	342,4	390,4	335,4
1911–1920	–	626,4	616,6	–	459,2	434,0
1921–1930	–	629,7	570,0	–	464,2	415,6
1931–1940	603,4	614,4	606,1	469,9	470,5	420,1
1941–1950	602,9	600,2	550,8	422,7	428,9	378,9
1951–1960	702,0	635,8	573,3	403,3	438,3	387,5
1961–1970	575,8	557,7	543,6	385,5	379,7	352,7
1971–1980	595,0	631,0	542,4	450,0	488,1	410,4
1981–1990	596,2	568,7	554,0	444,3	430,5	534,6
1992. év	450,0	418,0	467,7	312,0	355,0	370,6

A tölgypusztulás mértéke a Zempléni-hegységben (1978–1992)

3. táblázat
Az ERTI vizsgálati jelentések kivonata

Évszám	A minta- területek száma db	Korhatára (év)	Törzsszáma db	Az állományok				
				egészséges	a betegség kezdeti jeljeit mutatja	beteg, de még élő fa	friss pusztulás	korábbi pusztulás
1983	11	16-76	4922	2665/54,1	573/11,6	263/5,3	156/3,1	1285/25,7
1991	10	44-83	3039	2548/83,8	270/8,9	76/2,5	35/1,2	110/3,6
1992	10	45-84	3039	2446/80,5	313/10,3	117/3,8	34/1,1	139/4,6

Ez a számbavételből „kimaradt” mennyiség szerény becslésem szerint a felvételre került száradék mennyiségének további 20%-a.

A betegség kialakulásának körülményeit vizsgálva, áttekintettem az elérhető csapadék adatokat. Sajnos csak Sátoraljaújhely, Sárospatak és Tarcal viszonylatában tudtam adatokat beszerezni, így feltételezhető, hogy a hegységben e három helyen mért adatoknál valamivel több csapadék hullott.

A csapadék mennyisége fontos, mivel alapvetően befolyásolja a növényzet, így a tölgyek rezisztenciaképességét is.

A 2. táblázat adataiból láthatjuk, hogy az 1960-as évtized a maga vegetációs időn belüli 380-385 mm-es csapadékmennyiségével elmarad a kocsánytalan tölgy optimális életfeltételeihez szükséges mennyiségtől! Ezen száraz időszakban a relatív levegőnedvesség is feltételezhetően nagymértékben elmaradt a Járó Z. által (1967) leírt – 52-56%-os optimális értéktől.

Ez az az évtized, amely megelőzte a tölgyek száradását csökkentve a faegyedek ellenálló képességét, szinte „előké-

szítette a terepet” a betegségnek. Igaz, hogy az elmúlt 120 évben volt még egy évtized (1901–1910), amely hasonlóan rendkívül száraz volt, azonban a többi károsan ható tényező (légszennyeződés, savas esők) még korántsem érte el azt a nagyságrendet, amivel napjainkban számolnunk kell. Az 1992-es, kiemelkedően csapadékszegény és rendkívül meleg időjárás káros hatásainak felmérése a jelen év feladata lesz.

A légszennyeződés közvetlen káros hatására sajnos nincs mérhető adat birtokunkban, megfigyelések alapján azonban a következő összefüggés tételezhető fel. A Nagydán levő Keletszlovákiai Vasmű – mint emissziós forrás – által kibocsátott légszennyezés szinte teljes mennyisége az uralkodó északi szélirány hatására a Hornád völgyén keresztül jön az Alföld felé. Légvonalban 45–55 km megtétele után, az áramlat lehülését követően a lebegő részecskék lerakódnak. Ez a térség feltehetőleg a Zempléni-hegység déli permóvidéke és így valószínűsíthető, hogy ennek a légszennyeződésnek a negatív hatása is szerepet játszik a tályai erdészet területén keletkezett nagymértékű károsodásban.

E területrészekben az 1978. és 1979. évek tavaszán a lombbrágó hernyók, főleg a kis tölgyaraszoló (*Operophtera brumata*), gradációja volt észlelhető. A pusztulás kísérőjegyei megegyeztek a szakirodalomban már leírt jegyekkel, természetesen itt csak a szabad szemmel is jól látható jegyeket észleltük.

Tályán megfigyelték a betegség kezdetén, hogy elszáradás előtt a vaddisznók szépen körültraktálták a tölgyfák tövét. Ez később nem fordult elő.

A megbetegedések száma valamennyiünk megkönnyebbulésére az utóbbi években erősen csökkenő tendenciájú. A helyzet javulását legjobban az egészséges egyedek arányának jelentős emelkedése mutatja.

Az ERTI mintaterületek adatainak összehasonlítását a 3. táblázat foglalja össze.

A mintaterületek felölelik az egész Zempléni-hegységet, így jó keresztmetszetet nyújtanak a betegség elterjedéséről és helyi intenzitásáról. Mintavételi helyek községhatáronként: Füzérradvány, Füzérkajata, Mád, Erdőhorvát, Háromhuta.

A betegség nem csupán az extrém termőhelyeken lévő állományokat támadta, hanem sajnos nagy károkat okozott például a közel optimális termőhelyen, Füzérradvány köz. szeg határában álló mag eredetű, rudaskorú tölgyekben is. Ezeket a fiatalosokat a hatvanas években, mint a természetes felújítás iskolapéldáit, „kefésfűt” újulatként mutatják be a helyi szakemberek számos tapasztalatcseréin. Jelentő-

Bükkös helyére telepített lucfenyves talajmikrobiológiai hatása

A bükkös helyére telepített lucfenyves hatását sokan bélyegezték hátrányosnak a talaj szempontjából, de módszeres és elmélyült vizsgálatról kevesebb közlés látott napvilágot. Ezúttal Belgiumban végzett ilyen vizsgálatokról közölt adatokat a Forest Ecology and Management folyóirat 1993. 1/2. száma (15-27. p.). Eszerint a lucfenyves nyomán a talaj savanyodott, mikrobiológiai aktivítása, ami a tápanyagfeltáródás alapja, jelentősen csökkent és a felvehető nitrogénmennyiség szintén kevesebb lett. Ezek a tünetek elsősorban a talaj felső humuszos szintjében tapasztalhatók. Mindez a lucfenyvestalajra hátrányos következményeit jelzi. Hasonló vizsgálatokra nálunk is szükség lenne, tisztán kellene látnunk, hogy a fafajcserek milyen változásokkal járnak.

(Ref.: Jakab Jenő)

sen „megtüzelte” ezen állományokat a betegség, szerencsére azonban a záródás valamivel a kritikus pont felett maradt, így nem következett be ezen fiatal erdők „elvadulása”, értéktelen ligeterdővé való degradálódása.

A betegség elleni egyetlen „védekezés”, amit tehetünk, az elpusztult egyedek mielőbbi kitermelése és eltávolítása volt. Szlovák szomszédaink repülőgépről „boraxos” ($\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \times 10\text{H}_2\text{O}$) permetezést végeztek két éven keresztül, mérhető javulást azonban nem tudtak elérni, így felhagytak vele.

A tölgypusztulás eddigi mérlege

Az erdőgazdaság ugyan jelentős támogatást kapott a betegség okozta károk felszámolására, illetve fedezésére, a veszteség, ami érc, így is óriási.

Az ún. száradékprogram keretében nyújtott támogatás a zempléni részre:
23 km III. o. stabilizált feltáró út építésére 21,1 millió Ft
gépi beruházások forráskiegészítésére 7,0 millió Ft
Összesen: 28,1 millió Ft.

Továbbá az 1990. éviől 1992. évig kitermelt száradék m^3 -enként 400 Ft, 1992. évig összesen:
 $30\,446 \text{ m}^3 \times 400 \text{ Ft} = 12,178 \text{ millió Ft}$
1992. évben $14\,088 \text{ m}^3 \times 600 \text{ Ft} = 8,452 \text{ millió Ft}$
Mindösszesen: 48,730 millió Ft.

Ezzel szemben a faanyag romlásából adódó veszteség:

1. Az elpusztult egyedek növedékkicsése: ami 120 éves vágásfordulót feltételezve reális becslés alapján megközelítőleg a vizsgált időszak száradékmenységét ($160\,000 \text{ m}^3$)
 $160\,000 \text{ m}^3 \times 2500 \text{ Ft} = 400 \text{ millió Ft}$.

2. 1987–88. és 89. években próbatermeléseket végeztünk a pályázati fűrészcumbe beszállított tölgy száradék-anyagból:

A termékkihozatal 21–22%-ot ért el az egészséges tölgyanyag 47%-os kihozatalával szemben. Tehát a veszteség 25% fűrészipari alapanyag volt. Az összes száradékfaanyag 1979–92. évek között 165 531 m^3 . Ebből 57%-os iparfa-kihozattal számolva keletkezhetett volna fűrészip. alapanyag + bányafa: 94 353 m^3 . A károsítás miatt csak tűzifának alkalmas 25%, mennyisége: 23 588 m^3 . Az iparfa és tűzifa közötti értékülönbözetet a vizsgált időszakra vonatkoztatva 2000 Ft/ m^3 -rel számolva értékülönbözet: $23\,588 \text{ m}^3 \times 2000 \text{ Ft/m}^3 = 47,176 \text{ millió Ft}$. A nemzetgazdaságot ért kár mindösszesen: 447 176 millió Ft.

Mindaz csupán elméleti eszmeifuttatás, hisz a rönk- vagy fagyármány-tölgyanyag nagy részét a csekély kihozatal, valamint a későbbi faanyagromlás (csillagirányú szűrűpedés, szűrágás stb.) veszélye miatt fel sem vágták a fűrészüzemben.

Sőt, később már csak tűzifának hosszították. Így tehát a számított mennyiségnél jóval több ipari anyag ment át a legolcsóbb (tűzifa) kategóriába. Nem beszélve a számokban nehezen mérhető biológiai kárról, amely a termőhely biológiai egyensúlyának megbomlását okozva egyes helyeken a természetes felújítást tette lehetetlenné.

Írássomban csak az állami kezelésben lévő erdőterületek állapotát vizsgáltam, az itt leírt helyzet azonban hasonló mértékű megbetegedési arányokat tételez fel a területen lévő egyéb tulajdonú erdőkben is.

Az erdő mindenestre megőrizte „titkát” – a betegség eredetére, károsozására vonatkozóan –, megnehezítve ezzel valamennyiünk dolgát. Ennek hiányában a gyógyító vagy megelőző terápia is késők. Az eddigi empirikus tapasztalatok azonban már adnak némi támpontot, és valamennyiünket ösztönöznek arra, hogy az erdőben nyitott szemmel járva keressük, kutassuk az összefüggéseket.

Idős erdész kutatók köszöntése Kecskeméten

Az Erdészeti Tudományos Intézet 1965-ben alapított, majd a közelmúltban kényszerűségből bezárt Du-na-Tisza közli kísérleti állomásának egykori kutatói, munkatársai bensőséges és meghitt ünnepségre jöttek össze az intézmény épületében. Az ünnepség célja az volt, hogy két idős kutatót, a 80 éves Faragó Sándort és a 77 éves Papp Lászlót köszöntsék.

Faragó Sándor az ötvenes években alakított kerekegyházi erdészeti vezetőjeként számos kísérletet végzett, szervezője, kivitelezője volt a homokhátsági erdészeti kutatómunkának. Önálló kutatóként a feketefenyvesek helyi fatermési táblájának szerkesztésével, értékes elegyfajok (nyír, szil, kőris, éger, bálványfa) termőhelyi igényének kutatásával, homoki cserjék gyökérfeltáráásával alkotott maradandót. Embersége, jólelkű segítőkészsége miatt mindannyiunk Sanyi bácsijaként tiszteltük.

Papp László a korszerű csemetermesztés kialakításáért, elterjesztéséért nagyon sokat tett. A burkolt gyökérű fenyőcsemete-termesztés, főliaházás technológia szakértőjeként vált neve ismertté. Megszervezte a nemesített akácfaajték csemetermesztését, úttörője volt a hazai erdőmeteorológiai vizsgálatoknak. A dél-alföldi erdészeti kutatómunkáról szerkesztett kiváló összefoglalója értékes forrásmunka marad a térségben dolgozó erdész kutatók számára. Szívós szorgalmával a mostoha körülmények ellenére is értékeset alkotott, pontossága, kötelességtudása valamennyiünk számára követendő példát jelent.

Köszöntsük két idős pályatársunkat e lap hasábjain is!

Dr. Szodfridt István

ÓDOR JÓZSEF

Egységes számítógépes erdőkezelői információs rendszer

Napjaink nagy társadalmi-gazdasági átalakulása, mely ágazatunkat sem hagyta érintetlenül, sok területen hozott, illetve hoz mélyreható változást.

Akármelyik változatot választ is meg, a tulajdonos képviselője (állam, államerdészeti szervezet, erdészeti holding, kincstári vagyongazdálkodó stb.) nyilván igyekszik majd ellenőrzést és befolyást gyakorolni a tulajdonában, irányítása alatt lévő cégekre. Ehhez fontosnak látszik, hogy lehetőleg egységes irányítási struktúra alakuljon ki. (Ezt a többségi tulajdonos ki is kényszerítheti és érdekeink megfelelően valószínűleg ki is kényszeríti.)

Mint informatikával közvetlenül is foglalkozó szakember, a kérdést e szakterület szempontjából vizsgálom.

Úgy gondolom, hogy az új irányítási rendszer – bármilyen is legyen az – csak korszerű, nagy teljesítőképességű számítógépes információs rendszer birtokában képes színvonalas működtetésre.

E helyzetben szükségesnek látszik, hogy a majdan megvalósuló államerdészei, kincstári erdőkezelés informatikai megvalósításaként már most létrehozzuk az egységes, vagy legalább egységes platformon nyugvó számítógépes erdőkezelői információs rendszert. A közeljövőben bekövetkező változások minden bizonnyal egyébként is megkövetelik a jelenleg használatban lévő programrendszerek módosítását, átdolgozását, lecserelését.

Célszerűnek tűnik, hogy ha már szükségszerű a változtatás, akkor ragadjuk meg az alkalmat, és az egységesítés irányába mozduljunk el! Amennyiben mégsem az államerdészeti vagy kincstári erdőgazdálkodási rendszer valósulna meg, az egységes információsrendszer az ágazat számára akkor is nagy vívmány lenne.

Ez az egységesítési szándék egyébként nem újkeletű. Már 1988-ban felvettem ezt a gondolatot, de akkor még csak a költségvetési rendben működő négy erdő- és vadgazdaság, valamint a Pilis Parkerdőgazdaság tekintetében. Ez a projekt be is indult, de különböző – főleg anyagi – okok és az érdektelenség következtében végül is meghiúsult. Szakmai fórumokon a későbbiekben is többször felvettem ezt a kérdést, de előrelépés a szóbeli támogatás és egyetértés ellenére sem történt. Két éve egy tanácskozáson újra napirendre került ez a gondolat, de az akkori helyzetben nem látszott lehetőség a megvalósításra, és azóta is minden erdőgazdaság a maga útját járja az informatikai fejlesztések tekintetében. Ez pedig hihetetlen mértékű pazarlás: főleg a szellemi energiáké, de nem utolsósorban a pénzeszközöké is! Már eddig is sok tízmillió forintot investáltak az erdőkezelő cégek számítógépes rendszerek fejlesztésébe és igazán jól működő, komplex rendszert (főleg olyat, amely mások számára is átvethető lenne) még sehol sem sikerült kifejleszteni. Ez persze nem meglepő: egy ilyen rendszer kifejlesztéséhez – a nagyságrendje és bonyolultsága miatt – egyetlen erdőkezelőnek sincs meg a szükséges informatikai fejlesztőkapacitása (és nem is lesz meg soha). Konzerválódni látszik tehát a mostanra kialakult helyzet, amikor is informatikai szakemberek tucatjai dolgoznak párhuzamos

fejlesztéseken, tudva vagy nem is tudva egymásról, egymás munkájáról, cégspecifikus, nem parameterezhető egyedi megoldásokat alkotva. Jelenleg e területen nem létezik semmiféle koordináció, ésszerű munkamegosztás. Az ágazat helyzetét tekintve nem hiszem, hogy ez a jelen körülmények között megengedhető lenne.

A majdan kialakuló, új helyzetben mindez másként történik fel. Az átalakulás kényszere maga is rendkívül nagy egységesítő erővel hat: egységes részvénytársasági forma, ebből következően vélhetőleg egységes szervezeti és irányítási struktúra, valamint egységes elvárások, illetve követelményrendszer az átalakult cégekkel szemben. A fentiekben kifejtett gondolatok és indokok alapján javaslatom a következő:

Ki kell dolgozni és be kell indítani egy projektet az erdőgazdálkodó szervezetek egységes számítógépes információs rendszerének megvalósítására, az ágazatban meglévő informatikai szakembergárda tudásbázisára alapozva. Ágazatunk bizonyos szempontból szerencsés helyzetben van: az új informatikai rendszer kidolgozásához, illetve bevezetéséhez a feltételek jórészt adottak.

A meglévő erőforrások a következők:

- szinte kivétel nélkül minden erdőgazdaság rendelkezik valamilyen szintű, illetve színvonalú számítógépes információ-rendszerrel;

- rendelkezésre állnak begyakorolt (bár sok szempontból meglehetősen széles spektrumot mutató) felhasználói programrendszerek;

- felhasználhatók a meglévő és bevált számítógépes megoldások rendszertervei;

- korábbi beruházások nyomán rendelkezésre áll a túlnyomórészt IBM PC kompaübilis gépekből álló számítógéppark;

- ezekben a cégekben kialakult, illetve megteremtődött egyfajta szakértelem, egy számítástechnikai kultúra;

- kialakult egy – bár jelenleg még atomizált – erdőszinformatikus szakembergárda.

Külön, kissé részletesebben is szólnék az emberi erőforrásról. Rendkívül fontosnak tartom, hogy az ilyen projekt megvalósítása szakmabeliek által történjék! Sok negatív tapasztalat mondatja ezt velem. Nem egy informatikai rendszereket készítő szervező cég ugyanis csak az üzlet megszerzésére koncentrál, nincsenek a szakterülethez értő, annak sajátosságait ismerő szakembere. Ma Magyarországon létezik már egy erdőszinformatikus szakembergárda. Ezek a szakemberek zömében a jelenlegi erdőgazdaságoknál, ERTI-nél, Erdőrendezési Szolgálatnál, erdőfelügyelőségek-nél lehetők fel. A létszámuk hozzávetőlegesen 30-40 fő lehet. Az ágazatban jelenleg is használatos számítógépes programrendszerek javát ők hozzák létre, a speciális szakmai jellegű programokat pedig szinte kivétel nélkül ez a gárda jegyzi. A fentiekben vázolt projekthez ennyi szakember talán még sok is lenne, főleg, ha külső – erdész, közgazdász, informatikus, ügyvitelszervező és hardver- és szaktörtők is bevonásra kerülnének.

Finanszírozás

Egy ilyen hordercfű és nagyságrendű vállalkozáshoz természetesen biztosítani kell a forrásokat is. Ez a forrás lehetne (a majdan kialakuló helyzetnek megfelelően):

- központi költségvetés,
- Országos Erdészeti Alap,
- e célra létrehozott alapítvány,
- FM-tárca által biztosított finanszírozás (hasonlóan az igazságügyi tárcanak a bíróságok ügyvitel-korszerűsítését célzó programjához),
- erdővagyon-kezelő szervezet, vagy
- erdőkezelők vagyonát kezelő holding által történő finanszírozás,
- erdőkezelők által létrehozott alap,
- erdőkezelők által külön e célra létrehozott fejlesztő gazdasági társaságon keresztül történő finanszírozás (hasonlóan, mint a bankok által létrehozott GIRO Rt.),
- külső forrás bevonása, PHARE-segély (a földhivatalok számítógépes rendszerekkel történő ellátásához hasonlóan),
- egyéb támogatás stb.

Szervezet

Itt is többféle változat képzelhető el:

- az érdekelt erdőkezelők,
- a Földművelésügyi Minisztérium,
- az államerdészeti szervezet,
- a kincstári erdővagyon-kezelő szervezet
- vagy a fentiek kombinációja által létrehozott gazdasági társaság, esetleg alapítvány,
- az említett informatikai szakemberekből álló társaság, esetleg már meglévő gazdasági szervezet koordinálásával,

- egyéni szerződéses megbízások rendszere,
- több, már meglévő fejlesztő cég által létrehozott konzorcium.

Veszélyek

Szükségesnek tartom, hogy felhívjam a figyelmet egy ilyen projekt esetén fennálló veszélyekre is! Az üzleti életben – és ezen belül az informatika területén különösen is – rendkívül éles verseny folyik a megrendelésekért. A projekt megvalósítása esetén meg kell előzni, hogy ez a már porondon lévő fejlesztő cégek piacszerzésévé degradálódjék. Megítélésem szerint ma ugyanis nincs olyan fejlesztő szervezet hazánkban, amelynek lenne kész, a szakágazat – tehát nem legfeljebb egy-néhány adott cég – igényeit megközelítő teljességgel kielégítő komplex, moduláris, korszerű számítógépes információ-rendszere, sőt olyan cég sincs, amely egymagában, a külső szakemberekből álló bevonása nélkül képes lenne egy ilyen rendszer létrehozására. Komplex rendszer megalkotására kiírt tender esetén a nyertes – amennyiben kivülálló szervező cégről lenne szó – kénytelen lenne a már említett erdőszinformatikus szakemberekből álló csapatba bevonni.

Ez esetben tehát csak felesleges – a profitot vélhetően lefelfűző – közbenső szereplő beiktatására kerülne sor. Az elmondottak reális, de elkerülhető veszélyei az ilyen hordercfű fejlesztésnek.

Ezen irással erdőgazdálkodást folytató, azzal valamilyen kapcsolatban lévő szakemberek, vezetők figelmét szeretném felhívni és ráirányítani egy kicsiny, de talán annál nagyobb jelentőségű részterületre. Meggyőződésem ugyanis, hogy korszerű szervezet elképzelhetetlen korszerű informatikai háttér nélkül!

Dr. P. Burschel professzor, a

vadkárokkal kapcsolatos, lapunk júniusi számában megjelentetett és több olvasónk ellenérzését kiváltó állásfoglalásának alátámasztására néhány számszerű adatot tett közzé.

A müncheni egyetem erdőművelés és -rendezés tanszéke 16 éve 25 kísérleti területen vizsgálja többek között a hegyvidéki erdők felújítását gyenge ernyősvágás (30% körüli), erős ernyős (50%), lékvágás (30 m átmérő) és tarolás esetében megfelelő ellenőrző területek mellett. Eredmények az első 10 évben:

A magtermés valamennyi főfaj tekintetében mindenfajta felújítógáz esetében fölös mértékű volt az eredményes erdősítéshez,

fajta	KERÍTETT						ÖSSZ
	LF	JF	B	J	Ti	EL	
gyenge ernyősvágás (db/m ²)	4	5	-	15	1	3	28
erős ernyősvágás (db/m ²)	4	7	1	22	1	-	35
tarvágás (db/m ²)	-	2	-	7	-	-	9
fajta	KERÍTETLEN						ÖSSZ
	LF	JF	B	J	Ti	EL	
gyenge ernyősvágás (db/m ²)	3	1	2	18	-	3	27
erős ernyősvágás (db/m ²)	1	2	1	28	-	-	32
tarvágás (db/m ²)	-	-	-	4	-	-	4

és más fajok, idegen behordás (szél, madár stb.) is tapasztalható volt. A megmaradást főként a megvilágítás és a vad befolyásolta. A megvilágítástól függően az egyes fajok különbözőképpen jelentek meg és növekedtek min-

denfajta felújítógázban mintegy 20 cm magasságig.

Ekkor végzetesen beleszólt a vad! Bizonyosságul szolgálhat ehhez a kerített és kerítetlen próbaterületek adatai:

(DW 1993/8. Ref.: Jérôme R.)

Lesz-e folytatás?

Erdőgazda képzés a Mecseki EFAG területén

Az erdők privatizációja jogos aggodalmakat kelt a szakma, az erdőt szeretők körében. Kiemelt kérdéssé vált: mi történik, mi történhet az új tulajdonosok tevékenysége során? Elindul az eddigi üzemtervi korlátok szétszedése és az engedély nélküli termelések sora,

Egyáltalán lesz-e garancia a magánerdőkben a tartamos erdőgazdálkodás biztosítására?

Úgy véljük, ez az a terület, amely nem kerülhet ki az erdőgazdálkodás köréből. Nekünk, ágazaton belüli szakembereknek kell elébe menni a felvetődő problémák megoldásának, és olyan szakmai ismeretterjesztést végezni, amelynek eredményeként a jószándékú, de az erdőgazdálkodásban teljesen járatlan magánerdő tulajdonosok, vállalkozók megismerkednek e tevékenység alapjaival.

Ezért a Mecseki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság erdőgazda képzés beindítását tervezi a Baranya megyei régióban. (Komolyabb érdeklődés esetében megye határon túlra is.)

A képzés időtartama 20 óra, amely elméleti és gyakorlati oktatásra oszlik.

Az elméleti oktatás során a legalapvetőbb ismeretek átadására kerül sor, amely során az új tulajdonos „elindulhat” a gazdálkodás útján.

Ezek az alapok:

- hatósági ismeretek (erdőfelügyelet)
- tervismeret (erdőrendezés)
- erdőművelés – erdővédelem – vadászat – természetvédelem
- fahasználat
- kereskedelem – értékesítés

Mint minden új vállalkozás, tudjuk, hogy az is buktatókkal terhelt. A Baranya megyében eddig is példamutató egy-egyben együttműködő Erdőfelügyelet, Erdőrendezés, Természetvédelem, Vadászszövetség és az Erdőgazdaság segítőkész szakemberein úgy vélem nem múlhat e kezdeményezés sikere.

Úgy véljük: a magyar erdésznek Európa-szerte elismert a múltja és a jelene, következésképpen a jövőt sem engedheti ki a kezéből!

Dr. Papp Tivadar

A szilpusztuláshoz

Az Erdészeti Lapok 1993. július-augusztusi számában a 226. oldalon megjelent, Purger Zoltán: „Mentsük meg a szilkeket!” című írásával kapcsolatban a következő helyreigazításokat tartom szükségesnek megtenni:

A szilpusztulás az erdészeti növénykörtán tudományában az egyik legtöbbet vizsgált probléma, és így talán a fás szárú növények egyik legjobban feltárt betegsége. Nemzetközi viszonylatban a már megjelent tudományos munkák száma sok ezerre tehető. Mindezek alapján bizton állíthatom, hogy a szilpusztulás oka nem a szárazság, nem a fagy, de még csak nem is a kötött talaj, sőt még kárláncolatról sincs szó. A szilpusztulás iskolapéldája az egytényezős növénybetegségeknek, ahol a betegség kialakulása gyakorlatilag csak a kórokozó jelenlététől függ.

A szilke megbetegedését és pusztulását sajnos igenis gomba okozza. Az 1920-as években Hollandiában kitört járvány kiváltója az *Ophiostoma ulmi* (Buism.) Nanf. nevű gombafaj, míg az 1950-es években Moldáviában megindult második járványért az *Ophiostoma novo-ulmi* Brasier nevű gombafaj a felelős.

A kórokozó terjesztésében, valamint a kórokozó megbetegítő-képességének fokozásában ugyanak-

Bodri Klára tanuló rajza

kor nagyon fontos szerepet játszanak a szilke kérgében költő szű fajok, közülük is elsősorban *Scolytus scolytus*.

Az említett cikkben a szerző példaként felsorolja még a szelidgesztenye pusztulását is, az általa korábbiakban a szilpusztulásra adott minősítéssel egy kategóriába tartozónak sejtette azt. Jó tudni, hogy ez a betegség nemcsak hogy „járványszerű”, de valóban járvány, egy adott tényező, mégpedig a *Cryphonectria parasitica* (Murr.) (Pj. & H. W.) Barr nevű gomba okozta betegség, ami gyakorlatilag kipszította az amerikai szelidgesztenyét.

Bohár Gyula

Rekvium minapi erdőkért

A természet örölmalmi csodálatos alkotmányok.

Miközben állok a vagy 150 millió éve lépegett tengerfenék, a Thetys dolomit-daraján, puskaalóvsnyre előttem, percek alatt porlad el 40-50 év tájfmárló küzdelmének fenő-hagyatéka.

Pilisvörösvár...

A Pest felől érkezőt fehér ölével, mélyzöld hegykoronával kápráztaot, könnyeztető hógypaku. Am délnyugat felől nem enged könnyen a kíváncsi szemeknek; előbb küzdjenek meg a tűnnyi dombokkal, a piliscsabai Kakuk-heggyel.

Most minden irányból egyforma a kép! Már 20-30 kilométerről látható a jelzés, a rendkívüli látogató, ellenség támadásáról. Mintha hatalmas kohóból felszálló füst hőgypaku. A magasba, fekete szürke és fehércs fodrokkal, las-

san eloldódva a messzeség homályában.

A vörös vár most eleven valóság! Kikeverhetetlen vörös ez a szín! A hegytető kontúrján elő-előbukkan a zöldes-füstös falból. A pokoli vár cakos bátya-gallérja, a lórések gyilkos tüze. Percről-percre tolódik kifelé a fal, gazdagodik a vörös vár, pusztul a zöld erdőélet!

Pilisborosjenő, Zsírőshegy, Bócsa ...

Meddig épülnek még e fura végvárak?! A vég várak. Meddig szegényít még a tűzvárak gazdagodása? Meddig olcsó kényszer az élet-társunk, az erdőnek elemi védtelensége ádáz ellenségétől?

Miért becsebbes pl. egy élettelen olajfinomító automata-rengetege, az őszlön-vezérelte erdőrengetegnél?

Amely erdőrengetegeben a védtelenségben is folyak az üzem, az életünk finomításáért, az egész társadalom javára.

Nem csak az éjjel-nappal tűzzel viaskodó Bakó Zsiga és Plestyák Karcsi, erdészek, tűzoltók, kiskatonák, rendőrök, polgár-védelmek, erdei dolgozók és névtelen, alkalmi erdővédő szolgálat javára! Valamennyiünkére, akik – ha arra járunk – még jobban vigyázhatnánk rá, úgy, ahogyan egyebűt az olajfinomítóra!

Most pedig, amikor visszavezethatlanul hajban van, ne legyünk kegyelet-sértők a tétlen szemlélődéssel!

Ha engedjük megásni a sírját, a hantoláshoz is lapátot kell fogunk! Egyelőre – sajnos – mind többször!

Apatóczy István

Őserdő-tűznézőben

Ősi jelenséget láthatunk nemrég a Kiskunsági Nemzeti Parkban.

Ős-erdőtűzet ugyanis már akkor produkált a természet, amikor „emberi kéz még nem tette be a lábát” az erdőbe. Az erdő fái már az ősidőkben is véges életűek voltak, életünknek egy szélvihar, vagy egy tűzvész vett el véget. De ezzel maga az erdő korántsem pusztult el. A széldöntőt, vagy legett területen feltört az addig „lappangó” erdei ajkővénnyezet, a fűvek, bokrok, és közöttük természetesen az erdei fák csemetéi is. E facsemeték fokozatosan kiverkedtek magukat a sűnű bozótból, majd, főle kerekedve, ismét átveittek az uralmat a terület fölött, egy-két óvszázadnyi időtartamra, egészen a következő szélviharig, tűzvészig.

A sajtóban több írást olvashattunk, amelyekben őserdőkdevelőnk egyre több erdőnek a kijelölését szorgalmazták őserdővé.

A Heti Világgazdaság április 17-i számában például a Környezetvédelmi Miniszterintézőt ezt olvastuk: „...S. J. kedveli a humoros, játékos ötleteket. Ebből született például a magyar erdőrezervátum-hálózat megtervezésének ideája is...” Amikor pedig e játékos ötletek mellett még az erdészeket is korhólták az erdőn végzett termelő munkájuk miatt, magam is próbáltam a sajtó útján a humoros ötletekhez – ha szabad kissé nagyképűnek lennem – némi szakértséget is hozzáadni. A kiskun katasztrófa most arra indít, hogy ezeket röviden (ismét) megpróbáljam közreadni.

1. Az új és újabb őserdők „kijelölése” előtt az e téren buzgólkodóknak érdemes lenne megismerkedniük a több ezer hektárt kitevő, meglévő „ős-” erdeinkkel, mert a jelek szerint erre még nem vették a fáradságot.

2. Az ős szót szándékosan tettem idézőjelbe. Mert ha egy erdőt most magára hagyunk, attól az még nem fogja a haldanvölt, természetes állapotát felőteni. Az utóbbi évek esztendőben olymértékben beavatkoztunk az erdők életébe, hogy ha az ősi, természetes állapotot akarjuk megközelíteni, az csak kemény, céltudatos munkával lehetséges.

3. Például a kunsági borókás sem egy ősi képződmény. Ott hajdan őshonosan jelen voltak a szárazságtűrő hazai nyárfák visszazorolását, sőt kiszorolását a növényevő vadállomány, főképp az üreginyúl okozta. A rókák tűzzel-vassal való irtása következtében tudott a nyúl annyira elszaporodni, hogy a meglepetedő lombos facsemetéket rendre lerágta, elpusztította. Szomorú tanulság, hogy a nem győlköny lombos fájakok jelenléte esetén a tűz nem tudott volna így elhatalmasodni.

4. Hasonló a helyzet a többi „ős-” erdeinkben is. A ragadozók kiirtásával a növényevő kis- és nagy-vadállatok szaporodása előtt alig van akadály. Az erdei macskoi eszi, a csemetét rágja, ez utóbbi pedig még a nagyobb fák kérgét is lchántja. Ezzel lehetetlennek teszik az erdő természetes felújulási folyamatát. A magára hagyott tölggyesek, bükkösek helyét e miatt inkább az ausztrál bozóthoz hasonló növénytársulás kezdi elfoglalni.

5. Bármennyire is szeretünk gyönyörködni a természet ősi mivoltában, nem szabadna mellőzni bizonyos védelmi tennivalókat. Például az annyira győlköny tűvelvű borókás erdőben üresen kell hagynunk, üresen kell tartanunk olyan, 30-40 méter széles sávokat, amelyekben a tűz nem tud „átugrani”. Ha tehát ki is gyullad valahol az erdő, és eloltani már nem bírjuk, és egy-egy ilyen parcella le is ég, e sávok révén újat lehet állni a tűznek. Az ilyen, megelőző ténykedések még csak az őserdei képpel sem ellentétesek, hiszen a területet az ősi állapotában sem borította összefüggő erdőség: akkor is voltak benne ligetes, üres foltok, ahol az ősi tűzvésznek is vége szakadt egyszerűen.

Sajnálom, hogy egy ilyen szomorú eset kapcsán kellett mindezt közreadnom. De talán a tanulságok levonása megelőzheti a további katasztrófákat. A most legett területen pedig remélhetőleg száz év múlva pontosan egy százeves, elegendő erdő fog díszelemi, több rókával, kevesebb üregi nyúval, s benne – bár „humoros” és „játékos” – de egyúttal hozzáértő kezelő, védő szakemberekkel.

Reményfy László

DR. SOMOGYI ZOLTÁN

Az erdőrezervátumokban folytatandó kutatások néhány általános kérdése

Tudományos vitaülés foglalkozott 1993 júniusában Mátra térségén az erdőrezervátumokban folytatandó kutatások kérdéskörével. Ez év májusi számunkban tett ígéretnek megfelelően összefoglalunk néhány olyan, e tanácskozáson megvitatott és elfogadott szempontot, amelyek a tervezett kutatás legfontosabb céljaival, módszereivel, feltételeivel és eszközeivel kapcsolatosak.

Bevezetés

Az erdőrezervátumok – definíció szerint – olyan erdőterületek, amelyeknek védőzónával körülvett magterületén mindenfajta emberi beavatkozás teljeskörűen és végérvényesen tilos, s ahol ennek következtében a természetes folyamatok többé-kevésbé zavartalanul érvényesülhetnek. Ezek a területeken lehetőség van arra, hogy újból kialakuljanak és hosszú távon fenn is maradjanak őserdők, illetve őserdőszerű társulások.

Ennek a ténynek önmagában is nagy a jelentősége természetvédelmi, génmegőrzési, ökológiai, gazdasági, esztétikai és más szempontokból is. Az erdőrezervátumok létrehozását ez indokolja elsősorban kormányhatározatban is előírtan. Az egész országra kiterjedő erdőrezervátum-program a közelmúltban indult be: folyamatban van a területek kijelölése, szakmai tanácskozások, rendezvények és számtalan vita zajlott már le ideig is. A programról több cikk, illetve kutatási jelentés is beszámol (*Holdampf*, 1992. *Máyás*, 1993. *Temesi*, 1993. *Halupa-Somogyi*, 1993.). A következőkben az erdőrezervátumok sajátos jelentőségű használásáról, az ott folytatandó erdő- és erdészeti kutatásokról lesz szó. Az erdőrezervátumokban az előbb említett szempontok érvényesítése mellett ugyanis mód nyílik majd a *zavartalanul érvényesülő természetes erdei folyamatok vizsgálatára* is, amelyre eddig Magyarországon nemigen volt lehetőség. Az erdő egyes, máshol is előforduló strukturális és funkcionális egységeinek tanulmányozásán kívül itt válik lehetővé a természetes önszabályozás által kialakított és fenntartott

teljes természetes rendszernek, az erdő teljes egészének a kutatása. Ilyen kutatás folytatása mind az alap-, mind az alkalmazott kutatás, végső soron pedig az erdészeti gyakorlat számára is jelentős.

Általános kutatási célok

Az erdőrezervátumokban folytatandó kutatások alapvető célja az, hogy:

- jobban megismerjük az előbb említett természetes folyamatokat,
- nyomon kövessük a magára hagyott erdőtürsulásokban végbemenő átalakulási folyamatokat,
- feltárjuk a gazdálkodásból kivont és a gazdasági erdők szerkezte, működése közötti alapvető különbségeket, továbbá felhasználva a kutatások eredményeit később javaslatokat dolgozhatunk ki a gazdasági erdők kezelésének olyan módon történő kialakítására, az alkalmazott technológiák olyan megváltoztatására, hogy azok az eddigeknél jobban nyújthassák az erdőknek az emberi társadalom számára nélkülözhetetlen sokféle szolgáltatását.

Ezeknek kívül *konkrétabb, de még mindig általános jellegű*, a kutatások számára keretet adó *kérdések* is felvetődnek. Bármennyire is nehéznek tűnhet ugyanis elfogadni, viszonylag *keveset tudunk* az „*őserdőről*”, illetve a természetes állapotú, „magukra hagyott” erdőkről:

- az azok szerkezetéről, egyes részéről, változatosságáról,
- azokról a feltételekről, amelyek szükségesek az erdők tartós működéséhez és fennmaradásához,

- arról, hogy vajon elengedő-e egy-egy rezervátum területe az erdő tartós fennmaradásához (a most becslött 30-80 ha minimális magterület-nagyság „megfelel-e” a természetnek?),

- arról, hogy mennyi idő szükséges, amíg egy gazdasági erdő visszalakul természetes erdővé,

- hogy mennyi ideig marad „elkóricsedett” vagy „elhársasodott” egy erdő,

- hogy vissza tud-e egyáltalán alakulni magától belátható időn belül egy gazdasági erdő természetsszerű tölgyességé, bükkössé vagy más olyan erdővé,

amit mi természetssnek képzelünk az adott termőhelyen, illetve amit a termőhely lehetővé tesz (tulajdonképpen mennyire helyes az az egyes erdőrészekkel kapcsolatban kialakított jövőképünk, amelyben sokszor oly biztosak vagyunk?),

- azt sem tudjuk – legfeljebb sejtjük –, hogy milyen, mennyire stabil átalakulásokon keresztül történik meg ez a visszalakulás,

- s hogy miként segíthetjük, gyorsíthatjuk ezt a folyamatot?

Az erdők kezelése, vagyis az erdőgazdálkodás „tartamos” folytatása érdekében fontos volna tudni, hogy

- az emberi behatás mértékétől függően milyen főbb erdőformák alakulnak ki, s mi jellemző ezekre az erdőformákra, másképpen megfogalmazva: melyek a legfontosabb különbségek a mai gazdasági erdők, a magukra hagyott erdők és az őserdők között?

- mely élőlénycsoportok jelenléte, vagy hiánya jelzi az erdő degradáltságát, illetve egészségi fokát?

- általában is, hogyan tudjuk megállapítani, hogy egy erdő (nem a fák!) beteg-e, illetve mennyire beteg, egyáltalán: ennek a kérdésnek milyen formában van értelme?

- lehet-e úgy gazdálkodni az eddigieknél természetesebb erdőkben úgy, hogy azok stabilitása növekedjék, és az erdők az ember számára nyújtható valamennyi szolgáltatást a lehető legteljesebb mértékben, annak károsodása nélkül teljesíteni tudja, vajon mennyire vágyálom ez, és mennyire realitás? – végül:

- ha lehetséges így gazdálkodni, milyen technológiákat kell alkalmaznunk?

Ilyen és ehhez hasonló kérdéseknek kell a kutatások középpontjában állniuk. Ezeket természetesen több – sok – szakterület konkrét, operatív kérdéseivé kell lebontani, de e fő kérdéseket mindig szem előtt kell tartani.

A kutatás szakterületei

Az erdőkkel kapcsolatban szinte valamennyi tudományterületen lehetnek kutatásokat folytatni, erre most nincs lehetőség, de pillanatnyilag talán

szükség sem. A kutatások beindításának eddigi fázisáig csak néhány szakterületen kezdenek körvonalazódni kutatási koncepciók. Ilyenek:

- Fás növények vizsgálata.
- Nem fás növények vizsgálata.
- Állattani megfigyelések.
- Növénykörtai vizsgálatok.
- Erdőbecslési, faállomány-szerkezeti és növekedési vizsgálatok.
- Termőhelyi vizsgálatok.
- Restauráció-biológiai kutatások.

A kutatás módszereiről általában

A kutatásnak általában is, és az erdőrezervátumokon belül is két alapvető módszer van: a *megfigyelés és a kísérletezés*. Az erdőrezervátumokban mindkét módszerrel szemben alapvető követelmény, hogy a kutatás során az emberi behatások mértékét a lehető legkisebbre korlátozza. Mivel az erdő komplexitása igen nagy, a bennük lezajló folyamatok és a részek közötti kapcsolatok száma és bonyolultsága pedig felmérhetetlen, ezért a vizsgálatok során *elsősorú fontossága a megfigyelésnek van*. A megfigyeléseket az erdő strukturális és funkcionális elemein térben és időben kell végezni, hiszen azok legfőképp arra irányulnak, hogy az erdő szerkezetének és működésének időben bekövetkező változásait regisztrálják. A kutatások legfontosabb részét tehát az erdő állapotának időről időre való felmérése, s két-két felvételt alkalmával rögzített erdőállapot közötti különbség clemzése és értelmezése teszi ki.

A kutatások alapvető célja a gazdasági és a magára hagyott erdő szerkezetében és a bennük lezajló folyamatokban megmutatókozó *különbőségek folyamatos elemzése*. Ezért a megfigyeléseket a rezervátumon belül és egy (szomszédos vagy másból lévő, de hasonló jellemzőkkel leírható) gazdasági erdőben *párhuzamosan kell végezni*. A megfigyelések mellett lehet és kell a rezervátum arra alkalmas részén jól megtervezett, ellenőrzött keretek között *kísérleteket* – például restauráció-biológiai kísérleteket – is folytatni. Ezeknél szükséges figyelembe venni, hogy a kísérlet megzavarhatja azokat a természetes folyamatokat, amelyek megfigyelése az erdőrezervátumokban alapvető cél. A kísérletet ezért a magterületen kívül, a rezervátum meghatározott, előre kijelölt részén kell lefolytatni. Az erdőben lezajló folyamatok között vannak olyanok, amelyek né-

hány óras ciklusidejük vagy még rövidebbek, de olyanok is, amelyek több évszázadosak. A kutatásoknak ehhez kell alkalmazkodniuk. Ezért a rezervátumokban sokéves - *hosszú távú* - *kutatásokat* kell folytatni. Számolni kell azzal, hogy a kutatások csak évek múltán szolgáltatnak majd eredményeket.

A rezervátumon belül lehetőség szerint az erdő egészére, lehetőleg *minél több részére* és minél több folyamatra ki kell terjedjenek a megfigyelések. Tekintettel arra, hogy az erdő több, mint a faállomány - bármily fontosak is legyenek a fák az erdei életközösség kialakulásában -, a faállományt is csak mint a teljes életközösség részét lehet és kell kezelni.

A részek vizsgálata mellett fontos a *részek közötti kapcsolatok* vizsgálata. Az élőlények egymással és környezetük többi elemével való kapcsolódásai igen bonyolult rendszert alkotnak, de az erdő működéséről csak akkor fogunk többet tudni, ha nem mondunk le a kapcsolatok vizsgálatáról sem. Más-képpen megfogalmazva, az erdőrezervátumokban folytatott kutatások az erdő komplexitásából adódóan *multidiszciplináris* kutatások. Ugyanakkor nem szabad az egyes szakterületeken egymástól elkülönülve, kizárólag „szak”-irányba terelni a kutatásokat, bármily nehéz legyen is az *interdiszciplináris* megvalósítani. A rezervátumokban folytatandó kutatások hosszú távú, interdiszciplináris és csoportmunka jellegűből adódóan különösen szükséges a kutatási eredmények folyamatos és részletes, *számítógépre alapozott dokumentálása*. A dokumentálást minden egyes rezervátumra külön el kell végezni. A kutatások *intenzitásával* kapcsolatban *meglehető rugalmasságra* van szükség. Sem pénz, sem idő nem áll rendelkezésre arra, hogy valamilyen kijelölt rezervátumot mindenre kiterjedő részletességgel kutassunk. Azt, hogy mely területeket milyen intenzitással kutassunk, célszerű előzetes felvételek és megfigyelések alapján eldönteni. Mindehhez szükséges a kutatások megfelelő előkészítése és irányítása.

A kutatások irányításáért – miként az egész erdőrezervátum-program megvalósításáért – az FM és a KTM felelős. A kutatások végzését részben szakterületenként, részben regionálisan, részben pedig a kutatások irányítása és összefogása érdekében érdemes volna az érdekelt kutatók között megosztani. Célszerűnek látszik három –

esetleg több – kutatócsoportot kialakítani. Egy kutatócsoportot irányítana az Erdőrezervátum Alapítvány, egyet az EFE, egyet pedig az ERTI. E kutatócsoportok a gondozásukra bízott területeken folyó munkáit irányítják, felelősek megfelelő specialistaik bevonásáért, a csapatmunka megszervezéséért, továbbá az ott folyó munkavégzés üteméért és minőségéért. A kutatásokban természetesen nem csak a „főhivatású” kutatók vehetnek részt. Lehetséges, sőt kívánatos a természetvédelmi és az erdőgazdasági gyakorlati szakemberek, továbbá egyetemisták bevonása is. Célszerű, ha az Erdőrendezési Szolgálat is részt vállal a területeken történő tájékozódási ponthálózat kialakításában, valamint egyszerűbb felvételek (pl. faállomány-szerkezeti felvételek) elvégzésében.

A kutatások finanszírozása és az erdőrezervátumok védelme

Hosszú távú, országos jelentőségű és sok szakterületet átfogó kutatások finanszírozását célszerűen állami, központi forrásokból lehet megvalósítani. Ilyen forrásokkal rendelkezhet a KTM és az FM. Ezenkívül azonban minden kutatócsoport, illetve kutató maga is pályázhat különböző kutatási alakokból (pl. OTKA) rövidebb-hosszabb kutatások finanszírozására. Minél több kutató csatlakozik a munkához és *minél több forrás* áll rendelkezésre, annál nagyobb eredmény várható.

Minden kutatás nyilvánvaló feltétele azonban, hogy *biztosított legyen a rezervátumok teljes háborítatlansága* rövid és hosszú távon egyaránt. Ezért alapvető fontosságú a területek jogi védelme, az, hogy a rezervátumok fokozottan védett területek legyenek. E védelemnek a gyakorlatban is érvényt kell szerezni, a területeket szükség esetén be kell keríteni, illetve a vadállomány létszámát más hatékony eszközzel kell szabályozni. Szükséges a területek védelmének állandó, gyakori ellenőrzése.

Az eredmények közreadása, „public relations”

A kutatás eredményeit szakkikkek és előadások formájában rendszeresen közzé kell tenni. A KTM tervezzi egy kiadvány megjelentetését „Erdőrezervátumok Magyarországon” címmel. A tájékoztatásra azonban nemcsak a tudományos közéletben, hanem az ismeretterjesztés szintjén is szükség van. A szakközönségen kívül időről időre a

társadalom széles rétegeit is tájékoztatni kell az elért eredményekről. Az erdőrezervátum-program alkalmas lehet arra, hogy a közvélemény figyelmét is az ember és az erdő viszonyának sokféleségére, arra, hogy az erdők milyen fontos szerepet töltenek be a társadalom életében, s hogy miként lehet és kell az erdők fennmaradásának elősegítésével az ember fennmaradását is biztosítani.

A II. erdőrezervátum tudományos ülés

1. Az erdőrezervátumok létesítése és megőrzése, valamint az ott folytatódnak kutatások megalapozása elengedhetetlen az emberi behatásoktól mentesített erdőt hosszú távra tervezett vizsgálatának eredményessége érdekében.

2. A kutatásoknak mindenütt egy, a kiindulási állapotot rögzítő alap-állapotfelméréssel kell kezdődniük.

3. A legintenzívebben vizsgált, referenciaalaként tekintett rezervátumokhoz stacioner mérőállomások létesítése szükséges, ahol folyamatos, részben automatizált mérésekre, megfigyelésekre nyílik lehetőség.

4. A fentiek érdekében meg kell határozni:

- az alap-állapotfelvétel célját és módszereit,

- a meghatározott időnként megisméltendő alapvető vizsgálatok, mérések módszereit,

- a rezervátumok fokozatba sorolását az elvégzendő vizsgálatok mélysége és gyakorisága szerint,

- a vizsgálatok intenzitását, gyakoriságát és módszereit az egyes rezervátumok meghatározott övezeteiben (az ún. magterületen, illetve a védőzóna különböző részeiben).

5. A kutatómunka során elsődlegesnek tekintendő

- a termőhely állapotát, minőségét jelző adatok,

- a faállomány szerkezetének jellemzői,

- az egyes erdőtípusok, illetve növénytársulások egymáshoz illeszkedésére, elhatárolódására és átmeneteire vonatkozó információk, s ezek térképi ábrázolása,

- a szukcessziós szerieszekre vonatkozó adatok,

- a társulások diverzitására, stabilitására, telítettségére, „érettségére” vonatkozó adatok,

- a társulások genetikai tartalékaira vonatkozó adatok.

6. Közvetlen kapcsolatot kell létesíteni az eredmények és a gyakorlati felhasználás között az alábbi fő területeken:

- a természetesség, illetve természetközelség regenerációjának feltételei, lehetőségei,

- az állományszerkezet spontán javulásának és javításának lehetőségei természetiszertű módszerekkel,

- a degradációs folyamatok jelei és megfordíthatósága,

- a vadállomány szabályozása természetes és természetközeli erdőállományokban,

- az erdőrezervátumok géntartalékainak hasznosítása természetiszertű erdők telepítésében,

- természetiszertű erdők létrehozásának és fenntartásának lehetőségei, módszerei és korlátai alföldi viszonyok között.

7. A jelen generáció e programnak csupán kezdeményezője és megalapozója. Az erdők és a rájuk vonatkozó eredmények is több generációt szolgálnak.

Ezért biztosítani és szabályozni kell a módszerek, az adatok és az erd-

mények archiválását és felhasználhatóságát a köz javára, a szerzői jogok tiszteletben tartása alapján.

8. Szükséges, hogy a rezervátum-szintű védelem, amely megfelel az IUCN I. kategóriának, érintse a természet és természetközeli erdőterületeink szélesebb körét annál, mint amennyinek a kutatása a jelen korlátozott lehetőségek közt megindítható. Ezért határozottan javasoljuk, hogy az erdőrezervátum program koordináló bizottsága gondoskodjon az erdőrezervátum-területek kijelöléséről és biztosítsa az érintett területek fokozottan védett vagy azzal egyenrangú jogi státuszát a természetvédelmi prioritások maradóktalanul érvényesítése végett. Ezzel együtt haladéktalanul ki kell jelölni azt a kb. 10–12 rezervátumot, amelynek az alapfelmérése, s majdani teljes részletességű kutatása elsőként megindíthat. A három fő kutató intézmény (ERTI, EFE, Erdőrezervátum Alapítvány) gondoskodik a kutatócsoportok megszervezéséről, s szükséges alapkutatásokat elvégző kutatóhelyek (MTM, ELTE, KLTE stb.) bevonásával.

Az Erdészeti és Faipari Egyetem DÁTA Dunántúli Át- és Továbbképzési Alapítvány névvel a munkanélküli pályakezdő fiatalok problémáinak megoldására alapítványt hozott létre.

Az alapítvány célja, hogy továbbképzéssel javítsa a pályakezdő fiatalok elhelyezkedési esélyeit.

1993. októbertől kezdődően vezetési és vállalkozási intenzív továbbképzést indítunk azok számára, akik eredeti szakterületükön elhelyezkedni nem tudtak.

Az Alapítványt erdőgazdaságok, faipari vállalatok és az egyetem oktatói hozták létre.

Az alapítvány nyílt.

Várjuk az alapítványhoz csatlakozni, az alapítvány céljait támogatni kívánó vállalatok és egyének jelentkezését.

Az alapítványról részletes felvilágosítást az alapítvány titkártól, Fábrián Attila egyetemi tanársegédétől vagy a kuratórium elnökétől,

dr. Csath Magdolna intézetigazgató egyetemi tanártól lehet kapni a (99) 329-750-es telefonszámon.

Az alapítvány támogatására az AGROBANK-nál vezetett számlára lehet befizetni: AGROBANK 9401 Sopron, Szt. György u. 16. Számlaszám: 339-98918-80116994

DR. SZODFRIDT ISTVÁN

Az erdőgazdálkodás és természetvédelem kapcsolata

Hazánk területének mintegy egyhatedet erdők borítják. Bennük jelentős természeti értékek találhatók, de nem egyszer maguk az erdők is természeti értéket képviselnek biológiai sokféleségükkel és az ökológiai tényezőknek megfelelően kialakult sajátos faji összetételükkel. Ezek megőrzése, fenntartása indokolt és szükséges. Ezekre tekintettel korunk egyik fontos kihívásának kell tekintenünk azt, miként tudjuk az erdőgazdálkodás és természetvédelem igényeit, lehetőségeit harmonikusán, mindkét ágazat szolgáltatáira gyümölcsözően kialakítani. A feladat korántsem egyszerű, csak akkor oldhatjuk meg, ha kellő összefogással, rugalmassággal és kompromisszumkészséggel fogunk hozzá. A jó megoldások eléréséhez át kell tekintenünk az erdőgazdálkodás néhány sajátosságát. Ezeket a következőkben foglalhatom össze:

1. Az erdőgazdálkodás egyik célja a társadalom erdőkkel szemben támasztott materiális igényeinek kielégítése, ugyanakkor egyre jobban erősödik nálunk, és világszerte is az erdőknek környezetvédelemben játszott szerepe. Utalok az erdők talajvédelemben, a légkör felbillent oxigén-szén-dioxid egyensúlyának helyreállításában játszott szerepére, de ide sorolhatjuk az emberi egészség megőrzésében betöltött szerepét is, hiszen a kiránduló ember testi és szellemi regenerálódásához erdeink jó lehetőséget nyújtanak. Sajnálatos és kedvezőtlen az erdőgazdálkodás számára, hogy ez utóbbi szerepéről pénzügyi mérőszámokkal mind a mai napig nem tudjuk kellő pontossággal kimutatni és általánosan elfogadott módszerek hiánya miatt az ágazatok gyakran hátrányos megítélésben részesül.

2. Az erdőgazdálkodás házáknban már a hatvanas évek vége óta vállalati keretek között működik, tevékenységét a piacgazdálkodás szabályozói erősen befolyásolják. Profitot kell felmutatnia, és ez az éves elszámolás és hosszú lejáratú természeti ciklus közötti ellentétek és ellenérdekltség miatt gyakran konfliktusokat eredményez. A piacgazdálkodásra való áttérés ezt a vonást még csak erősíti.

3. Az erdőgazdálkodás előbb említett sajátosságaiból adódik, hogy célja

nem lehet a profit. Vélés, hanem működtető elvűl csak a tartamosságot fogadhatjuk el, vagyis meg kell tartanunk az erdők folyamatoságát. Olyan gazdálkodást kell folytatnunk, ami ezt a célt jól szolgálja. A tartamosság elvének megtartása viszont csak arra épülhet, hogy olyan fafajokkal és gazdálkodással kell a feladatokat megoldani, amelyek a termőhelyi adottságokhoz jól alkalmazkodnak, ebből adódóan stabilak és a károsítókkal szemben is ellenállóak.

4. Az erdőgazdálkodással érintett erdők hazai viszonyok között mintegy 40%-ban még megőrizték természetes összetételüket, vagy ahhoz közelálló faji összetételt mutatnak, nagyobb részük azonban nem tekinthető természetes erdőnek, hanem honosított, az adott viszonyokhoz jól alkalmazkodó, nagy fajproduktív eredményező fafajokkal kialakított fatermesztő ültetvények. A nemes nyárasok, akácokos fenyvesek jelentős része tartozik ebbe a kategóriába. A kétféle erdő (földnyílvántartás szerinti értelmezésben) egymásnak nem ellenlábasa, egymás hatásait inkább előnyösen kiegészítik, egyik a másik nélküli alig képzelhető el. Ennek magyarázata egyszerűen az, hogy a természetes erdők fájára nehezedő gazdasági nyomás csak akkor hátraható el, ha ugyanazt a fát valahol másutt, belterjes körülmények között gyorsan és pénzügyileg is megfelelő eredményességgel előállíthatjuk. Ez utóbbit szolgálják a fatermesztő ül-

tetvények. Kétségtelen, hogy az ilyen ültetvények faji sokfélesége jelentéktelenné gyengül, ám a társadalomnak az erdők materiális termékei irányában jelentkező igényeit mégis ezekkel lehet jól és hatékonyan kielégíteni.

5. Az eddigi területhasználási politikát a gazdasági körülmények miatt át kell értékelnünk és ez előnyt jelent a haszonnal termesztendő fafajok számára. A mezőgazdálkodás Európa-szerte túlermelési sávarokkal küzd, ugyanakkor az ezredforduló utáni időszakban már fahiánnyal számolnak egyrészt a trópusi faanyagforrások kimerülése és a behozatali korlátozások, másrészt a szibériai fakészletek értékesítését szolgáló szállítópályák elégtelen kiépítettség miatt. Mindez fékezzen hat a hagyományos külpiaci fa-bekezelés számára, vagyis a feleslegessé vált mezőgazdasági területre, nemcsak a marginális minőségűeken, hanem az ezeknél jobbakon is, alkalom nyílik fatermesztő ültetvények létesítésére. Az így telepített ültetvények ugyanakkor az erdők védelmi és egyéb funkcióit is jól szolgálják. A honosított fafajokkal szembeni ellenérzés helyes megítéléséhez tudnunk kell, hogy ezek nem közvetlenül kerülnek a természetes erdők egykori helyére, hanem csak a mezőgazdálkodás kibekelődése után; ezért a sokat hiányolt, természetes erdőkre jellemző növényzetet nem a fatermesztő ültetvények tüntetik el, sokkal inkább a megelőző mezőgazdasági művelés.

Tisztelt Szerkesztőség!

Frankó Róbert, 1992-ben végzett erdőmérnök vagyok. Nagy örömmel olvastam az Erdészeti Lapok májusi számában azt a felhívást, amely az erdész szakemberek támogatása céljából egy alapítvány létrehozását szorgalmazza.

Meggyőződésem, hogy nagyon sokan küzdenek elhelyezkedési gondokkal, vagy a jövőben kerülnek szembe hasonló problémákkal. Jómagam is munkanélkülként kezdtem „pályámat”.

Minden igyekezetem ellenére sem sikerült a választott hivatásomat szolgálni. Jelenleg is más tevékenységet folytatok, de nem mondtam le arról, hogy erdőmérnökként azt csináljam, amirehöz értem és amit szeretek. Tisztában vagyok (vagyunk) a realitásokkal, de talán közösen, őszintelen összefogással segíthetünk az arra rászorulóknak.

Az anyagi lehetőségeim korlátozottak, de erkölcsi támogatásomról biztosíthatom a szervezőket és együttműködőket. Ha szükség van a segítségemre, örömmel állok a szervezők rendelkezésére.

Tisztelettel

Frankó Róbert

6. Azt sem szabad elfelednünk, hogy afföldünkön a természetes erdők megjelenése feltételül szolgáló csapadékon kívüli vízbeviteli források jelentősen változtak. A talajvíz agaszóan lesüllyedt az afföldi térségekben, a folyók menti hullámterekben korábban menetrendszerűen érkező kiöntések elmaradtak, vagy rendszertelenné váltak. Ebből adódik az, hogy a megváltozott környezeti feltételeknek újabb, ezekhez jól igazodó fafajokat kell választanunk megelőzőve ezzel a természetet, amely ugyanezt rohanó tempóhoz szokott korunk igényeire mérten csak nagyon lassan tudná megvalósítani. Ráadásul a hiányolt, őshonos fafajokkal végzett erdőlelőhelyek esetén a természetes erdőknek csupán egy eleme, még ha ez a legfontosabb is, kerülne a helyére, eldöntetlen, hogy a többi összetevőt – eszerjéket, lágyászruákat, az állatvilág képviselőit – ki és milyen anyagi forrásból tudná újra megtelepíteni.

7. Kritikus probléma az is, hogy a természetvédelem igényeit szolgáló eljárások alkalmazása általában költségesebb, mint a honosított fafajokkal, ültetvényszerűen kezelt erdők létesítése, fenntartása. Felvetődik mindjárt, hogy ezt kinek kellene fizetnie. Ha az erdőgazdálkodás a piacgazdaság igényei szerint működik, akkor ezt a kérdést nem lehet megkerülni. Igényeket ugyanis lehet hangoztatni, de a megvalósításhoz szükséges pénzről is gondoskodni kell, ezt az erdőgazdálkodás a maga szerény eszközeivel aligha tudja ellátni, annnyival inkább sem, mivel az ilyen költségeket nem lehet a fára kába beépíteni. Az ökológiai környezet is erős változásban van. Utalok a meteorológusok által prognosztizált ávesztháztásra, savas esőkre és más drasztikus változásokra vagy változásokra. Ezért a korábbi természetes állapotnak megfelelően jelen volt fafajok megváltozott környezetben erdőtelt-

se moddó vállalkozás és az ökológiai alapok nem ismerését tükrözi.

Mit lehet tehát tennünk azért, hogy az erdőgazdálkodás jobban szolgálja a természetvédelem jogos érdekeit? A válasz egyszerű, természetesen: erdőgazdálkodást kell folytatnunk, ám annak megvalósításához bizonyos feltételeknek is meg kell felelnünk, ezeket részletezés helyett az alábbiakban foglalom össze:

- az erdőgazdálkodás profitérdekeltségének megszüntetése,
- az erdész szakemberek hosszú időn keresztül egy helyhez kötődő szolgálata,

- a természetes folyamatok érvényre jutásait gyakran akadályozó bürokratikus köötöttségek oldása,

- olyan természeti feltételek, amelyek esetén a természetből fafajok természetes újjalata könnyen megjelenhet.

Ezekről a feltételekről ma még távol vagyunk, ezért azt kell megvizsgálnunk, mit tehetünk a természetserű erdőgazdálkodás megteremtése érdekében? A sokféle lehetőség közül csupán néhányat szeretnék itt felsorolni:

1. A termőhelyi adottságtól független elegey összetételű erdőállományok kialakítása. Ennek ma többnyire az az akadálya, hogy az erdősítések átvételi szabályzata nem tartalmaz kötelező előírásokat a térségben honos, értékes elegyfajfajok meghatározott mértékű jelenlétére vonatkozóan. Ily módon a gazdálkodó anyagilag csak abban érdekelt, hogy az erdővé alakuláshoz szükséges főfajfaj meglegyen. Változtatás akkor érhető el, ha a gazdálkodó anyagilag érdekelt lesz abban, hogy pl. egy tölgyesben - kellő termőhelyi viszonyok között - megjelenjen a hárs, juhar, madárcseresznye és társaik. A szakmai lelkesedés ritkán elég ahhoz, hogy a jóval olcsóbb körülmények ellenében az értékes elegyfajfajokat szálanként az állományba vigyük. Itt tehát a pénz-

ügyi szabályozókkal lehetne ezt egészegebb irányba terelni.

2. A természetes felújítás módszereit előnyben kell részesíteni. Erre sok területen lehetőség nyílik, de csak helyileg lehet megítélni, általában elrendelni nem lehet. Ha egy erdőrészt természetes úton felújíthatónak látszik, akkor erre a műveletre részletes tervet kell kidolgozni, és meg kell teremteni hozzá a pénzügyi érdekeltiséget.

3. A természetes felújulást szolgáló vágások kivitelezéséhez az előzetes tervekben meghatározott módon szabadab kezelt kellene kápnia a gazdálkodónak, különösen akkor, ha az időszakasban magot termő fafajok koronáin a kellő magtermés jelentkezésére utaló jelenségek láthatók.

4. A természetserű erdőgazdálkodás nem nélkülözheti a vele összehangolt vadgazdálkodást sem. A vad az erdő része, nélküle az erdő nem erdő a szó tiszta értelmében, ám a túlzott vadállomány az erdőnek kárára van. Célszerű vadlétszám-szabályozást és a tájidegen vadfajta eltüntetését (pl. muflon) kell megvalósítanunk. Ez csak úgy lehet, ha a vadgazdálkodás irányítása az erdőgazdálkodó kezében van. Ekkor tudja a két, egymással érdekelletben álló ágazat érdekeit összehangolni.

5. A hegy- és dombvidéki erdők többségében kerülni kell a nagy kiterjedésű tarvágások alkalmazását. Mivel az ilyen vágásmód kiiktatására alig van mód, területi kiterjedésüket korlátozni kell, illetve helyüket úgy kell kijelölni, hogy a tarta vágott erdőrészeket legfeljebb sarkosan érintkezhessenek egymással. Ehhez köötődően meg kell említenem, hogy a sokak által egyedül üdvözítőnek tartott szálaló üzemmod drága volta és a mai körülményekhez igazított alkalmazásának nehézségei miatt köotelzően nem előítható. Csak akkor lehet bevezetéséről beszélnünk, ha szükséges költségeit valahonnan elő tudjuk teremteni.

6. A természetvédelmi érdekeket nem lehet a két szakterület összefogása nélkül megvalósítani. Ha egymás szemlételt, kívánságait jobban ismerjük és az egyoldalú, túlzott igények helyett keressük a kölcsönösen elfogadható megoldásokat, minden bizonyval jobb alakíthatjuk a mai, nem mindig felhőtlen kapcsolatot. Ehhez az erdőgazdálkodók készséggel felsorakoznak, és bíznak abban, hogy a másik fél nem zárkózik el az ésszerűen vállalható kompromisszumok elől.

Az indokolt óvatossággal „újszerű” erdőkároknak nevezett jelenség okai, illetve okozói felderítésében új megközelítést jelent a légelektromosság keletkezésére, különböző kútiléseire és ezeknek a fak életfolyamataira gyakorolt hatására irányuló figyelem. Az eddigi – kizárólag a légszennyezettséget figyelembe vevő – vizsgálódás során tapasztalt több érthetatlenség kaphat ezen az úton értelmes magyarázatot, és előbb-utóbb vihet talán hasznos eredményekre. A legjelentősebb német erdészeti szaklapban most figyelemfelhívó, a kérdés több vonatkozását részletesen tárgyaló tanulmány jelent meg rendkívül gazdag forrással felsorolásával. Úgy tűnik, sürgősen fel kell újítanunk, jelentősen kibővítenünk jelenlegi fizikai ismereteinket.

(AFZ 1993/13. Ref.: Jérôme R.)

Júniusban a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság Természetvédelem-Erdőgazdálkodás szakmai programot tartott a pilisi és a Börzsönyi tájvédelmi körzetek területén.

A program célja az volt, hogy az igazgatóság szakembereinek, a tájvédelmi körzet vezetőinek egységessé szemlélete legyen az erdőfelújításokról, legyen az természetes vagy mesterséges.

Az első napot a Pilisben töltöttük. Négy erdészet – Pilisszentkereszt, Szentendre, Visegrád, Pilismarót – területét érintettük. Minden erdészetnél láttunk bükkösöket, tölgyeseket, többnyire bekerítve, de kerítés nélkül is pl. Csobánka 11/b erdőrészt, amely a maga 19,8 ha-os területével a kívánatosnál nagyobb felújítási terület. Ennek ellenére nagyon szép tölgyes, melyet a vadriasztással, vadászattal óvnak meg a vadkárosítástól.

A felújítások során általános problémák, hogy hogyan újítják fel a hegygerinceket, hegytetőket. Mert míg a völgyekben, északi oldalakon a bükk természetesen jól ül, addig a gerincen, hegykúpokon álló, többnyire túltartott 120-140 éves sarjeredetű tölgyesek felújítása gondot jelent. Az okok azt hiszem közművek: csapadékhány, kiritkult, elgyomosodott ál-

lományok, nincs magtermés, és ha van is, akkor az léha, vagy feleszi a vad. Bejárásunk során a területvezető erdészek, műszakvezetők, erdészetvezetők, mi több erdőfelügyelő adtak tájékoztatást az erdő részletben elvégzett és elvégzendő munkákról. A Börzsönyi kollégák általában csodálkoztak, hogy milyen mennyiségű és minőségű újulat felett áll még az anyaaállomány. Náluk már rég végvágtak volna, míg a Pilisben csak „bontogatnak”. Úgy mondták, hogy talán (feleslegesen) túl sok pénzt fektet be a felújítások sikerességébe a Parkerdőgazdaság pl. Visegrád 49B, Tahi 2A; 2B.

A második napot a Börzsönyben töltöttük. Az Ipolyvidéki Erdő- és Feldolgozó Gazdaság királyréti és dícsőrdői erdészetét érintettük. Kise meglepetten tapasztaltuk, hogy az erdőgazdálkodói, erdőfelügyelői szemlélet jelentősen különbözik a pilisitől. A Pilisben természetesen felújítás bontóvágása a m²-enkénti 3-4 db csemete számára elfogadott, addig a Börzsönyben 1-2 db/m²-re megengedett. Amelyik fiatalost a Pilisben még ápolnak,

az ahhoz hasonlót a Börzsönyben már nem ápolják. Figyelembe véve az éghajlati, földrajzi különbségeket, olykor mégis kevésnek bizonyul az 1-2 db-os m²-enkénti csemete szám. Pl. Szokolya 48 A-F; 49 A-C; 50 A; E; F; 93 A-D; ezek a részletek együtt 101 ha-os felújítási tömböt alkotnak!

Felmerül a kérdés, mi legyen a szomszédos erdőrésztelkekkel „megfelelő” újulat megjelenése esetén, mivel ekkora felújítási területnek más hatása van a mezoklimára. A Börzsönyben általános problémaként szerepel a nagykiterjedésű, közel egykorú felújításra váró erdőtömbök kezelése, hagyásfák helyzete, rétek rakodókénti alkalmazása.

Úgy gondolom, hogy a két nap alau kialakult egy olyan egységessé szemlélet a tájvédelmi körzetvezetők között, mely jelentősen segíti ezentúl a védett, fokozottan védett erdőrésztelkekben felmerülő erdőfelújítási problémák közös megoldását a gazdálkodókkal.

Szabó Ádám
természetvédelmi területvezető
Pilis

Klímaváltozások hatása a finnországi erdei fenyvesek fatermésére

Finnországban szimulációs modellt dolgoztak ki a klímaváltozások fatermés alakulására gyakorolt hatásának megismerése céljából. A modellel az erdei fenyvesek fatermését vizsgálták. Különböző mértékű felmelegedéssel számoltak. Ennek következménye: rövidíteni kell a jelenleg alkalmazott vágásfordulókat, de át kell dolgozni az egész gyéritési rendszert is. A fatermés nagysága előreláthatóan 53%-kal növekszik Dél-Finnországban. Legnagyobb fatermési növekedés akkor lesz, ha a gyéritésekben a gyakori de kis erélyű belenyúlásokat tervezik. Változik az értékközhatal is, amennyiben növekszik a vastagabb és értékesebb választékok szolgáltató fák mennyisége.

(Forest Ecology and Management, 1993. 3/4. sz. 237-255. p. – Ref.: Vig Péter)

Az erdész kalapjáról

Magyarországnak 24 éven át volt kormányzója hazai földre való újratemetése megosztotta a lakosság vélekedését, egy dologban azonban számunkra szemléletes útmutatást adott: megmutatta, hogy miként illik az egyenruhát hordani. Szóval kell ezt tegyem, mert szakmánkban egy legutóbb történt hasonló eseménynél szavam ez ügyben nem talált megértésre. A TV jóvoltából ország-világ láthatta – tapasztalataim szerint sokan is nézték –, hogy az egyenruhát a rendszeresített teljességében kell hordani.

Szakmánk elfogadott egyenruhájának szabadban télenyáron egyaránt tartozéka az erdészkalap. A fejen kell viselni, levenni onnan csak köszöntésre, imához, esküvéshez, jelentéstételnél, jelentésfogadásnál és vadász-tőret átadásánál szabad. Ezekben az esetekben bal kézzel a térd mellé helyezendő.

Ha már kalapról van szó, talán nem felesleges megjegyezni azt, hogy egyenkalapon más dísz viselni, mint amivel a rendszeresített gyártó szállítja, nem szabad. Egyetlen kivétel vadászat közben a tőret.

Az erdész nehéz körülmények között teljesíti szolgálatát. Az új erdőtervny remélhetőleg nagyobb védelemben is fogja részesíteni és szükséges, hogy hatósági közeg jellege megfelelően felismerhető legyen. Ehhez tartozik, hogy szolgálatban mindig előírások teljességében hordjuk egyenruhánkat.

Jérôme René

BÁN ISTVÁN

A vadkár miatt okszerűen lőni és nem irtani kell a gímszarvast!

Az 1992. júniusában közlésre leadott kéziratom aktualitását csak növelte *dr. P. Burschel*: Vadkármegelőzés (Erdészeti Lapok 1993. június p. 189-191.) cikke.

Az utóbbi időben többen figyelmeztettek, hogy saját érdekeimben ne toljam a vadászok szekerét, ezért a félreértések elkerüléséért jelentem ki, hogy az erdőért, azaz életközösségének minden egyes tagjáért tevékenykedem. Ezt bárki láthatja, aki ismeri eddigi munkámat és az azokat összefoglaló 11 könyvemet, másfél-száz egyéb publikációm. Most is az erdő életközösségének egyre inkább veszélybe kerülő tagjának, nevezetesen a gímszarvasnak az irtását szeretném megakadályozni ugyanúgy, ahogy a faállomány célscrű, mérsékelt véghasználatának érdekében is tevékenykedem. Ezért kérem a fanatikussalókat, hogy munkámat összességében és ne tetszés szerint kiragadvá értelmezzék.

A természetszerető embernek soha nagyobb szüksége nem volt az összefogásra, mint ebben az átalakuló világban. Jelenünk és jövőnk függ a természet egyensúlyától. A szerencsénk az, hogy van egy nagy összekötő kapcsunk, a természet imádata! Ez az ami az ízig-veérg erdészt, mezőgazdászt, természetvédőt, turistát, vadászt (abc-sorrend!) közös emberré tesz. Egymás között lehetnek véleményeltérések, de ezek a természet összhangját nem bonthatják meg. **Egyik vagy másik életközösséget, sem a vadat, sem a faállományt soha nem szabad a többi kárára előnybe helyezni.** A Föld évmilliárdnyi életének nagy természeti katasztrófái jó példát adnak bolygónk sebezhetőségére. Ezért fontos valamennyi szempont bölcs mértelegése, egymás véleményének türelmes meghallgatása, megértése, átgondolása, megvizsgálása és az elfogadható megállapítások felhasználása. Úgy gondolom, ezen elképzelések tükrében szabad csak kizárólagosan az egyes szakmai érdekeket tárgyalni.

A kártípusok az ország erdeiben nem egyenletesen oszlanak el, és amíg az egyik helyen mindent tönkretesz a vad, addig a másik területen az erdőművelés normális körülmények között jelentős vadkár nélkül folytatható. A károk valódi felmérése az egész országot lefedő mintavételi háló szerint lehetséges. Az Erdőrendezési Szolgálat által elvégzett erdők egészségi állapotának nagyterületű, reprezentatív felvétele a 4x4 km-es háló csomópontjainak az erdőbe eső állandó mintaterületein történik. Külön figyelmet érdemelnek a nemeztközi kárfokozatok:

0 nemzetközi	
kárfokozat	0-10% károsodás egészséges
1 kárfokozat	11-25% károsodás gyengén károsított
2 kárfokozat	26-60% károsodás közepesen károsított
3 kárfokozat	61%- károsodás erősen károsított
4 kárfokozat	elpusztult.

A kártétel valódi nagyságát az határozza meg, hogy az adott állományban az elérendő célállapothoz elegendő törzsszámu és szerkezetű erdő marad-e vissza?

A károsodás mértékének tól-ig százalékos értékhatárai feltételezhetően figyelembe veszik az erdő kárt kínóvó képességét is. Az erdők egészségi állapotának felvétele a vadkár-ra is kiterjedt, de vizsgálata nem volt elsődleges cél.

A kártípusok felvételénél, mint minden reprezentatív vizsgálatnál, nem abszolút pontosságú adatokat kapunk, viszont rendkívül jó nagyságrendi arányokat ismerhetünk meg. Maga a kártípus meghatározása és a kárfokozat eldöntése is kénytelen általános, az egész országra kiterjesztett elveket elviselni. A legproblémátikusabb a fiatalos megfélése, ugyanis az erdőfelügyeleti átvételtől függetlenül a már erdőnek tekinthető mintavételi helyen történik a felvétel, így ahol még nem állt be az állomány, nem tudjuk, hogy termőhelyi, emberi, vadkártételi vagy egyéb okok miatt nincs még erdő. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy maga az okozott kár is különböző hatású az állomány jövőjére. Így például a vezérhajítás lecsípése jelentős kár lehet akkor is, ha kis mértékben fordul elő, de mivel a felvétel augusztusban történik, ez után egy nagyobb mértékű levélrágás a tölgynél kisebb jelentőségű. A fajok is eltérő érzékenységek, hisz egy tölgy vagy akác felületi kéreg dörzsölése hiába kár, mégsem jelentős, ugyanez bükknél már súlyos lehet. A természetes felújításokban egy kiváló termőhelyen álló 80 éves bükkös vagy tölgyes alatti újulatot ért károsítás nem jelentős, hisz a föltete álló örcg állományt még sokáig nem szabad leszodni, viszont ugyanez a károsítás a vágásérettség idején katasztrófális is lehet. *Ezért kell a szakember, hogy ne fanatikuss, egyoldalú érdekét tekintve legyen csak képes az erdő életközösségét bármilyen szempontból is elbírálni.*

Az erdő egészségi állapotának vizsgálata nem adhat mérgepontos adatokat, viszont, mint minden természetben végrehajtott vizsgálat alapján levont következtetés, nagy valószínűséggel az egész ország területén kiegyenlítődő, helyes nagyságrendi arányokat mutatja.

Előzőek figyelembevételével az FM Erdőrendezési Szolgálat terepi munkában igen jártas és abszolút pártatlan szakemberei 4108 db mintaterületet vizsgáltak meg és ezek eredményét „Jelentés az erdők egészségi állapotának 1989-ben végzett felméréséről. Budapest, 1990” anyag tartalmazza. A jelentés szerint az egész országot lefedő mintavételi területeken gyenge vadkár 7,2%, közepes vadkár 2,7%, erős vadkár elenyésző 0,6% alatti mértékben fordult elő. Megjegyzésre szorul, hogy a legvesélyeztetetebb 1-10 éves korosztályú mintafák 10,6%-kal és a 11-20 éves korosztályú mintafák 18,5%-kal részesedtek a 100 éves korig kiter-

jedő, 10 éves korosztályokra osztott mintafák összességéből, tehát jelentős arányt képviseltek.

Az erdő vadkár veszélyeztetettségét jól mutatja a különböző korosztályú erdőkben 1991-ben vizsgált vadkár eloszlás (az 1-3 magassági osztály összes fajtájában együttesen). Az összes vadkárból a kis kártétel miatt *egészségesnek* tekinthető 1-10 éves korosztályú erdőkben a fák 81%-a, 11-20 éves korosztályú erdőkben a fák 86%-a, ennél idősebb korosztályú erdőkben a fák 94-98%-a. *Gyengén károsított* 1-10 éves korosztályú erdőben a törzsek 9%-a, 11-20 éves korosztályú erdőben a törzsek 6%-a, ennél idősebb korosztályú erdőkben a fák 0-2%-a. *Közepesen károsított* 1-10 éves korosztályú erdőben a fák 8%-a, 11-20 éves korosztályú erdőben a fák 6%-a, ennél idősebb korosztályú erdőkben a fák 0-2%-a. *Erősen károsított* 1-10 és 11-20 éves korosztályú erdőkben az 1-1%-a, ennél idősebb korosztályú erdőkben csak tized %-nyi arányban mutatható ki. *Elpusztult* a fák 1-3%-a. A vadkár mértékének megoszlása a különböző korosztályú erdőkben azt mutatja, hogy nagyrészt az erdő képes kinőni, illetve ápolással és nevelővágással helyre lehet hozni.

A vadkár-elfordulás mértékét mutatja az E-lapos adatállomány is. Az 1991 évi minőségi és mennyiségi erdői vadkár adatait vessük össze az „Erdőállomány adattár országos összefoglaló táblázatok” 1991. január 1-i állapot adataival. E szerint megállapítható, hogy országos viszonylatban az erdői vadkár a nem befejezett erdősítés területéhez képest 14%-ban, a legveszélyeztetettebb 1-10 éves korosztályú erdőterülethez képest 7%-ban és az össz erdőterülethez képest 0,8%-ban fordul elő. Természetesen országos viszonylatban a kis százalékos értékek is nagy terület abszolút értéket képviselnek. Az is természetes, hogy a vadállomány nagysága és az okozott kár között összefüggés van. Ezt az összefüggést

használtam ki a vadkár megengedett mértéke alapján megadott szarvasállomány-szabályozási módszerrel frészletebben a „Csodaszarvas, avagy a magyar őz és szarvas világhírnevének titka” könyv 80-84. oldalán olvasható), amelynek alapján a még elviselhető vadkárhoz ki tudjuk számítani a fenntartható szarvaslétszámot és az ehhez szükséges kilövési tervet.

Miután többen voltak sátripró erdészek, és azóta is nyitott szemmel járjuk az erdőt, azt is nagyon jól tudjuk, hogy az alkalmazott technológiával jelentős mértékben lehet megelőzni, vagy csökkenteni a vadkárt.

A vadkárkérdés nagyon jól tudom – sok érdeket érint. Eddigi gyakorlatomban mind az erdészeti és a mezőgazdasági, mind a vadászati hátrányait a valóságban is saját bőrömön éreztem. Ebből adódik, hogy az erdészet árnyoldalait is ugyanolyan kitartóan vizsgáltam, mint a látványos hálás területeit. Akkor tehát, amikor az erdők javára munkálkodunk, ezzel egyidőben a vad, a tiszta levegő, a szép természet, az ember érdekeinek biztosítására is gondolnunk kell. Számomra ugyanolyan jó érzés a tölgy első lomblevelének megpillantása, mint a néhány napos szarvasborjú csodálata, vagy ugyanolyan meghatottságot érzek az általam vezetett erdősítésből és felújításból felnőtt erdőben járva, mint az egykori borjúból felnőtt bögő szarvasbikát figyelve és ha ehhez még hozzáveszem az elvont természeti törvényszerűség felismerésének örömét, akkor meg lehet érteni elhivatottságomat a természet iránt.

Előfordulhat, hogy vizsgálataim számomra is meghökentető eredményt adnak, s ezek alapján látszik, hogy a *vadkár a gazdálkodás szempontjából lényeges tényező és a vadállomány állandó okszerű szabályozásra szoruló*, valamint megállapítható, hogy *országos viszonylatban nincs vadkárvesz és így kerülendő a féktelen gímszarvas irás!*

A vadászat ökológiai szükségszerűsége

A címben foglalt felismerés köztudatba hozása érdekében önálló kiállítást rendező konzorcium alakult. Keretei egyelőre kialakulóban vannak. Fő szervezője dr. Egyed István erdőmérnök a Ketner és Pilis Vállalattól, társ benne a HUNGEXPO a megrendezés helyszínének rendelkezésre bocsátásával, az OTP a finanszírozás lebonyolításával, valamint több más intézmény a megfelelő támogatással. A kiállítás fővédnökségét a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács (CIC) vállalta.

A megrendezés tervezett időpontja 1996. augusztus 15. – szeptember 8.

A kiállítás témajegyzéke:

- I. Vadállomány és környezet a világon.
- II. Vadászat a világon.
- III. A kiállítás keretében szerveződő nemzetközi programok.
- IV. Vadászati, természetvédelmi, horgászati rendezvények (konferenciák, találkozók, versenyek stb.).
- V. Ipari-kereskedelmi árubemutató és vásár.

Az akció jövedelmérdekelt vállalkozásként indul. Kereteinek végleges kialakulása a jövő év elejére várható. A címben kifejezett felismerés, annak tudatosítása és következetes érvényesítése e vadászat terén jelentős kezdeményezés.

Jérôme René

SZÁNTÓ GÁBOR

„Okszerűen lőni és nem irtani kell a gímszarvaszt!”

A nyolcvanas évek végén egy társas vadászaton, két hajts között véletlenül találkoztam és együtt gyalogoltunk az egyik lőállásból a másikba egy magasan kvalifikált vendég-vadászsal. Vendégünk útközben lehangoltan megjegyezte: „mindent kiirtanak, nem tudnak ezek semmit, csak rombolni” – mármint az erdészek.

Vendégünknek talán szelektív a látása – villant át az agyamon, mert az egyik oldalon középkorú jó gyertyános-tölgyes, másik oldalon kétségtelentül mintegy száz hektáryi 10-15 éves felújítás alatt álló erdősisítés volt.

Régóta ismertem a területet, tudtam, hogy az öreg tölgy-erdő helyét gondosan és sikeresen beerdősítették, de ahogy kezdett a fiatal tölgyes felcseperedni, rákapott a szarvas és a dám, az évek során lerágták az egészet.

A szóban forgó vadászaton már csak a derékig-vállig érő sasharaszti és soprózanót, felette mozaikszerűen felvesződött gyertyán, nyír, cser ligetes állományát láthatta az avataltalan szem, pedig alul ott sorjázott még a csonkra rágott, a vadragás miatt ez időtáji pusztulásnak indult tölgyes. Ez a terület került éppen hájtásra.

Borús gondolataimat elhessegettem, mert az mégsem várható el egy más szakmabeli egyetemi tanártól, hogy az erdészet, vadgazdálkodás minden csínját-bínját ismerje, észrevegye, hogy itt elsősorban nem az erdészek a ludasak.

Kiváló és nagyrabecsült kollégánk írásának olvasásakor ez az epizód jutott először az eszembe. De vágjunk a dolgok közepébe. Hogy is állunk a gímszarvas irtásával? Somogy szarvasterületét mint legmegbízhatóbb rendelkezésemre álló adatot veszem példaként, amely az ország gímszarvas állományának nagyjából az egytizedét adja. Az elmúlt évszázad és az utolsó negyedszázad egy-egy 10 éves időszak évi átlagos lelővése a következő:

1885–1894 között	141 db
1970–1979 között	2122 db
1980–1989 között	3982 db
1990–1992 között	6023 db

olyan megoszlásban, hogy az utolsó öt évben az évi átlag 5755 db, de 1987 óta 5336 darabnál kevesebb nem volt.

Azt csupán a tárgyilagosság miatt említem, hogy ugyanazon időszakra vonatkozóan, a dámból 117–39–261–1223; őzből 924–3129 2733–3509; vaddisznóból 16–1530–3523–5651 volt az évi átlagos lelővése, és ezt növelte még az utóbbi kettő év évenkénti 48 db muflon lelővése. (Az apróvaddal most nem foglalkozom, ott pontosan fordított helyzet következett be.)

Az első kérdés az, hogy 23 éven keresztül folyamatosan és többé-kevésbé egyenletesen növekedő területek adatok mellett, felelősséggel egyáltalán szánkra vehetjük-e a gímszarvas irtása kifejezését? Az irtás alatt ugyanis többnyire a maradéktalan eltávolítást, kipusztítást értjük.

Megfélésem szerint még fanatikus csőlálással sem! „Amennyiben a törzsállomány jelentősen és tartósan csök-

kent volna, úgy egyszerűen képtelenség lenne ilyen hosszú időszakon keresztül folyamatosan növekvő területet produkálni.)

A második kérdés, hogy nem szakszerű volt-e az utóbbi két évtizedben az állományszabályozás? (A két világháború között az ország és Európa egyik legjobb minőségű szarvasállománya a kaszói volt, s mi lett az utóbbi negyedszázad felduzzasztásának a szomorú vége?)

A harmadik kérdés, hogy nem túlzottan szigorúak-e a vadászatra vonatkozó jogszabályaink és a vadászterület also határáinak megszabása. Egy kis túlzással azt is mondhatjuk, hogy egy valamirevaló szarvasbika jogtalan vagy nem egészen jogos elejtése szinte nagyobb hercehurcával jár, mint egy emberölés, és az sem fogadható el, hogy négyezer hektárnál kisebb terület nem lehet önálló vadászterület.

A negyedik kérdés, hogy amikor a természet egyensúlyának megőrzésére hivatkozunk, nem lenne-e szükséges egyenlő mércével mérni? Mert a természet egyensúlya nem csupán a szarvas vagy más könnyen értékesíthető vadfajaink nagy vehemenciával történő védelmének (propagandáján), sőt nem is a fakitermelés csökkentésén, de a folyamatos újratermelhetőség biztosításán, az életközösség minden elemének arányos megtartásán múlhat.

Gyakorlati tapasztalat, hogy a vadásznak (az erdészvadászoknak is) általában mindig kevés a vad, míg az erdőnek attól a határtól kezdve, amikor vadkár miatt nem tud természetesen felújulni, vagy az erdősisítést ez okból nem lehet felnevelni, már elviselhetetlenül sok, ezért ha az ohajtott természetes egyensúly fenntartására törekszünk a vadlétszám szabályozása is elkerülhetetlen.

A nagyvad, köztü a szarvas túlszaporodása az erdő növényállományának leromlását, egyes térségekben az erdő teljes megsemmisülését eredményezi. Ez a folyamat végső soron magát az erdei vadállományt is veszélyezteti, mert élőhelyét teszi tönkre, nem beszélve arról a gazdasági hátrányról, amely a nem vadász társadalmat is érzékenyen érinti.

Somogyban például 1992-ben a vadkár miatti bizonyítható gazdasági hátrány meghaladta a hétszázmillió forintot (több mint 500 millió a fakitermelés kényszerű csökkentéséből eredő hozamkiesés és mintegy 200 millió forint a többletráfordítás) és nem beszélünk még az ökológiai érdekek sérüléséről. Erre a jelenségre mondta Inkey Pál báró, hogy a vadászat üzlet, aminek más élvezi hasznát, mint aki terheit kénytelen viselni.

Az erdősisítések leromlásának, megsemmisülésének árnyát kívánom bemutatni néhány somogyi példával, a terepi munkában igen jártas és „abszolút” pártatlan szakemberek számbavétele alapján.

Az egyik 16 ezer hektárnál nagyobb dombvidéki erdészetről az 1979. évi üzemtervek 1989. évi megújítása során

regisztrálták, hogy az első felvételnél 1-10 éves, a második felvételnél 11-20 éves tölgyállomány 49%-a, a fenyőnek 41%-a, a bükknek 19%-a erendendő vadkár miatt megsemmisült, helyét tölelék fajok foglalták el.

Egy másik nyolcezer hektárnál nagyobb dombvidéki erdőzetnél 1982-1992 között ez a folyamat „csak” 44% tölgy és 32% fenyő elpusztulását eredményezte az említett korosztályban. A harmadik szinten dombvidéki, de jól vadgazdálkodó ötezer hektáros erdőzetnél a tölgynek 1%, a bükknél 14% gyarapodás történt, pedig itt is lőnek évente mintegy 80 darab szarvas és minden évben van aranyérmes gímszarvas is, de a vadászok szerint itt nincs vad.

Egy közel kilencezer hektáros síkvidéki erdőzetnél 1983-1992 között a tölgy 37%-a pusztult el vadkár miatt, igaz a fenyő 13%-kal (újraerdősítések, pótlások miatt) növekedett. Egy-két erdőzetnél az üzemtervezésnél mérlegezésre került az is, hogy nem lenne-e célszerű a 10-30 év közötti főleg hársas fiatalosokat nagy tömegben véghasználni és a területét újraerdősíteni. A hárs kérgét oly mértékben lehántja folyamatosan a szarvas, hogy az egyébként mutató hársállományok folyamatosan összeomlanak.

Ezeket a folyamatokat a legszűkebb szakaszjón kívül mély hallgatás övezi, a tömegkommunikációs eszközök szinte irtóznak bemutatásától. Kétségtelen, hogy vonzóbb a TV képernyőjén egy szeptemberi szarvasbőgés, hatásosabb egy véghasználat bemutatása, mint az újratermelés prózai témájával, ezernyi napi gondjával foglalkozni.

Az előbb közölt üzemtervi felmérések adatai nagyobb térségek pl. egy-egy erdőzet esetében fenntartás nélkül elfogadhatók. Fenntartással kell kezelniük azonban a mintavételes eljárások eredményeit, az E-lapos adatállománynak a vadkárosításra vonatkozó adathalmazát, hisz ezeket a károsításokat elég nagy arányban maga a vadgazda állapítja meg, másrészt a legkritikusabb vadkárosítások az E-lap állományban nem is szereplnek, mert a megsemmisítő kártelek igen nagy arányban az erdőstések befejezése és az ötéves felülvizsgálat közötti periódusban következnek be.

Az ország erdőterületének az egytized részén (Somogyban) az utóbbi másfél-két évtizedben, az 1-10 éves korosztályban, az összes biotikus eredetű károsítás között a meghatározó szerep (mintegy 80%) az erdei vadkárosításé volt. Emiatt kellett mérsékelni vagy beszüntetni évi százezer köbméteres tételekben a fakitermelést, igen nagy térségekben felhagyták az erdőtelepítést, de a mezőgazdasági hasznosítást is.

Széchenyi Ferenc gróf hajdani virágzó erdőcsokonyái (ma Csokonya-Visonta) hatalmas uradalmának romjain ma látóhatárig parlagok a földek, noha a múlt században egyedül a Keselős legelőn mintegy hétezer állatot legeltettek, csónakkal szállították részükre ki a sót.

Dél-Somogyban Széchenyi Imre hatalmas kukoricagórékat építtetett, a Horvátországból, Szerbiából Bécs felé terelt nagy állatsereg (elsősorban sertés) ellátásában is közreműködve. Alexandra pusztán még néhány éve is sórékét hízalták, a vidék művelte földjeit, az elmúlt két évtizedben sok és jó erdőt telepítettek.

Mára elárvult a határ, az erdő gazdátlan, a szántókat gaz verte fel. Az emberek munkanélküli segítenylen gondódnak. A görgetegiek is azon gondolkodtak, hogy be kellene keríteni az egész határt, mert a sok vad miatt nem tudnak eredményesen vadgazdálkodni. Ha csak két községet érintene a dolog, szót sem érdemelne, de itt csupán egyetlen vadászterület közel negyven települést érint, és sok hasonló vadászterületünk van.

Megjelentek az ügynökök is, 8-10 méter tűzifa árát kínálva az erdő hektárjéért. Az egyik budapesti, magát megnevezni nem kívánó kft. körözvénye szerint 4-5 ezer hektáros birtokot szándékozik vásárolni, és nem ő az egyedüli.

Sokan aggódnak, hogy kicsúszik a paraszt lába alól a föld, ami megelhetésnek, potenciális jóvődelének forrása. A kialakult helyzetben a vadászoknak és vadgazdálkodási gyakorlatnak - de a törvényhozásnak is - jelentős szerepe van, mert a vadászati érdekek eluralkodása nagy térségekben kilátástalanság és súlyos termelési zavarok forrása, még akkor is, ha a vadgazdálkodási érdekeket természetvédelmi köntösbe burkoljuk.

Ismereteim szerint az ország többi domb- és hegyvidékén (sőt az Alföld némely térségében is) noha eltérő mértékben, de hasonló gondokkal küzdenek. Ezért a jóindulat ellenére is megtévesztő az olyan végkövetkeztetés, hogy országos viszonylatban nincs vadkárosztély és kerülendő (ami nincs!) a féltelen gímszarvas irtás.

Ha országos viszonylatban az összes erdőterülethez képest 0,8%-ban fordul elő a vadkár, az az ötven év körüli átlagos vágáskor esetében az évi 2%-os véghasználati területnek mintegy felét érinti. Erre azért nem mondhatjuk, hogy jelentéktelen, különösen akkor, ha tudjuk, a legértékesebb erdőstések esnek áldozatul.

Azt tartjuk, hogy az erdő legfontosabb környezetvédelmi szerepe a Föld légkörének oxigénkörforgásában van. (Ezért a tiltakozás a trópusi őserdők valórs irtása ellen.) Ha ez igaz, akkor egyáltalán nem mindegy, hogy milyen az erdeink szervesanyag-produkciója, és nem marasztalható el a jó erdők termelése, az erdők folyamatosan fenntartó erdőstársadalom azon része, amely az erdő és vad kapcsolatában is a helyes arányok kialakítására, visszaállítására törekszik, hisz az állatvilág lényegében a növényvilág függvénye.

Nem veshetünk el a számok és számítások labirintusában, mert a számok olykor-olykor megtréfálnak bennünket. Pl. az egyik most üzemtervezett erdőzet azonos időpontjára vonatkoztatott aktualizált és üzemtervi terepi felvételi adatai között az 1-10 éves tölgy állomány esetében 79%-os, a 11-20 éves korosztályban 68%-os különböztt mutatkozik, igaz, hogy az aktualizálás tíz év óta tételeken nem volt ellenőrizve.

Talán ilyen tapasztalatok is készítették az egyik nálunk is megfordult német delegációt arra, hogy amikor számítás-technikai tevékenységünket akartuk ismertetni, azt kérték, hogy ne számítógépeket, hanem erdőt mutassunk nekik. E kérésüket sikerrel teljesítettük.

Tökéletesen igaz a természetsterettt emberek összefogásának szükségessége, ám ennek az ára az érdekek kölcsönös tiszteltetésben tartása, arányos érvényesítése. Úgy gondolom, ezt valamennyi jó szándékú ember elfogadhatja.

GERA PÁL

Gondolatok a vadállomány becsléséről

Ismert tény, hogy hazánkban minden év februárjában a vadászatra jogosultak saját területükön kötelesek az ott élő vadállomány létszámát megbecsléni, és a kapott adatokat a felelős szervek eljuttatni. Ismert tény az is, hogy ezeket a becsléseket nem igazán lehetett komolyan venni, hiszen azok alakulását – az esetek nagy részében – rendkívül sok minden, de legfőképpen a valódi vadlétszám ismertetésének elutasítása jellemezte. Annak, akinek az volt az érdeke, hogy minél kevesebb vad legyen, az azt hangoztatta, hogy lényegesen több a vad, mint amit becsültek, az viszont, aki több vadat szeretett volna látni, mint amennyi ténylegesen volt, az mindent elkövetett azért, hogy bizonyítani tudja, milyen kevés vad él a területén. Célja az volt, hogy a lelövési terveket ne emeljék fel, míg a másik „tábor” éppen a lelövési tervek megnevelését igyekezett elérni.

Igy tulajdonképpen csak saccolni lehet – és még mindig csak saccolni lehet –, hogy valójában mennyi vad is él jelenleg erdeinkben, mezőgazdasági területeinken. Fontos annak leszögezése, hogy a saccolás és a becslés között lényegbeli különbségek vannak. Egyszerűsítve a dolgot: saccolásnak nevezhetjük azt, amikor valamilyen mennyiséget egyéni megítélés alapján jellemezünk (pl. a vadlétszámot), becslés viszont az, amikor egy szigorú mintavétel alapján történő eljárás során jelentünk ki valamit. A gyakorlatban az sem volt ritka, hogy egyes területeken egyáltalán nem végezték el a vadszámlálást, inkább az elmúlt évek statisztikai adatai alapján készítették el állomány-jelentésüket.

Sokan vannak olyanok (főként erdész szakemberek), akik az évenkénti becslések ellenzői, azok teljes valótlanságát, hamisságát állítják, mondván, hogy azokat sokan komolyan veszik, és érvként használják föl, ami elcve elfogadhatatlan, hiszen az adatok nem a valós helyzetet mutatják. Az, hogy végül is mennyi vad élhet ténylegesen a területeken, egy nemrégiben megtartott vadászati fórum alkalmával, az egyik résztvevő által mondottakkal jellemezhető: az állami vadgazdálkodók egységneknl átlagosan 40 százalékkal, vadásztársaságoknál 30 százalékkal több volt mindig a vad, mint amit jelentettek.

Látható tehát, hogy nem könnyű eligazodni a vadállomány becslésének kérdésében, ugyanakkor rendkívül fontos lenne olyan szisztematikai kidolgozást és alkalmazást, amelyek használhatóak lennének a gyakorlatban. Vadgazdálkodásunk meghatározó alapja lehet a jövőben, hogy ténylegesen olyan információkkel rendelkezünk, amelyek (ha száz százalékos pontossággal nem is, de azt megközelítőfőten igen) valódi adatokat szolgáltathatnak. A kérdés ebben az esetben az, hogy vannak-e ilyen módszerek, és ha igen, akkor azt a hazai vadászatra jogosultak tudják-e használni. Ezek a kérdések már évek óta nagy viták okozói. Lássuk először is, hogy egyáltalán mi a gond a jelenleg alkalmazott becslési módszerekkel.

Ez idő szerint a napárti évi végén kell tervezni és a következő napárti év elején kell becsülni a vadlétszámot. Ez a sorrend ellentmondásos, és tulajdonképpen elég „szerencsétlen” megoldás. A következő évi gazdálkodási tervet az előző év végén elkészíteni úgy, hogy még az adott évi eredmény sem ismeretes, illetve még a létszámbecslés sem történt meg, nehezen használható.

Nagyvad esetében a februári becsléskor komoly következtetéseket amúgy sem lehet levonni, mivel az őszi vadászati idenyben egészen más a nagyvad területi megoszlása. Óriási gond – a létszám pontatlan megállapításán túl –, hogy a vadászatra jogosultaknak az ivararányról még körülbelüli sejtésük sincs. Ez utóbbit jobban fel lehet mérni az őszi létszámbecsléssel. Mindenféleképpen célszerű lenne, hogy a jövőben a lét-

szám, az ivararány, a korösszetétel becslését a vadászati ideny kezdetéhez a lehető legközelebb végezzék el. Évi két alkalommal elvégzett számlálás sem tűnik irreálisnak, mondjuk februárban és szeptemberben (de lehetőségek megoldásának tűnik a decemberi–júliusi megosztás is). Így az első számlálás akkor történe, amikor a természetes vegetáció a vad számára még szűkében áll rendelkezésre, a másik pedig a vadászatok megkezdése előtt. Ezáltal mindenképpen realisabb képet nyerhetnénk.

Sokat hangoztatott gond még, hogy létszámbecsléskor miként veszik figyelembe (egyáltalán figyelembe veszik-e) a váltovatad? Apróvadvas területeken nem okoz lényeges változást az apróvadmozgás. Nem úgy a nagyvadvas területeken. Látni kell, hogy ma már egészen mást értünk a váltovatad fogalmát, mint tették azt ezeltől akár 20 évvel. A vadmozgást elsődlegesen a terület táplálékkínálata határozza meg, ez a döntő momentum. Ugyanakkor még sok más tényező is befolyásolja a vadfajok mozgását (pl. a terület zavartsága), így ez is olyan probléma, amelynek orvoslása még szintén megoldásra vár. A februári számlálások alkalmával nemigen veszik figyelembe a váltovatad (legalábbis nem jellemző), ugyanakkor a vadászati tervezésénél számoltak (számolnak) velük. Erdészeti szakemberek közül többen a váltovatad fogalmát teljesen feleslegesnek tartják, hiszen (véleményük szerint) az gyakorlatilag csak a vadászatra jogosultak felelősségét osztja meg. A vadgazdálkodás-vadászati terén dolgozó szakemberek ennek ellenkezőjét állítják nem tagadva, hogy azokon a területeken, ahol rendszeresen nagymérvű vándorlás tapasztalható, a számlálás nehezebb; egyesek szerint eleve értelmetlen ilyen helyeken az állomány-nagyságot meghatározni. A kérdés viszont továbbra is az, hogy mi a megoldás? A szakemberek egy része szerint ilyen esetekben az állomány-sűrűség meghatározására kellene szorítkozni, és kisebb területekre vonatkozóan az állomány-nagyságot meghatározni.

Szólni kell még a becslési eljárásokról is. A módszerek tárházának kínálata nagy, ugyanakkor a használt módszerek skálája rendkívül szűk. Ennek okai közismertek, így azokra itt most : érek ki. A jövő vadgazdálkodásának szempontjából lényeges lenne, hogy minél több olyan módszert alkalmazzanak a vadászatra jogosultak, amelyekkel eredményesebben lehet elvégezni a becsléseket. Mindernek még napjainkban elsősorban materiális akadályai vannak, de azon túl a szakemberek nem „kellő érdeklődése”, a vadásztársaságok viszonylagos passzivitása sem mellékes szempont. Pedig az ismert módszerek közül is meg lehet találni azt, amelyik a legmegfelelőbb az adott vadfajra, az adott gazdasági körülmények között.

Nem mellékes az sem, hogy az érdekeltségű rendszer maga változzon meg. Senkinek ne álljon érdekében az adatokat elferdíteni, eltitkolni. Lehet használni bármilyen számlálási módszert, de az mindaddig semmit sem fog érni (még akkor sem, ha az történetesen a legjobbnak „kikiáltott”), amíg a kapott adatok nem a maguk valóságában jelennek meg.

A változások korát éljük. Megváltozott és megváltozik körülöttünk minden, így maga a vadgazdálkodás-vadászati is. Az még megmondhatatlan, hogy ez a változás milyen lesz (hiszen sokan vannak, akik mindent megtesznek azért, hogy semmilyen változás ne legyen), de nagyon fontos az, hogy hazánk vadállománya ne lássa kárát mindennek. Remélhetőleg a mezőgazdasági, erdészeti és vadászati szakemberek fognak tudni együtt dolgozni a jövőben, hiszen az érdekük alapjaiban egy kell hogy legyen: megőrizni hazánk természetes élővilágát.

Majd méteres hótörlesz között pöfögött 1957 telén az Országos Erdészeti Főigazgatóság szolgálati gépkocsija a kabhegyi vadászházhoz vezető úton. Utasa dr. Balassa Gyula főigazgató. Alig világosodott, amikor megérkezett a vadászház elé. Az udvaron éppen a kerületvezető erdész segítette fel két gyermekét az istálló-melegtől gőzölgő ló hátára.

– Iskolába mennek... – világosította fel kérdésére az erdész a főigazgatót. – Csak hóvihar ne legyen, mint a múltkor – sopánkodott a vénkonyka erdészfeleség. A főigazgató nem szólt semmit, csak fejcsoválva nézett az útkanyarban eltűnő gyermekek után.

Budapestől egy kőhajításnyira, Nagykovácsiban 1958-ban gróf Tisza Kálmán egykori kastélyában adták át az Erdészeti Főigazgatóság által alapított nevelőotthont, ahol az iskolától távol lakó – és egyéb okok miatt rászoruló – erdészek gyermekei tanulhatják a betűvetést, az általános iskola ismereteit. Az erdészársadalom összefogásával – dr. Balassa Gyula kezdeményezésére – Európában egyedülálló volt az intézmény, mondja Tóth László, az iskola nemrégben nyugalmába vonult igazgatója, akivel irodájában beszélgettünk.

Nyolc-tízszeres túljelentkezés volt a 130 férőhelyre. No de ez nem is csoda, hiszen számtalan erdész lakott 5–8 km-re – vagy még messzebb az iskolától. A diákok itt mindennel el voltak látva. Ruhával, cipővel, tanszerrel. A mi kis családunkba könnyebb volt felvenni a nebulókat, mint kiválasztani a teljes személyzetet – mondja Tóth László. Mert a fűtőnek, a szakácsnak, a kertésznek valahol éppen olyan pedagógusnak kellett lennie, mint bármelyik nevelő tanárnak. Ha valamelyikőnk meglátoit a parkban, vagy akárhol egy lógó orrú gyermeket – szülőként kellett beszélgetni vele, hogy érezze a lelki válsággal küzdő, hogy nincs egyedül. Így a hat évesen beköltözött gyermekek közül egy-két hét

után már senki nem pityergette. Hentente kötelező volt a szülői házhoz a levélírás. Nem hagytuk ez érzékeny korban, hogy a szülőkhöz kötődő szálaból akár egy is elszakadjon.

A gyerekek iránti mélységes elkötelezettség volt a fő szempont valamennyi alkalmazottnál. Olyan közösség alakult ki, hogy feledtetni tudtuk a családi otthon melegének hiányát. Azt hiszem ez sikerült is, mert sokan mint itt lakó kollégisták jártak tovább más középfokú intézménybe, vagy visszavisszatértek.

PÁPAI GÁBOR

Ne adjuk oda!

„Kedves Igazgató Bácsi!

Nagyon szépen köszönöm azt a kedves, meleghangú levelet, melyet küldeni tetszett. Az intézet 3,98-as átlagát olvasva önkéntelenül kihúztam magam. Nagyon büszke vagyok, gratulálok minden tanulónak. Másnap a gimnáziumban minden barátomnak eldicsekedtem ezzel. Sokat mesélek nekik az intézetről, ahová nagyon szeretnék még egy évre visszamenni. Az értékét csak most tudjuk igazán felfogni, amikor máshol vagyunk és érezzük a két kollégium közötti nagy különbséget. Pedig itt is jó, de mégis visszavágyom...” – írja Balázs Erzsébet egykori diák.

Dehát hogyne vágyának vissza oda, ahol oly sok jó szót, oly sok szeretetet és tudást kaptak. A fontosabb ünnepekkor a gyermekek ma is azokba az erdész egyenruhákba öltöznek be, amit 28 évvel ezelőtt csináltattunk. Mindenki úgy vigyáz rájuk, mint a szemé fényére, mert fontos ünnepnap, ha egy-egy meghívott híresség, mint *Balczó András*, élménybeszámolót tart. Fontos ünnepség volt *Kányádi Sándor* erdélyi költő hatvanadik születésnapja, amikor hatvan gyermek szavalt *Kányádi* verset, egy-egy rózsaszállal a kezébe. S mire az utolsó vers is elhangzott, együtt volt a születésnap

csokor. Ünneppnap a Petőfi 150. születésnapja óta minden évben megrendezett szavalóverseny, ahol színművészei főiskolások döntenek el a helyezéseket.

Nagy ünnep volt, amikor száz csfki és csángó gyermeket láttunk vendégül. Igaz – mosolyodik el Tóth László – nagy ijedséggel kezdődött a vendéglátás. Egyik napról a másikra köztölték, hogy meg kell oldanunk 100 erdélyi gyermek elhelyezését, mert valahol szervezési hiba történt. Összehívtam az egész iskolát és megkérdeztem, hogy megosztják-e az ágyat, és odaadják-e az ebéd felét az erdélyi gyermekeknek...

– Odaadjuk... – zúgtak teli torokból egy emberként. – El kellett fordulnom, mert peregetek a könnyeim. De nem úszta meg száraz szemekkel Róth professzor leánya, Judit sem, aki nálunk tanított. A sok kis vendéggyermek pedig nagyon jól érezte magát. Voltunk a Parlamentben. Felúnt, hogy az egyik gyerek sokáig néz felfelé a kupola tetéjére. Odaléptem hozzá és megkérdeztem: na, hogy tetszik, kisöreg? Mire ő lassan rámnézett, és egész halkán suttagta: ... olyan, mint a mennyország.

Hát így éltünk mi itt ebben a csodálatos környezetben. Nemrég járt itt *Tisza Ilona*, az egykori tulajdonos leánya. A vendégkönyvbe ezt jegyezte be: Gratulálok a régi épület felhasználásához és a park rendbehozatalához, mely szebb, mint valaha.

Mivel az erdészek jórésze elhagyta az erdőt, és szinte valamennyiben falun, városban laknak, már nemcsak erdészesemeték járnak ide. De mindig akad a mezőgazdaságban dolgozók között is, annyi rászoruló gyermek, hogy feltölthetjük a létszámot. Többször hírtett, hogy kivetették hálójukat az épületre, a parkra. Pénzemberek, külképviselet, és egyéb semmi-se-számit emberek. Az FM eddig állta a sarat, s csak reménykedhetünk, hogy ezután is állni fogja, hogy ne kelljen odaadni.

Ne adjuk oda!

Köszönjük, megvagyunk

Mint az várható volt, a kárpótlások és tagi részarányok során egyre több erdőterület kerül magántulajdonba. A jóslatok azt bizonygatják, hogy az összes erdőterület 40-50%-a főként a magántulajdonosok fognak rendelkezni. Ez hatalmas felelősséggel és áldozatokkal járó feladat, hiszen az eddig állami tulajdonban levő területeken jól felszerelt, szakembergárdával ellátott kezelők működtek. Az új tulajdonosoknak korántsem adatott meg ez az előny, bár reméljük, rövidesen lesz megoldás erre a problémára is.

A már magántulajdonba került erdők tulajdonosai – igényüknek megfelelően – megalakították érdekvédelmi szervezetüket, a *Magánerdő Tulajdonosok Egyesületét*, melynek rövidítése: METE. Az egyesület országos érdekkeltséggel, Kecskeméten jött létre 1993 nyarán. Feladatának tűzte ki többek között a magánerdő tulajdonosok összefogását, oktatását, céljaik és érdekeik határozott képviseletét. Tagsága rendkívül heterogén. Megtalálható itt a 2 hektáros törpebirtokos éppúgy, mint a többszáz hektáros középbirtokos. Tagjai között vannak földművesek, orvosok, jogászok, nyugdíjasok, mérnökök, munkanélküliek és kvalifikált erdőmérnökök, erdészek is. Céljuk közös. Megvédeni a magántulajdon szentségét, ápolni, gondozni, gyarapítani az erdőt.

Kár lenne a magánerdő tulajdonosokat úgy beállítani, mint akiknek egyetlen céljuk a faállomány kiirtása, az erdő pusztítása. A tulajdonosi gondolkodásnak nem ez a célja. Tudomásul kell venni – egyeseknek bármily nehéz is –, hogy kialakulófélben van egy új tulajdonosi réteg az erdőgazdálkodásban is. Számolni kell velük, számítani rájuk, és segíteni őket. A gáncsoskodásoknak az erdő is megissza a levét, és bizonyára nem ez lenne a célja a régi, állami erdőkezelőknek sem. Az egyesület nyitott, jelentkezhet bárki, akinek magánerdő tulajdona van, legyen az természetes vagy jogi személy. Taglétszámunk napról napra nő.

Az egyesület tagjai megismerhetik a részükre térítésmentesen szervezett előadásokon a szakszerű erdőgazdálkodás alapvető feladatait, alapfogásait, találkozhatnak a tűzoltóság, az erdőfelügyelőség, a földhivatal, a rendőrség és egyéb szervek szakembereivel, feltehetik kérdéseiket, és a helyszínen már a választ is megkaphatják. **Taggyűlések a kecskeméti Juniperus Parkerdészetnél (Kisfai 258.) kerülnek megtartásra, minden hónap első péntekén 17.00 órai kezdettel.** Az ehhez szükséges nagyon kulturált és gyönyörű helyiséget a KEFAG vezérigazgatója bocsátotta térítésmentesen rendelkezésünkre.

Az egyesület vezetőségét az FM több szerve felkérte már véleménynyilvánításra és javaslatételre, így az Erdészeti Hivatal is megküldte a közösségi erdőhasználatról és a legelőgazdálkodási társulatokról szóló törvénytervezetet, valamint az EK PHARE program konzultációjára való meghívását. Kidolgozás alatt áll – befejező stádiumban – az egyesület országos szövetségévé való bővítése.

Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy köszönetet mondjak az FM Erdészeti Hivatala, az FM Bács-Kiskun megyei Hivatala, a Kecskeméti Erdőfelügyelőség és a KEFAG vezetőségének, hogy partneri módon segítette eddigi munkánkat. Tisztelettel vennénk továbbra is mindenfajta szakmai vagy anyagi hozzájárulást, amely elősegítené az egyesület határozottabb munkáját.

Végezetül, felkérnék minden szakembert, hogy a magánerdő tulajdonosokkal szemben ne alakuljon ki ellenségképük, hanem egyéni, vagy munkakörükön keresztül szakmailag segítsék a környezetükben lévő magántulajdonosokat, ezzel is előmozdítva a szakszerű erdőgazdálkodást, hisz ez mindannyiunk érdeke.

Szalóky Tibor
elnök

Magánerdő Tulajdonosok Egyesülete

FELHÍVÁS

Tisztelt Olvasó!

Az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdészeti, Faipari és Földméréstörténeti Gyűjteménye állandó és időszaki kiállításai létrehozása, valamint folyamatos működésének biztosítása érdekében kérvényezte az Adóhatóságnál „közhasznú adakozás” címen részére juttatott támogatás adóalapból való levonásának engedélyezését.

A megyei APEH a kérésnek eleget téve, a kért engedélyt 7830482718 újszámom megadta, tehát a múzeumot támogatók – az év végén igazolást kapva a támogatás mértékéről – azt adóalapjukból levonhatják.

Kérem, aki teheti, támogassa szakmai örökségünk tárgyainak, dokumentumainak gyűjtését, védelmét, megőrzését, kutatását, valamint bemutatása érdekében kifejtett tevékenységét.

Támogatási célok:

1. Múzeumi értékek gyarapítása;
2. Állagjavítás és megőrzés;
3. Dokumentációs tevékenység;
4. Szakirodalmi tevékenység;
5. Állandó kiállítás anyagának cseréje;
6. Időszaki kiállítások rendezése;
7. Szakmai rendezvények támogatása.

A felajánlott összeget az Erdészeti és Faipari Egyetem egyzámlájára: MNB 339-90146-9677 Múzeum és a támogatási cél sorszámának megjelölésével szíveskedjenek eljuttatni. A támogatás sorszámának elhagyása esetén a múzeum az összeget a soronkövetkező legfontosabb tárgykör megvalósítására használja fel.

Rácz Józsefné dr.
múzeumigazgató

Ligno Novum '92

A Földművelésügyi és az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, valamint az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság védnöksége alatt összesen egyhetes rendezvénysorozat keretében tartotta meg az Erdészeti és Faipari Egyetem a „Fa a jövő nyersanyaga” című tudományos konferenciáját, az Asztalosipari Szövetség V. Országos Asztalosipari Konferenciáját, a Faipari Tudományos Egyesület rendezévi közgyűlését és a Program Rendezvényszervező Kft-vel együttesen rendezték meg a Ligno Novum '93 nemzetközi szakkiállítást.

Az egyetem faanyagtudományi konferenciája *dr. Winkler András* rektor megnyitójával kezdődött és indítékként a fa-technológia oktatásának a soproni egyetemen 70 éves múltjáról emlékezett meg. Jeles nemzetközi részvétellel plenáris ülés indította, majd szekcióüléseken foglalkoztak a fa biológiai, fizikai és kémiai tulajdonságaival. Számunkra kiemelkedő jelentőségű volt *dr. Molnár Sándor* előadása a magyar Alföldön tenyésztő fajok faanyag-minőségére vonatkozóan.

Az V. Országos Asztalosipari Konferenciát a Liszt Ferenc Művelődési Központban *dr. Kupa Mihály* országgyűlési képviselő által tartott és a vállalkozások jelenével és jövőjével foglalkozó előadása nyitotta meg, majd a szövetség közgyűlése követte. A rendkívül gazdag tárgysorozat lezajlása után a Faipari Tudományos Egyesület, ezen az egyesület megújulási programja volt a fő téma és kitüntetések átadására került sor.

A sokirányú ülések közben nyitották meg ünnepélyesen a szakkiállítást. A soproni Sportcentrum arénájában és hozzá csatlakozó összes helyiségben, külön felállított sátorban és szabad területen számos külföldi és hazai résztvevő a nem-

zetközi ranghoz méltóan, magas színvonalúan mutatta be és kínálta megvételre a legújabb faipari gépeket, szerszámokat, segédanyagokat. A felvonultatott árutömeg híven reprezentálta a magyar faipar fejlettségét. Ezt a kiállítást és vásárt üdvözölők között *dr. Kupa Mihály* is külön elismerte, azon reményének adva kifejezést, hogy hasznosan illeszkedik az ország egész gazdaságának átalakításába.

A megnyitást követően és a bemutatót megszemlélve szakmai vitafórumon tekintették át a faipar helyzetét és kilátásait az ezredfordulón. *Dr. Nyárs József* főtanácsos az erdőgazdaság helyzetéről és folyamatban lévő szervezeti átalakulásáról adott képet, rámutatott arra, hogy a jövőben a természet- és környezetvédelem szempontjainak fokozottan előtérbe kerülésével, a kitermelés csökkenésével kell számolni. A piac amúgy is a mennyiségi helyett a minőség fejlesztését kívánja jobban. Új stratégia kell a faanyag hasznosításában. *Szabados János* ÁVRT portfolió igazgató a tulajdonlás és szervezeti változás rendező elvét vizsgálta rendkívül szemléletesen, a közeljövőben annak bővebb kifejtését ígérve. *Galló Péter*, a Bútoripari Szövetség elnöke a bútortipar kialakulásáról és helyzetéről adott a témát részletesen kimerítő ismertetést. A jövőt illetően arra figyelmeztetett, hogy a privatizáció nem csupán tulajdonosváltozást, de stratégia-változást is kell jelentsen. *Dr. Winkler András* rektor a faellátás európai távlatát tekintette át. Az elhangzott előadásokat élénk vita és számos hozzászólás egészítette ki.

A program még „Faipari szaktanárok országos konferenciája”, „Nemzeti rakodólap társaság ülése”, „Újdonságok a faiparban - szakmai konferencia” megtartására is kiterjedt.

Jérôme René

Kis hibával...

Eszes Ferenc erdőmérnök-tanár a szegedi Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskola tanára, az erdészeti szakközépiskolák szaktanácsadója az Erdészeti Lapok 1993. július-augusztusi számában „A tavaszi félév eseményei a középiskolák erdészeti oktatási intézményekben” címmel számot adott - kis hibával - az erdészeti iskolák két legfontosabb tavaszi versenyről.

A „kis hiba” úgy keletkezett, hogy szaktanácsadó úr elmulasztotta közölni, hogy az OSZTV döntő versenyére Mátrafüred nem küldött versenyzőket. Mert hogy V. osztályos tanulói az 1992/93 tanévben még nem voltak.

A technikusképzés felmenőrendszerű bevezetésére ugyanis itt később az 1989/90. tanévben került sor.

Ugyanezen okból a soproni Róth Gyula kupa versenyen is negyedik osztályosaink versenyeztek a szegedi és soproni ötödikesekkel. Az OSZTV áttűtő szegedi sikerét sem az iskola, sem a tanulók tekintetében mindez nem csökkenti, a gratulálókhoz szívesen csatlakozom.

Simon László
Mátrafüred

Egy csónakban evezünk...

Gondolatok az 1993. évi fatömegbecslési verseny kapcsán

Az FM Erdőrendezési Szolgálat, valamint az OEF Erdőrendezési Szakosztályának szervezésében idén is megrendezésre került a hagyományos erdőbecslési verseny, amely „nyitott” volt, így Erdőfelügyelőségünk (Kecskemét) is benevezett. Megfigyelőket küldött ezen kívül a Kiskunsági EFAG és a Kaposvári Erdőfelügyelőség is.

A meghívás elfogadására több okunk is volt. 1993. január 1-től a fakitermelések utáni tőárbefizetés alapja a fakitermelési tervben jóváhagyott bruttó m^3 . Miután a gazdálkodóknak utólagos reklamációja nem lehet, ezért a fatömeg ellenőrzésére, az „erdészeti 10%-nál” nagyobb pontosság mérésére fel kell készülnünk. A jelenlegi műszerparkunk mindössze néhány *Anacsin-prizma*. Ugyanakkor gyakran felmerül az erdőgazdálkodók részéről – első támadási pontként – az erdőtervben szereplő fatömegadatok bírálata, különösen a tervidőszak végén. Az útközpont az esetek döntő többségében az erdőfelügyelő, ezért nekünk sem árt egy kis továbbképzés, még ha más is a szakterület. Tanulni indultunk tehát kölesönként műszerekkel ugyan, de titkos reményekkel, hisz csapatunk két tagjának volt némi erdőtervező múltja. A „rendező” is örültek nekünk, mert így „szerintük!” – volt már egy biztos helyzete az versenynek.

A verseny az ország keleti részén a Beregben került lebonyolításra. Érkezés után elszállásoltunk a fehérgyarmati Mórész Zsigmond középiskolai kollégiumban volt, ahol a regisztrálás után köszöntő és programismertetés következett *Gábor Gusztáv*, debreceni ETI irodáigazgató részéről.

17-én (csütörtökön) 12 csapat indult két csoportra osztva a helyszínekre autóbusszal. A délelőti első terepi felvétel a vitkai Mgsz Vásárosnamény 18/A erdőrészletében történt. Másfél óra alatt kellett az 5 ha-os erdőrészletben

tesztölges módszerrel a fatömegfelvételt elvégezni és az erdőrészletről a leíró lapot elkészíteni. Rövid frissítő után a fehérgyarmati erdészet egy kiválasztott erdőrészletét „pásztáztuk” végig műszerek nélkül. Az erdőrészletről 20 perces bejárás után egy 14 kérdéses tesztlapot kellett kitölteni. Ötletes kérdésekre kellett gyors, totószerű válaszokat adni, néhol valóban csak tippelés alapján.

Délután helyszínt cserélt a két csoport. Az addig készülődő eső is ekkorra időzítette kezdetét. Kisebbségi tanácsatlanság után végül is hozzákezdünk a fehérgyarmati erdészet Kismanény 1/A erdőrészlet felvételéhez.

Rövid pihenő (melegedő) után utolsó versenyszámként Jánkmajtis 1/A 5,5 ha-os kocsányos tölgyest vettük fel. Kétfajta felvételi módszert is kipróbáltunk, a *Prodan*-módszert (lehet, hogy véletlenül), mindössze egy m^3 -es eltérésünk volt a kontroll felvételhez képest.

A felvételekkel a jól szervezett csapatunk eredményeként hamar véggeztünk, így a LAPTOP-os kiértékelést viszonylag nyugodt körülmények között kontrollként elkészítettük. Ekkor jöttünk rá, hogy a kiértékelő program nem tökéletes. Erre később az ellenőrzést végzők is rájöttek, így a javítások miatt éjszakába nyúlt a „zárt ajtók mögötti” verseny értékelés. A meghívott vendégek ezen a délutánon Bátorligetre látogattak el, amit mi is szívesen megtettünk volna.

18-án (pénteken) már közös programként a Kőmörö 4/A erdőrészletben *Tóth István* (DETI) ismertette az általa használt kombinált fatömegbecslési módszert (HIRATA). (Az Erdészeti Lapok 1993. júniusi számában is olvasható.)

Ezután *Kovács Gábor* osztályvezető főmérnök (Debreceni Erdőfelügyelőség) tartott rövid tájékoztatást a térség

erdőgazdálkodásáról. Visszatérve a kollégiumba a verseny kiértékelésére került sor. Bevezetőként *Halász Gábor* ERSZ főigazgató köszöntötte a résztvevőket. Elmondta, hogy az utóbbi évek legszínvonalasabb versenyén vagyunk túl. Három részfeladat került értékelésre külön-külön (a tesztlap, a fatömegfelvétel és az erdőrészlet leírás).

Nos, a lényeg:

A legnagyobb súllyal szereplő fatömegfelvételi kategóriában III. helyezettek lettünk. Az összesítésben pedig mindössze 5 ponttal szorultunk le a dobogóról (erdőtervező kollégáink nem kis „irigységére”). A verseny idén először pénzdíjas volt. Kár, hogy ezt csak a végén hirdették ki! Az első helyezett (50 eFt) a Váci Erdőtervezési Iroda csapata lett.

A kiadós ebéd után beregi kirándulással zárult a rendezvény. Történelmi, néprajzi, építészeti emlékek egész sorát kerestük fel (Cégénydányád-Kastélypark, Nagyszekeres, Tiszacsécse, Túrsvándi, Szatmárcseke, Tarpa, Csaroda és Táros). Az úton végig a barátságos beregi táj folyóvölgyei és galériaerdői kísérték bennünket. A szatmárcsekei temetőben a himnusz elnéklése után elhelyeztük az Egyesület Emlék Koszorúját *Kölcsey* sírjánál. A záróvacsora és az azt követő baráti találkozó hangulatát sokáig megőriztük. Jóllesően, a szakmai együvértartozás érzésével távoztunk a rendezvényről. Közelebb kerültünk – remélhetőleg nem csak erre a néhány napra – egymás szakterületéhez, átértékeltük egymás gondjait.

Szükségét éreztük annak, hogy a felügyelőségeket is fel kell szerelni korszerű fatömegmérő műszerekkel. Kellenek az ilyen jellegű rendezvények, kell az ország szélesebb körűvé tétele és kell a hit (de nagyon!), hogy egy csónakban evezünk...

Mikulás Béla

Érdekességek az 1946-os kommunista földosztások idejéből, Zalában

A háború befejezését követően 1945 őszén Csikszeredáról Zalaegerszegre helyezték át. Zalaegerszegen abban az időben erdőfelügyelőségéből alakult meg az erdőgazgatóság Kiss Lajos vezetésével.

Szervezete I-VII. osztályból – igazgatási, erdőgazdasági, politikai, műszaki, ipari, jogügyi, pénzügyi, házi üzemi, pénztár – segédhivatalból, 7 felügyeleti körzetből, 28 állami erdőgondnokságból, 2 faraktár gondnokságból állt.

Másolat

Kelt, Csatár, 1946. III. 2-án.

Nagy Méltóságú Magyar Állami Erdő mérnök Urnak
Bak.Z.M.

Mélyen tisztelt Magyar Állami erdő mérnök ur, Bak.

amennyiben tudomást észleltünk Csatár községben úgy a Komonista Párt, mint a Magyar Munkás Szakszervezet és egyben kötve a földosztó bizottság Csatár községben 1946. III.hó 2.-án amikor a Mérnök ur Pártenbernek erdei munkát végzet az helyet hogy a Protikat is eben tudaták volna, valamint tisztta kép volt hogy nem is lehet azokal az ijen uraknak értekezni mer nekik az agyuk és a beszerelt bejiségük nincs Pálinkával és borál berendezve hanem ők csakis Munkára vannak felszerelve azonban nem csak munkára vannak hanem üto jó kérges tenyérelis ha kell tehát az ijen urakat nem hivatalon keresztül akarunk látni hanem szibériában az olom bányában.

1 fejezet

a tisztelt erdő mérnök ur 1946. III.2-án azt üzente egy családos apának akit a csatári buk alati földben a földosztó bizottság földhöz jutatot hogyha kel neki buza amit aza szegény ember vetet akor menjen bakra a mérnök urhoz pedig ha nem akor majd ő intézkedik de vigyázon elvtárs most mi jövőünk majd azután ti következtek.

2 bekezdés

ere a demokratikus Pártjai írásbeli választ kérnek Csatár községben vagy pedig a leszámolást megcsináljuk azalaegerszegi kapitányságon mer már a rossz munkájukat nem bírjuk túrni sem a baki sem a Pülöskei erdő mérnökségen.

Szabadság Csatár

Alírárs földosztó bizottság

Héder Károly elnök

Nagy István

Vezető Elnöksége

Héder Ferenc

Horoáth József

MKP

Munkás szakszervezet

elnök

Francia Ferenc

Szabó Ferenc

Ezzel a szervezeti felépítéssel kezdődött meg az állami tulajdonba vett erdőterületeken az erdőgazdálkodás. Az akkor meglévő nehézségek – élelemhiány, infláció, közlekedési nehézségek stb. – mellett meg kellett küzdeni sok értendességgel, rosszindulattal, a földigénylő-földosztó bizottságok túlkapásaival is.

Az uradalmi erdőkhez tartozó, az erdők közé beekelődött, üzentervezett, réti, legelő, kaszáló művelési ágú kisebb területeket is szétosztották a föld-

osztó bizottságok. Ez ellen az erdőgondnokságok vezetői jogosan tiltakoztak a törvény alapján. Így adódott, hogy nem egy helyen komoly nézeteltérésekre került sor az erdőgondnokságok és a falvak népe, a földosztó bizottságok, a helyi kommunista pártok között. Ilyen jellegű az erdőgondnokságnak, illetve vezetőjének címzett két levél, amelynek másolatát sikerült megőriznem. Mint érdekességét közreadom. Íme a betű szerinti másolat:

Egyébként a mej tiszt Viselő nem fog tartani a Magyar demokratikus Generációval az intéze sorsát ara hogy az újá épitet Magyar Földön heje nincs.

Másolat

Földigénylő Bizottság
Csesztreg.

Zalabaksai Erdőgondnokságnak

Zalabaksa.

Felhívom az erdészet figelmét, hogy ilyen paksamátát ne juttason többé kezünkre, mert ilyen aktatológatóval reakciókkal szóba sem állunk.Tehát ha Ön tovább is mer lépéseket tenni az ügyben az orosházi elvtársakra talál.Azért nekünk semmiféle rendelet paragrafus nem számít.És ismétellen felhívjuk Ön figelmét a kérdéses rétre a lábát be ne tegye hozzártartozóival,mert az ellenkező esetben az Orosházi mintát fogjuk használni.

Csesztreg, 1946.április 12.

Magyar Kommunista Párt
titkár

Pirak Pál sk.Szabadság. P.H.
Gyere Burzu Vár a Proletár.
Most vagy soha!

Földigénylő bizottság
Sohár Vendel sk.elnök
Fekete Viktor sk.
Szabó Károly sk.
Tüske Lajos sk.
Csóbor Károly sk.

*

A levélben említett orosházi mintára utalás azt jelenti, hogy ott a földön való osztozkodás halálos álozatot is követelt.

Amint látható, nem volt olyan könnyű és egyszerű dolog erdőgondnoknak lenni a második világháborút követő időben.

A baki erdőgondnokság vezetője Imreh Dezső áll. erdőtanácsos, a pölöskei Mátyas Vilmos áll. erdőmérnök volt.

Pechtoi István
nyugdíjas

Bolla László (1920–1949)

Az új köztemető 298–301. parcellájának több ezer ismert és ismeretlen kivégzett áldozata közül a 298. parcella 20. sor 10. sírhelyén nyugvó *Bolla László*, volt ugodi erdőgazdasági vasútüzem vezetőjének sírhelyét szentelte be *vitéz Tabody István* tartalékos vezérromagy, kanonok idén az áldozat kivégzésének 44. évfordulóján. Tabody maga is 19 évet volt politikai okokból börtönben.

Ki volt Bolla László, aki 29 rövid évet élt? Feleségének és kislányának a legutóbb: a férj és az apa. Nekünk, akik körülálltuk a sírját, bajtársunk, munkatársunk. Fénykép nem maradt róla, „szegények voltunk, erre nem tellett, abban a kis sírban vannak az álmain, vágyaim, terveim, amit az élet-től vártam” – írja a felesége.

„Sorsa a XX. századi magyar sors. A trianoni békediktátum láncától megszabaduló ország fiaként került Erdélybe, ahol találkozik a feleségével, itt még a MÁV-nál dolgozik. A nehéz megpróbáltatás kezdődik számára, az 1944-es menekülés-kor, amikor már a feleségét is védte. Vakmerőség bátor volt, csak megalkudni nem tudott, nem akart” – emlékezik rá ma is a felesége. 1945-ben a MÁV-nál vasúti tisztként volt alkalmazásban. 1946-ban B-listázták. A kiváló okra érdemes figyelemmel lennünk: az egyik váltó óre lopott, ellene figyelmet kezdéményezt, s ez az ember lett a feljelentője, halálának okozója 1949-ben.

Családjáról mindent megtett, elment a mezőgazdaságba dolgozni, hogy elartsa feleségét és kislányát. Az állásvesztése után 1947-ben a győri erdőgazdaság ugodi erdőgondnoksághoz került, az ott lévő keskeny nyomtávú vasút vezetőjének. Ebből a beosztásból tartóztatták le 1949 májusában az ÁVO. A bírósági iratok nincsenek meg, legálább is ma még nem fellelhetők. A tanúk azonban élnek, akik emlékeznek a történetekre.

1945-ben nekünk – magyaroknak – megszálló szovjet csapatok elfoglalták Ugodot is. A megszállás körülményét csak az tudja hitelesen, aki átélte. *Becsei Imre* és barátja, *Török László* helyi, 15-16 éves ugodi gyerekek átéltek. Örök emlék maradt számukra, de a vágy is, hogy ne szolgálják ki a megszállókat és küzdjenek hazájuk szabadságáért. A második világháborúban szétszórta gyerekeket kezdtek össze-

gyűjteni és társakat beszervezni. Valamilyen fiatalos forradalmi romantikára vallott az az esküvésük módja holdvilágnál egy pisztolyt kézbe tartva esküdtek egymásnak a résztvevők, engedelmességet és fogadalmat tettek arra, hogy az árulót, ha közöttük van, vagy lesz, azt „felszámolják”. 1948-ban, amikor híret vették, hogy az ugodi Földműves Szövetkezet raktárában a faluból összegyűjtött gabonát a Szovjetunióba akarják kiszállítani, *Becsei Imre* és *Török László* elhatározták, hogy ezt megakadályozzák és felgyűjtik a szovjeteknek szánt gabonát. Az elhatározást tett is követte. Egy augusztusi éjszakán „boksos” skatulyába bezint tettek, amelyet gyűjtőszínnel meggyűjtöttek. A kiszállításra váró gabona nagyrésze megégett.

Az ÁVH fokozottan figyelte a falu fiataljait, hiszen tudták, hogy az elkövetőket közöttük kell keresni, mert szinte egy emberként álltak ellen a megszállóknak az emberek a faluban. Sajnos az ellenállóak között volt olyan, aki nem volt elég óvatos a szervezeten és egy lohosgó társat beszervezett, aki talán hűségesebből vagy tudatlanságból az ugodi állomás már említett váltókezelőjének elmondotta, hogy mit csinálnak a falu fiataljai, aki ezt jelentette is az ÁVH-nak. Jellemző az akkori állapotokra, hogy a falu rendőre figyelmeztette *Becsei*ket, hogy meneküljenek, akik a figyelmeztetésre kimentek a Bakony erdejébe fegyverrel, hogy később nyugatra szökjenek.

Az ÁVO minden eszközt bevetett keresésünkre, *Becsei Imre* édesanyját például arra kényszerítették, hogy a karonülő kislát magához vegye és ügykeresse a másik fiát az erdőben. Azt hitték az ÁVO-sok, hogy az édesanyja hívó szavára előjönnek a rejtekhelyükről. Ők érezték, hogy amikor az édesanyja azt mondja, hogy „gyere elő Imre”, akkor valójában azt mondja, hogy „menekülj Imre”. Az erdőben bujkáló *Becsei Imréné* és *Török Lászlónak* elfogyott az élelme, így kénytelenek voltak a faluba betérni. Az ÁVO-sok elállták az egész falut, az erdőben visszatérni akaró fiatalok közül *Török Lászlót* súlyosan megsebesítették, a tüdejét keresztlylőtték. Erre *Becsei Imre* elindult a jugszláv határ felé, de a határ közelében feladta a rendőröknek egy kapálógató parasztszöszny és elfogták. Ő nem volt olyan segítőkész, mint a falu rendőre.

Bolla ellen a vád az volt, hogy felakarta robbantani az ugodi fiatalokkal együtt 1949. május 8-án a Celdömöl-kőn beszédet tartó *Rákosi Mátyás* vonatát.

A vád valódiságát ma sem tudjuk, mindenesetre a szándéknál több nem lehetett, de szükség volt egy idősebb „vezetőre” is az összecsküvők közé, így került *Bolla László* a *Becsei-Török* ügy elsőrendű vádlottjaként a Budapesti Törvényszék Rögtönítélő Bírósága elé. Bolla utó hiába mondotta, hogy ő nem vett részt az összeesküvésben, a hamisítványok köztében halálra ítélték. *Török László* vallomása ez ügyben 1993-ban a következő: „A Bolláról én azt tudom esküdni akármire, hogy *Bolla László* nem tudott a mi ügyünkről, csak annyit, hogy szimpatizált velünk, de tevékenységünkben aktív cselekményt nem csinált”.

1949. július 15-én 13 órák a bíróság B.R.I.II.768/1949. sz. ítéletével *Bolla Lászlót* és *Becsei Imrét* kötéll állati halálra, a sebesült *Török Lászlót* 15 évre, *Török Gyula*, *Török István* és *Gasparics Károly* ugodi fiatalokat életfogytiglani börtönre ítélt. Két óra múlva a két halálra ítéltet kivégzik. Bolla csak hosszú kinszenvedés után halt meg az akasztófán, a „szakszerűtlen” vagy tudatosan rosszul végzett akasztás miatt. Bolla még akkor is ártatlanságát hangoztatta. A Kisfogház rabjainak azt mondták, hogy két gyilkos cigányt végeztek ki. Ekkor is hazudtak, mint mindig.

44 évnek kellett eltelti, hogy a septiben elkapart *Bolla Lászlónak* megadjuk a végisztséget, ami minden embernek jár. A holtak nem maradhatnak temetetlenül.

Társának, *Becsei Imréné* a holttestét az édesanyja 1974. április 4-én, amikor nem őrizték a temetőt, kiásta és hazavitte magával „nejlonszátkába” Ugodra, hogy ha ő is meghal, együtt temessék el a fiával. Ez meg is történt 1991. decemberében.

Bolla László többet tud az életéről, mint mi, akik még az egész életet ezen az oldalon állunk. Kérjük, hogy bocsásson meg a hamis tanúknak, az egész rendszernek. Ő is áldozat volt mint mindnyájan azok, akik itt a 298–301. parcellákban és máshol az egész világban nyugszanak azért, mert „az aljasok uralmában, a lealjasított emberek felett” megmaradt igaz embernek, mert hitt a népe szabadságában, ami be is következett.

Mészáros Gyula

Kiállítás a Vajdahunyad-várban

Az erdőt számomra egy Balaton-felvidéki fenyves zúgása és csendje jelenti, amelyben gyerekkoromban jártam, meg talán a cseres-tölgyes kiserdő, ahol kövekből, mohával bélelt fészket építettünk magunknak, s meleg nyári napokon órákat töltöttünk benne, főleg körterágcsálással és időtlen semmittevéssel. Így válaszolnék a kérdésre, ilyennek láttam és így él bennem „az erdő” ma is, és bár azóta hatalmas erdőségeket is láttam, azok a gyerekkori élmények a meghatározók. Ez jutott eszembe a gyerekrajzokat nézegetve.

Mit jelent az erdő nekem és mindenki másnak?

Az Erdészeti Lapok pályázati kiállítása izgalmas találkozás a gyerekekben megfogalmazódó erdő-élménnyel. Lényegfőző képeiken az erdők végtelen változatossága, sokféle arca. Néhány képaláírás: Őszi erdő, Baglyok a fán, Erdei vasút, Téli erdő, Mészégetők, Erdei tisztás, Harkályok, Rőzszeszedés, Élet a fán, Fenyőfa... Az viszont szinte valamennyi képre jellemző, hogy az erdő színek és formák ritmusából adódó harmóniáját tükrözik. Utóbbiak szép példája az a rajz, melyen szálgyeenes bükktrözszek sorakoznak, vagy a Harkályok c. linómetszet. Összel, szeptember végén a leggazdagabb az erdő színvilága. Legtöbben az őszi erdőt örökítették meg, merészen bánya a sárgákkal, harsány vörösekkel. De van, akit a lombjahuított kék őszi erdő kopár fáit között átszűrődő napfény varázslata fogott meg, s ezt a varázslatot sikerül visszaadnia. Szívesen választott téma a téli erdő is, sötét trözskek, a hóborította ágak és a fák kontrasztja, a hó fehérsége kiemeli a formákat. Egyetlen kisfiú örökítette meg a tavaszt: egész lapot beborító spenótzöld közepén bukfeneczik valami kis fekete állat, talán nyúl, de olyan virgoncnak

látszik, hogy az embernek a kép láttán vidám tavaszi kedve támad. A hat-hét éves gyerekek rajzain szinte zsong az erdő a sok bennlakótól: lepkék, bogarak, madarak és prémes állatok jelennek meg egyszerre, s itt a lepkék is akkorák, mint a róka, vagy a nyúl. A gyermeki világból adódóan az ember is jelen van az erdőben – szívesen ábrázolják a jellemző erdei munkákat (Mészégető, Erdei vasút, Nyulak befogása, Rőzszeszedés), s bár ritkábban, önmagukat is, mint az erdő élményének részeseit (Bűjőcskázás, Sátorozás). Az expresszivitás élményével lép meg a Vadászok c. festmény, a vadászok körül keringő, hulló tollú színes madarakkal. Egyetlen sötét tónusú, komor kép, szétszórt üvegek, szemét, az ember nyoma az erdőben.

AZ ÍGY LÁTTAM AZ ERDŐT kiállítás igazi, nagy üzenete az, hogy gyermekeink számára életreszóló természetélmény az erdő, s hogy valóságos természetélmény nélkül nem lesznek képesek megismerésére, szeretetére és ezért védelmére sem. A mi feladatunk megőrizni az erdőt, gondoskodni arról, hogy minden gyerek átélhesse az erdő élményét, ... annak tiszteletét.

Darvas Lászlóné
Mezőgazdasági Múzeum

Európa jövője nemzetközi gyermektalálkozó

Az idén júliusban több mint 1200 gyermek érkezett 22 európai országból Kecskemétre az Európa jövője gyermektalálkozóra. A most másodsor megrendezett találkozó alapfogolata Európa mai állapotában különösen fontos. Családok, iskolák közötti kapcsolatrendszerrel alakítani ki barátságot a különböző országok gyermekei között. Ez lehet Európa jövője. A vendéggyermek nem érkezik üres kézzel. A csoportok színvonalas műsorokkal szórakoztatják az eseményre kíváncsi közönséget. E rendezvénysorozaton belül kapott kiállítási lehetőséget az Országos Erdészeti Egyesület által meghirdetett „Így látom az erdőt” című gyermekrajz pályázat legjobb alkotásait bemutató kiállítás is. Kicsinyek és nagyobbak érdeklődve figyelték a formákat, figurákat, színeket, a különböző technikákkal képpé varázsolt természeti szépségeket, a harmóniát, az emberi kéz pusztításának nyomát.

Földünk jövőjének záloga az erdő jövőjének sorsa, így Európa jövője is az európai erdő jövője.

Azt, hogy a kiállítás létrejöhett és több ezer látogatásban tudatosodhatott az Erdészeti Egyesület tevékenysége, dr. Göbölös Antal erdőfelügyelőség igazgatónak köszönhető.

A kiállítást Pápai Gábor főszerkesztő nyitotta meg.

Rendezők: Kecskeméti Erdőfelügyelőség, Országos Erdészeti Egyesület és Európa Jövője Egyesület.

Tisztelt Országos Erdészeti Egyesület!

Az Európa jövője Egyesület nevében tisztelettel és hálával köszönjük a Nemzetközi Gyermektalálkozóhoz nyújtott segítségét. Európa gyermekerege sok- sok élménnyel és barátokat szervezte utazott haza. Külföldi vendégeink véleménye szerint nagy sikerű, európai színvonalú rendezvény gazdája volt Kecskemét. Ehhez szükség volt az Önök lelkes, segítőkész munkájára is. Köszönjük, hogy segítettek a gyermekek ügyét, a város jó hírének növelését.

Kérjük, a továbbiakban is segítsék egyesületünk munkáját! Sok sikert és jó egészséget kívánunk!

Kecskemét, 1993. július 27-én.

Tisztelettel:

Kis János
elnök

Farkas Gábor
ügyvezető elnök

Kádár Zsombor tudományos munkássága

Kádár Zsombor a székelyföldi Erdővidéken, Baróton született 1923-ban. A kolozsvári római katolikus (piarista) gimnáziumban érettségizett 1942-ben. Erdőmérnöki oklevélét Sopronban 1947-ben szerezte meg. Utána két évig gyakornok volt a zalaegerszegi erdőgazgatóságban. 1948 végén tért haza szülőföldjére, ahol 1948–1955 között szaktanár volt Kézdivásárhelyen, illetve Csíkszeredán. 1955-től Marosvásárhelyen dolgozott. Volt tervezőmérnök, majd állami munkavédelmi felügyelő. 1983-ban vonult nyugdíjba. Első könyvét 1954-ben a Mezőgazdasági és Erdészeti Kiadó adta ki Bukarestben. Kiemelkedő részi vállalt, majdnem egyedül a romániai magyar erdészeti és munkavédelmi irodalom megteremtésében. Tanulmányai elsősorban az erdészeti szállítás köréből a *Revista Padurilor* hasábjain és az *Institutul de Documentare Technica* különböző kiadványaiban jelentek meg. A 60-as években számos erdészeti, faipari és munkavédelmi népszerűsítő cikkét közölte a marosvásárhelyi *Vörös László*. Megszervezte és irányította a kétkötetes *Erdészeti Szekcióny* (1958, 1959) összeállítását és kiadását, melynek hét fejezetét maga írta. A *Dictionary forestier poliglott* munkatársa (1965). Évtizedekig foglalkozott a székelyföldi erdészeti- és faipar-történeti kutatásokkal. Összeállította a Keleti Kárpátok belső hajtata erdőgazdálkodásának egykori és mai magyar szókincsét. Az 1989-es decemberi fordulat után, számos erdészettörténeti írása jelent meg a Népiújság, Romániai Magyar Szó, Háromszék, Székelység stb. hasábjain.

Fontosabb munkái: *Erdőbecslés*, 1954. (203. old. 98 ábrával), *Erdőművelés*, 1955. (Jaszenovics László erdőmérnökkel, 279. o. 188 ábrával), *Erdővédelem*, 1956. (255. o. 174 ábrával), *Erdei és mezei utak*, 1961. (206. o. 92 ábrával), *Munkavédelem*, 1972. (*Deák István* erdőmérnökkel, 304. o. 212 ábrával), *Ergonómiai ismeretek*, 1976. (*Deák István* erdőmérnökkel 244. o. 188 ábrával), *Román magyar erdészeti és faipari szótár*, 1973. (209. o.); *Magyar-román erdészeti, vadászati és faipari szótár*, 1979. (431. o.). Ezek különösen hazagpótló, útmutató művek; *Vigyázat, balesetveszély!* (Balesetelhárítás a családban), 1985. (275. o. 324 ábrával).

Újtársai közül az „Előregyártott vasbetonelemek alkalmazása az erdei gépkocsikat kishidainál” címűt az Erdőgazdasági Minisztérium 1965-ben országos díjjal tüntette ki.

Kádár Zsombor négy évtizede vállalja Erdélyben az erdészeti oktatást magyar szóval, és dolgozik ma is Marosvásárhelyen, főleg erdészettörténeti munkaterületen.

Dr. Tompa Károly

Német erdészek támogatják erdei művelődési házainkat

Németországban nagy hagyománya van az ifjúság erdei, természetismereti nevelésének. Ennek egyik neves művelője *Roland Migende* erdőtanácsos. Az Észak-Rajna-Vesztfáliai Erdészeti Egyesülemek 1990 szeptemberben tett magyarországi útja alkalmával ismerkedett meg a szolnoki és a visegrádi erdei művelődési házaink munkájával. Ennek ösztönzésére szoros kapcsolatot hozott létre ezek és a németországi Erdei Ifjúság Mozgalom között.

Eddig már hat látogatást tett nálunk a mozgalom tagjaival. Szolnokon tanósvényt alakítottak ki és elültették a „Béke és Barátság Fáját”. Migende úr már az első útjárta után megalapította a „Magyar erdei ifjúságért” támogatási rendszert Szolnokon, Budapesten és Visegrádon hasonló tevékenység kialakítására. Ennek során az elmúlt két évben a szolnokiak már több mint 6000 DM értékű tananyaghoz jutottak. Lehetővé vált ennek keretében, hogy a szolnoki és a visegrádi házak vezetői látogatást tegyenek és tanulmányozhassák a németek munkáját. Június végén egy hét időtartammal hasonló utat tett a budapesti erdészet vezetője, propagandaelőadója és a szolnoki ház vezetője. Július végén Migende úr

Az Erdészeti és Faipari Egyetem (EFE) *Soproni Egyetem* c. újságjának „A helyzet” című mellékletei (70-110. oldalas számai) a legkiválóbb szakemberek tollából foglalkoznak az erdőgazdálkodás valamennyi fontos kérdésével (eddig 8 szám jelent meg). Szerkesztői lelkes fiatal erdőmérnökök. Felelős kiadó: dr. *Winkler András* rektor. A *Helyzet* szerkesztőbizottsága most tervezte kiadni az eddigi magyar erdészeti irodalomban egyedülálló *A Székelyföld erdészeti- és faipari történetének időrendi áttekintése 1210 és 1914 között* (549 kézirattal, sok ábrával) c. hazagpótló művét. Szerzői tiszteletdíjat nem kér érte, hogy egyáltalán nyomtatásban megjelenhessen. Ez olyan téma, amelynek levéltári adatait – főleg az első világháború utániakat – titkosan kezelték és kezelik (ha meg nem semmisítették). Ezért is minden elképzelhető irányból közelíti meg a témát, fárhadatlatlanul róva a székely falvakat ma is, és tovább gyűjti a lassan csak szájhagyományokban élő emlékeket.

Ebben a könyvében a szerző a mozaikszerű bemutatást azért választotta, mert így nem kell a terjedelmes könyvet végigolvasni (erre ma alig van bárkinek is türelme), de gyorsan fel lehet lelteni a „kincset”, hiszen a mű lényegében sok apró önálló tanulmányból áll. Kádár Zsombor nemcsak erdésznek szánja írását, hanem a téma iránt érdeklődő nagyközönségnek is. Az olvasó lépten-nyomon meggyőződhet róla, hogy mennyire fejlett volt mindig a székely erdészeti, faipari, és mennyire remek iskolái voltak az ottani erdőbirtokosságok a valódi demokratizmusra való nevelésnek, az önközi közösségi szellem ápolásának. A munkát *Oroszi Sándor* lektorálta az OEE Erdészettörténeti Szakosztálya részéről, és *Rumpf Mónika* gondos rajzaival járult hozzá a mű közkinccsé tételéhez.

Kádár Zsombor – a hazaiakat is beleszámítva – az egyik legtermékenyebb magyar erdészeti szakíró. Csodálatos akaratereje, kiemelkedő szakmai felkészültsége, aszkétizmusra talán *Kőrösi Csoma Sándor*éhoz hasonlítható legjobban. Amikor mi, a többi erdőmérnök-hallgató, évfolyamtársai a negyvenes évek elején a fűtelken soproni Erdélyi Diákothonból valamelyik melegebb „kamarába” menekültünk, hogy meg ne fagyjunk, ő több pokrocbá burkolózva szakadatlanul tanult a Mátyas kir. utcai fagyos „hajlékban”, ahova télvíz idején a szél befújja a havat – és rendre tette le vizsgáit, mindig időben.

meghívására öt fő vett részt a német erdei ifjúság Kassel közeli birodalmi táborozásán és még egy hetet tölthettek Aachen közelében Migende úr személyes vendéglátásában a helyi erdei ifjúság körében.

Migende úr újra nálunk jár leányával, aki a bonni Német Erdő Védegyelet előadója. Most sem jött üres kézzel, mintegy 10 000 DM-nyi támogatást hozott magával.

A két egyesület közötti bizalmas és szoros kapcsolatot személy szerint dr. *Marjai Zoltán*é, dr. *Szőnyi László*, *Schmoezer András* és *Roland Migende* abban a tudatban tartják fenn, hogy az ifjúságba történő befektetés a jövőt szolgálja.

Helyesbítés

Július-augusztusi szám 208. oldal 3. ábrája feletti szöveg helyesen:

3. ábra. Differenciált pótterületoztlás a G.17 termőhelyfeltárás mintáiban, a mélység függvényében. P = erősen kötött víz pótustere, P1 = lazán kötött víz pótustere, Pkap = a kapilláris pótusok tere, Pk-g = kapilláris-gravitációs pótusok tere, P9 = gravitációs pótusok tere.

MEGJELENT:

Erdészeti Kutatások 1990–1991

Tartalom

ERDÉSZETI ÖKOLÓGIA ÉS GENETIKA

Dr. Bartha Dénes – Solymár Gáborné: Fehér nyár (*Populus alba* L.) utópopulációk és/teraz izozenzim mintázata

Hirka Anikó: Bük, luc és kocsánytalan tölgy éves kerület-növekedési menetének vizsgálata

Dr. Járó Zoltán: Az alföldi síkság növényjárásulaisai. A zónális növényjárásulások ökológiai jellemzése

Dr. Kutó László – dr. Kalmár János – Gecsei Éva – Szendrei iné dr. Koren Eszter: Agrogeológiai mintaterület az ERTI Gödöllői Arborétumában

ERDŐ- ÉS KÖRNYEZETVÉDELLEM

Bogay János – Veperdi Irina: Faállományok kondíciójának meghatározási lehetősége elektromos ellenállás mérésével

Dr. Csóka György: Macrolepidoptera hernyók tölgy tápnövényeinek hazai adatai

Dr. Csóka György: Cynipida gubacsok a Gödöllői Arborétum tölgyein

ERDÉSZETI ÖKONÓMIA ÉS INFORMATIKA

Gólya János: Fahasználati felmérések Magyarországon 1989-ben és 1991-ben

Dr. Héjji Botond – dr. Illyés Benjamin: A többcélú erdőgazdálkodás újabb eredményei Magyarországon

Dr. Héjji Botond – dr. Illyés Benjamin – Marosi György: Az erdőfelújítás finanszírozása a piacgazdaságban

Dr. Illyés Benjamin: Az erdőgazdálkodás finanszírozásának megalapozása erdőrendezési tervek segítségével

Dr. Illyés Benjamin: Az erdőértékelés elméletének továbbfejlesztése

Marosi György: Jövedelmek és adók az erdőgazdálkodásban

ERDŐMŰVELÉS

Béky Albert: Sarj kocsánytalan tölgyek fatermése

Béky Albert – dr. Bondor Antal – Gabnai Ernő – dr. Hajdú Gábor – dr. Halupa Lajos – dr. Kiss Rezső –

dr. Mendlik Géza – dr. Rédei Károly – dr. Solymos Rezső – Veperdi Gábor: A hosszúlejárati erdőnevelési és fatermési kísérleti területek létesítésének, felvételének és fenntartásának továbbfejlesztett irányelvei

Béky Albert – dr. Halupa Lajos – dr. Héjji Botond – Marosi György: A gazdaságtalan erdőkről

Béky Albert – dr. Solymos Rezső: Egy kocsánytalan tölgy erdőnevelési kísérleti sor tanulságai

Boda Zoltán – dr. Kolonits József: Herbicidek és arboricidek hatásvizsgálatának eddigi főbb eredményei erdészeti kultúrákban

Gabnai Ernő – dr. Halupa Lajos: Az OP-229 B' nyár (*P. x euramericana* cv. 'OP-229 B') fatérzfogata

Dr. Hajdú Gábor: Vizsgálati eredmények az ezüsthárs faterméséről és termőhelyéről a Zselicsegyben

Dr. Halupa Lajos – Gabnai Ernő: Az újnárfaajták nevelési kísérleteinek eredményei

Dr. Halupa Lajos – Gabnai Ernő: Az új nyárfaajták hálózat kísérletei

Dr. Halupa Lajos – dr. Hajdú Gábor: Vadtakarmányerdők létesítése, az erdei vadkár csökkentése és a farm-szaruvasok optimális tápanyagellátása érdekében

Dr. Halupa Lajos – dr. Rédei Károly: Elsődlegesen energetikai célú erdősítések Magyarországon

Dr. Kovács Ferenc – Veperdi Gábor: A feketefenyő fatermése és erdőnevelési modellje

Dr. Rédei Károly: A fehér (*Populus alba*) és a szürke nyár (*Populus canescens*) természetének fejlesztési lehetőségei Magyarországon

Dr. Sárvári János: A közönséges dió erdészeti hasznosításának vizsgálata és összehasonlítása egyéb fajokkal

Dr. Solymos Rezső: Új fatermési táblák erdeifenyőre

Dr. Tóth János: A francia mediterrán hegyvidék erdősítése feketefenyővel

Veperdi Gábor: Arid, homoktermőhelyek *Pinus nigra* Arn. fajfajjal történő hasznosítása Magyarországon

Megjelent

dr. Pagony Hubert szerkesztésében, az Erdőrendezési Szolgálat kiadásában

ERDEI KÁROSÍTÓK

Képes határozó

Az ajánlásból: „A kártételek, a betegségek felismerése a szakemberek számára nagyon fontos. Jó diagnózis hiányában a hibás kár-elhárító munka nem adhat jó eredményt. A könyvben ismertetett 193 kártétel, a hozzájuk mellékelte 270 színes dokumentáló fénykép, a legfontosabb károsítókhoz csatolt kárnaplár, a jól szerkesztett rövid határozó és tárgymutató nagy segítséget ad a károsítók felismeréséhez. A könyv nemcsak a szakembernek, hanem a természetet és erdőt megismerni kívánó embernek is kiváló segítőtársa.”

A könyv közvetlenül vagy megrendelés alapján megvásárolható az Erdőrendezési Szolgálatnál (1054 Budapest, Széchenyi u. 14.) és az Erdőtervezési Irodánál, ára 500 Ft + 10% ÁFA.

Erdei károsítók – Képes határozó

Figyelemreméltó és hézagpótló „zsebkönyv” jelent meg „Erdei károsítók” címmel az FM Erdőrendezési Szolgálat gondozásában. A 292 oldal terjedelmű zsebkönyvet a magyar erdészet kiváló növénykórtani és rovar-tani szakértői, névszerint dr. Csóka György, Koltay András, dr. Pagony Hubert, aki egyben a könyv szerkesztője, dr. Szontagh Pál, dr. Tóth József és dr. Varga Ferenc írták.

A képes határozó 14 állományalkotó lombos- és 7 fenyőféléen előforduló, 193 kártételtől nyújt tömör tájékoztatást. Egy-egy kártételi leírásakor három pontban foglalja össze a legfontosabb ismeretanyagot. A károkozók, illetve a kártételek felismerésében a 270 kitudó színes fényképpel van meghatározó szerepe. Készítői a már említett szerzőkön kívül dr. Igmány Zoltán, dr. Leskó Katalin, Pöcze Tamás, Szántó Mária, dr. Varga Szabolcs. A kártételek felismeréséhez és meghatározásához segítséget nyújt továbbá a könyv szerkesztését képező és újdonságot jelentő kárnaplár. A határozó gyakorlati használhatóságát növeli az alfabettikus sorrendben közölt 92 szakkifejezés magyarzata, nem kevésbé a többnyelvű (magyar, angol, német, orosz) ábrajegyzék.

Az „Erdei károsítók” című könyv és képes határozó érdemét abban látom, hogy nemcsak a szakemberek nélkülözhetetlen „kézikönyve”, de a nem szakmában lévőknek – a már, vagy a leendő erdőtulajdonosoknak is segít az erdőt, illetve az állományalkotó fákat ért károsítás felismerésében. A szerzőket, a szerkesztőt, a kiadót méltán illeti elismerés, mert tudományos igényességgel megírt, igen gondosan szerkesztett szakkönyvet gazdagították a hazai erdővédelemmel foglalkozó irodalmat és ezzel előbbrevítették a gyakorlati erdővédelem ügyét.

Dr. Csötönyi József

KÖNYVISMERTETÉS

B. KERESZTESI (EDIT): FORESTRY IN HUNGARY 1920-1985
(A magyar erdészet 1920-1985) Akad. Kiadó, Budapest, 1991. c. könyvről

Hálás dolog, ha az ember egy helyen megtalálhat minden fontos tudnivalót a magyar erdészetről, a Trianon óta eltelt évtizedek eseményeiről, eredményeiről. Az itt bemutatott könyv ilyen igénnyel készült, ráadásul angol nyelven jelent meg, ezért alkalmas arra is, hogy az érdeklődő külföldi ezen keresztül kapjon átfogó képet a magyar erdőgazdaságról.

Az összesen 23 szerző által készített és *Keresztesi Béla* szerkesztésében megjelent könyv részletes ismertetése helyett csupán a fő fejezetek felsorolására szorítkozom, ezek: 1. Erdészeti politika, 2. Szervezeti kérdések, 3. Erdőrendezés és felügyelet, 4. Erdőgazdálkodás tervezése, 5. A termőhely értékelése, 6. Erdőművelés, 7. Erdővédelem, 8. Vadgazdálkodás és vadászat, 9. Az erdő egészségügyi állapota és a vegyszerelés, 10. Fakitermelés és erdőhasználat, 11. Gépesítés, 12. Az erdő feltárása, 13. Munkaügy és szociálpolitika, 14. Fafeldolgozás, 15. Fakereskedelem, 16. Szakoktatás, kutatás és látékoztatás.

A fejezetek szakirodalmi felsorolás egészíti ki, majd számos táblázat követi, végül a tárgymutató zárja a könyv tartalmát. Ha a könyvet értékelni kívánjuk, a fő szempont annak megítélése, teljese-e a magyar erdészeti bemutatása a cúnben jelzett korszakban, hű képet ad-e a tárgyalt időszak történéseiről és eredményeiről. Úgy vélem, a történésekről kelő képet nyújt, ám az eredményeket illetően eléggé foghíjas. Elsősorban olyan kutatási eredmények és gyakorlati megvalósításuk bemutatása hiányzik, amire pedig joggal büszkék lehetnénk.

Az erdészeti nemesítés területén hazánk jelentős eredményeket ért el, ezt a FAO egésze alatt szervesen több rendezvény is kellően kiemelte. A nemesítési vizsgálatok nagy mértékűt a kötetben. Hiányoltam a nyárnemesítési nemzetközileg is jegyzett és hosszú időn keresztül igen aktív művelőjének, *Kopoczky Ferencnek* említését, de nem idevén a könyv *Bánó István* sem, jóllehet ő a világelső közt volt, akik erdőfenyő magtermesztő ültetvényt létesítettek és ezzel értékes nemesítési eredmények elérését is lehetővé tették.

Nincs szó *Taskó László* vörösfenyő-nemesítői tevékenységéről, hiányzik *Tompa Károly* fűz-monográfiájának ismertetése, nem találjuk *Szényi László* nevét sem a hivatkozott szakirodalmi jegyzékben, holott az IUFRO lucfenyő származási kísérlet létesítésével maradandót alkotott. Magyar Pál „Álföldfásítás” című monográfiájának említése is hiányzik, pedig szerzője első volt, aki a növényzet alapján értékelte a termőhelyet és ajánlott fajfajokat sziki

J-D. GODET: FÁK ÉS CSERJÉK
(OFFICINA NOVA, 1993, 216. o. ÁRA: 990 FT.)

Nagy sikert aratott a múlt év derekán megjelent első magyar nyelvű *Godet*-könyv, az „Európa virágai”. A kiváló svájci botanikus és a különleges technikával dolgozó fotóművész „Fák és cserjék” c. albuma méltán tarthat számot hasonló érdeklődésre. A részletfényképekkel tarkított határozókulcsok könnyű eligazodást és határozást ígérnek, a bevezető morfológiai rész – a szokásokkal elejtében – úgyszintén fotókkal illusztrált. 23 fontosabb állományalkotó, illetve elegyfaj részletes, kultúrtörténeti adalékokkal gazdagított leírását 16-16 fénykép színesíti. Ezek között találjuk a négy évszakban megtekinthető habitusképeket, a rügy, virág, termés, levél, hajtás, kéreg, fatest fotóit. A kötet második részében 270 fa- és cserjefaj habitus- és levélképe mellett rövid, de részletekbe menő leírást találhatunk. A fekete alapon megörökített levelek éltszerűvé teszik a fotókat. Az utóbbi időszakban megjelentetett, külföldi szerzők által írt természetrajz-könyvek általában hibájuk, hogy nem Kárpát-medencei viszonyokat tükröznek. Ez a mostani *Godet*-féle könyvre is igaz. Számos, számunkra fontos fás növény (pl. tatárjuhar, bibircus kecserégerő, magyar kőris, amerikai kőris, csepleszernyeg, vörös tölgy, kosárkötő fűz, mandulalevelű fűz, fakín) kimaradt, ugyanakkor több – nálunk nem élő –

és homoki termőhelyekre. A munka megfeledezett *Tóth Béláról* is, akinek szikfásítási tapasztalataikat összegező könyve minden biznnyal értékes fűzasmunka marad hosszú évtizedekig. *Györfi János* „Erdészeti rovaran” című munkáját is hiába keressük a feldolgozott szakirodalom jegyzékében.

Keveslem az erdőtelepítői munkásság bemutatását. Külföldi tanulmányutak élménybeszámolóiból úgy tűnik, hogy a lép-és homokfásítási eredményeinket igen nagyra tartják. Igaz ez akkor is, ha a véleményezett könyv sem *Balsai László*, sem pedig a *Lugaci Horváth László* munkáját nem méltatja figyelemre, az erdészeti bemutatására vállalkozó monográfia nem tud róluk. *Márkus László* neve évtizedekig meghatározó volt az erdészeti üzemgazdaság területén, a könyvben nincs munkájára hivatkozás, miként az erdészeti politikát tárgyaló fejezetben sem találtam utalást *Madás András* hasonló című könyvére.

Az erdőnevelési fejezet is nagyon egyoldalú. A szerzők csupán lassan növő fajokkal foglalkoznak. A nemesítési-nevelési eredményeit nem tartották említésre érdemesnek, holott az első erdőnevelési modelláljakat éppen ilyen állományokra dolgozták ki (*Halupa Lajos*) és a telepítési hálózat, valamint az erdőnevelési rendszer kapcsolatait is elsőként e fajú állományokban vizsgálták. Erre vonatkozóan fogalmazták meg a „gyakran korán, mérsékelt” elv helyett a „ritkán, de erőteljesebben” elvét. És ebből nikt ki: a rövid vágásforduló, biomassza termelő állományok gondolata is, világviszonylatban is az első között. A csemetermesztésről írottak között szívesen láttam volna *Papp László* nevét is.

Összegezve az elmondottakat: a könyv a magyar erdészeti és elsősorban a kutatás eredményeit igencsak foghíjasan mutatja be. Ennek oka az, hogy a könyv szerkesztője és a fejezetírók túlfülfülfü nagy terjedelmet engedtek saját munkájuk bemutatására, a pályatársak tevékenysége pedig leszorult a porondról. Úgy gondolom, tanulságként leírhatjuk: egyetlen szerző sem lesz kisebb, annál inkább nagyobbá válik, ha kollégái munkájáról sem feledeznek meg és megbecsüléssel említi meg őket is.

Nem lenne teljes a könyv bemutatása, ha elfeledkeznénk a kiváló szakfordító munkáról. A szakma legjobb angol „tudósai” készítették a fordítást (*Cornides Gy., Halász A., Hidvégi G., Mátyás Cs., Posa J.*), a szakkifejezéseket ezért ebből a kötetből igen jól el lehet sajátítani. Aki tehát ilyen ismeretekre törekszik, azok számára kötelező olvasmányként is előírnám használatát.

Dr. Szodfridt István

nyugateurópai, alpesi faj bemutatásra került. Ez a tény némileg csökkenti a könyv értékét. Öröndetes lenne, ha a további *Godet*-könyvek, a fák és cserjék virágairól (Blüten) és rügyeiről (Knospen & Zweige) készültek is megjelenhetnének magyar nyelven.

Dr. Bartha Dénes

CSAPODY I. – CSAPODY V. – JÁVORKA S.:
ERDŐ-MEZŐ NÖVÉNYEI
(MEZŐGAZDA KIADÓ, 1993, 201 o. ÁRA: 595 FT.)

Nem vitatható, hogy az utóbbi fél évszázad legsikeresebb, növényeket népszerűsítő műve *Jávorka Sándor – Csapody Vera: Erdő-mező virágai* c. könyve. Az első kiadás, 1950 óta hat kiadás ért meg, egyre nagyobb példányszámban, egyre bővítettebb formában. *Csapody István* 1980-ban továbbfejlesztette és bővítette ezt a művet, a fajokat előhelyük és virágzási idejük szerint csoportosította. Ekkor már valamennyi ábrázolt növényfaj színes akvarellon került bemutatásra. A mű első kiadása hamar elfogyott, a mostani második kiadás is hasonló érdeklődésre számíthat. Talán csak a tanulóiújságot rettenni el a borsos ár. A növényvilág iránt érdeklődők, az ismereteket elmélyíteni szándékozók könyvespolcáról nem hiányozhat ez a mű.

Dr. Bartha Dénes

ROVATVEZETŐ: WISNOVSZKY KÁROLY

■ Az elnökség szeptember 14-én tartotta rendszeres ülését, melyen Ormos Balázs vezérigazgató a Soproni H.Cs. titkára meghívottként részt vett.

■ Utólagosan értékelte a vándorgyűlést, melyet a kritikai észrevételekből adódó tanulságok leszűrése után is jól szervezett hatásos rendezvénynek ítélt. Az előzetes megbeszélések alapján az 1994. évi vándorgyűlés a Pilisi Parkerdőgazdasággal közös szervezésben budapesti központi helyszínnel kerülne megrendezésre.

■ Határozatot hozott az egyesületi alkalmazottak bérrendezéséről.

■ Felkérte az ellenőrző bizottságot, hogy folytasson vizsgálatot az Erdészeti Lapok költségeinek és szerzői honoráriumainak felhasználásáról (1991-1993). A vizsgálat eredményeként elmarasztalta Pápai Gábor főszerkesztőt. Az elnökség az eset kapcsán érzi saját felelősségét is, ezért az 1993-ban a Mezőgazda Kiadóval kötött szerződését felülvizsgálta és a szükséges szigorú megkötelések módosította.

■ Ormos Balázs beszámolt az Országos Erdészeti Alap lehetséges feltöltésére vonatkozó erőfeszítéseiről. Az elnökség támogatásáról biztosította és kéri további aktív tevékenységét a szakma számára meghatározó fontossága úgyn.

■ A Magyarország Erdőiert Egyesület, mely nevével fémjelzett céljában szinte azonos egyesületünk törekvéseivel, alapítólevelében leszögezve számít az OEE segítségére. A jó együttműködésre biztosították, hogy egyik alelnökének Schmotzer Andrást, elnökünket választották meg.

■ A Magánbirtokosok Egyesülete kérésére az elnökség 15.000 Ft támogatást szavazott meg az új egyesület támogatására, ugyanakkor szükségesnek tartja az OEE-n belül erdőbirtokosok szakosztályának létrehozását.

■ A Vadászati Kulturális Egyesület zászlóavatásán Schmotzer András elnök képviselte az egyesületet. Az ünnepség alkalmával az OEE szalagja is felkerült az új jelképre.

■ Az OEE, a Debreceni Tudományegyetem és a Magyar Meteorológiai Társaság konferenciát szervez ERDŐ és KLÍMA címmel. Helyszín: Noszvaj.

Időpont: 1994. június 1-3-ig.

Jelentkezési határidő: 1993. november 30.

Az Erdészeti Lapok szerkesztőségi telefonszáma: 20-17-737. Ez egyben az OEE FAX száma is.

Josef Ressel emléktünnepséget és a „Karszt hegység tegnap és ma” címmel szakmai napokat tartott a szlovén Erdészeti Egyesület. „A szervezőknek az a célja, hogy az erdészeti célkitűzések egyez-

E havi számunk szerzői

Apatóczy István	PÁP	Budakeszi
Bán István	FM ERSZ	Budapest
Bohár Gyula	ERTI	Budapest
Bús Mária	Erdőfelügy.	Veszprém
Darvas Lászlóné	Mezőgazd. Múzeum	Budapest
Gera Pál	hivatásos vadász	Budapest
Jakab Jenő	EFE	Sopron
Jérôme René	erdőmérnök	Budapest
Lenár György	BEFAG	Pálháza
Mészáros Gyula	erdőmérnök	Veszprém
Mikulás Béla	erdőfelügyelő	Kecskemét
Odor József	GEVAG	Baja
Papp Tivadar	MEFAG	Pécs
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Pechtol István	erdőmérnök	Győr
Reményfy László	erdőmérnök	Eger
Somogyi Zoltán	ERTI	Budapest
Szabó Adám	Természetv. Ig.	Budapest
Szalóki Tibor	Magánerdő Egy.	Kecskemét
Szántó Gábor	Erdőfelügyelőség	Kaposvár
Szodfridt István	EFE	Sopron
Vig Péter	EFE	Sopron

tetésén túlmenően középeurópai impulzust is adjanak az erdészeti nyilvánosság tevékenységnek” egyesületünk szíves meghívásának eleget téve 2 fővel képviselte magát a rendezvényen.

A Bajor Erdészeti Egyesület közgyűlésén 3 fő képviseli október elején az OEE-t.

In memoriam...

1992. november 28-án 71 éves korában távozott körünkől **Kozma Mihály**. Helyi csoportunknak 1950-től volt lelkes tagja, erdész szülőik gyermekeként továbbvive a hagyományt az Esztergomi Erdész Szakiskolán szerzett szakképesítést és nyugdíjazását 43 évet dolgozott a szakma szintje valamennyi ágazatában. Kimagasló eredményeket ért el az erdőművelésben, azon belül a telepítésben és fásításban. Több ezer hektár új erdő, fásor, facsoport, zöldövezet létesítésének részese. Kiváló munkáját számos kitüntetés, dícsérlő oklevél és jutalom fémjelozte. Közéleti és társadalmi munkából igen lelkesen vette ki részét mindenkor az igazságságot keresve és az igazságért emelve fel hangját. 1981-ben vonult nyugállományba, ezt követően még 8 évig dolgozott az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság erdőművelési osztályán. Az egyesületnek haláláig tagja volt.

Személyével ismét csökkent a magyar erdőik jövőjéért aggódó erdészársadalom létszáma.

Balla István

Fájdalommal tudatjuk, hogy **Bányai Bálint** aranydiplomás okleveles bányamérnök, **Juharos László** okleveles erdőmérnök, **Soós Gábor** nyugalmazott államtitkár elhunytak.

Gyászolja őket az erdész társadalom.

KEDVEZŐ ÁRON, JÓ ÁLLAPOTBAN ELADÓ:
LKT 80 tip. traktor,
MTZ 50+KCR 2000+ZÉLOP, Egri aprítógép és
1 db 5 tonnás MOLOTOV tip.
rönkfogóval szerelt targonca.
Telefon/fax: 06-26-325-066 (6-16 óra között)